

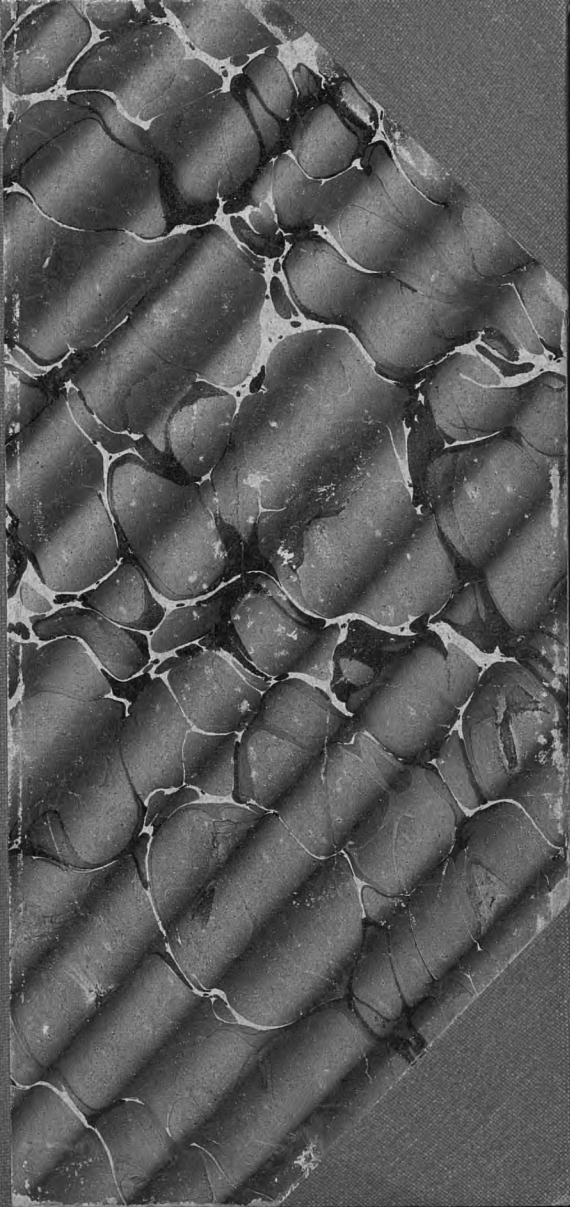

545465132

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

Mag. 09.4637 Frederiksberg Da

RHB

Mag. 09.4637 Frederiksberg Raadhus

1861

Gamle Minder

fra

Frederiksberg og Vesterbro.

Af

Petersen,
Fuldmægtig.

Jacob Davidsen.

Kjøbenhavn.

I Commission hos Lh. Gaudrup.

Trykt hos H. Donath.

1866.

~~08.14
Dd 36
g~~

James Taylor

2027

Jeg skal aldeles ikke lægge Dølgsmaal paa, at jeg med tiltagende Alder begynder at blive magelig. Det Sidste er en temmelig naturlig Følge af det Første. Naar jeg derfor har tilbragt en 5 til 6 Timer fastnaglet til Comptoirstolen, glædes jeg ved, efter at have nydt mit tarvelige Middagsmaaltid — man behage at mindes, at jeg endnu bestandig er Fuldmægtig — at kunne sidde i en Krog af Sophaen med min Pipe i Munden og faae mig en luun Passiar med min Egtehalvpart, mine Børn eller med en god Ven. Saa hænder det sig ikke saa sjældent, at jeg i Samtalens Løb fortæller en eller anden Historie fra forsvundne Dage. Ogsaa det kan tjene som Tegn paa, at jeg begynder at blive gammel; men det er dog intet Beviis paa, at Sindet er blevet gammelt. Der hører Ungdom i Sindet til at kunne erindre. Man kan ikke leve sin Ungdom om igjen, uden at have bevaret sin Ungdom, om end ikke sin Ungdommelighed. Og naar man har oplevet endeel, hørt endeel, kjendt Mange, saa dvæler man saameget hellere ved sine Erindringer fra Fortiden, naar man ikke er synderlig tilfreds med Nutiden. Men dette

er netop Tilfældet med mig. Hvorfor jeg ikke er det hører ikke herhen, allermindst i en Fortale, og jeg kan ogsaa nok lide, at mine Læsere beskæftige sig med lidt Gjætning. Det skærper Forstanden, hvorfor jo ogsaa nogle af vore intelligente Blade agere Sphingx ved jævnlig at opvarte med Gaader, for at vække Intelligentsen hos Læserne. Som sagt, jeg holder af at fortælle Historier fra gammel Tid, og saa hænder det undertiden, at en eller anden af mine Tilhørere og Tilhørerinder siger: „Det skulde Du nedskrive, og det skulde Du lade trykke. Det vil maaskee mere Andre ligesaa godt s. m det har moret os.“

Det er nu let sagt; men i ethvert Tilfælde bliver det et Spørgsmaal. Thi hvad man kan fortælle om hvad man har hørt, om hvad man har oplevet, tager sig ikke altid ligesaa godt ud paa Papiret som gjennem Ordet. Dernæst bør man vel betænke, at den velvillige Stemning i en Familiekreds langt fra kan forudsættes at være tilstede i den store offentlige Verden, naar man lader sig befordre ud i denne ved Hjælp af Papir og Bogtrykkerhværte. Man træffer her paa en ivrig Modstander i den critiske Sands, som Enhver, kaldet eller ukaldet, troer at besidde og troer at maatte anvende. Man har i saa Fald omtrent samme Følelse som en ung Dame, der træder noget seent ind i et stort, hende næsten ubekjendt Selskab, og seer sig udsat for Alles mønstrende Blikke. Hun ængstes ved Tanken om, at hendes Udseende er Marsagen, at der er noget Galt ved hendes Toilette. Hun bliver let forknøyt, og fristes næsten til at ønske, at hun ikke var kommen.

Jeg har saaledes haft en ikke ringe Betænkelse ved at efterkomme Opfordringen til at lade Nærværende trykke, men nu er det skeet, og jeg giver mig Publicum i Bøld.

Det er hvad jeg korteligen vilde sige om denne lille Bogs Fremkomst. Om dens Indhold skal jeg kun bemærke at jeg hverken prætenderer at være Topograph eller Historieskriver; jeg vil kun underholde, jeg ønsker at mine Erindringer skulle vække Andres Erindringer, saa at de muligen kunne supplere, hvad jeg har glemt eller forsømt. Dette gjælder de Gamle. Hvad de Unge angaaer, hvem jeg ogsaa haaber at tælle blandt mine Læsere, troer jeg at de kunne have særdeles godt af at erfare, at der ogsaa var en Tid forinden deres egen, som havde sin Tiltrækning, en Tid, hvorom jeg aldeles upolemisk påstaaer, at den kan siue Sparto til den nuværende.

Wrb.

Petersen,
Fuldmægtig.

For further information regarding this matter,
please contact the appropriate authority.
Date: _____

The following information is provided for your
reference. This information is intended to
assist you in your current work.
It is requested that you provide feedback
on the accuracy and completeness of the
information provided.
Your cooperation is appreciated.

Best,

[Signature]

Man lever rast i denne Reformernes Tid, det Nye fortrænger det Gamle, det Nyeste fortrænger det Nye, og Erindringen, om den end er levende og frisk, har sin Nød med at følge med. Tyve til tredive Aar, hvor stakket et Tidsrum det end er, frembyder en saa overvældende Masse af Begivenheder, saa mangfoldige gjennemgribende Forandringer, at de næsten, i Forhold til disse Begivenheders Betydning, vise sig som ligesaa mange Sekler. Man lever rast, og Begivenhederne fare forbi som de enkelte Punkter paa en Jernbanetours Panorama. De forsvinde hurtigt af Synskredsen og efterlade kun sjældent noget blivende Indtryk.

Dette gjælder om de store Begivenheder, selv om dem, som gjorde Epoke i Verdenshistorien, og dette gjælder om de mindre, der kun gribe ind i det Individuelle. Det gjælder de store Forandringer, der foregaae i Staternes Liv, og det gjælder tillige saadanne Forandringer, som foregaae i vore nærmeste Omgivelser, fremkaldte af det offentlige Livs Udvikling, af de Krav, som Tidens Fremskridt til det Bedre stiller. Hvor længe er det vel siden, at Kjøbenhavn som den mindste Kjøbstad kun var belyst af Tranlamper og indhyllet i Magistratsmaanestien, — hvor

længe er det siden, at den arme Tjenestepige udviklede sine Armes Muskler ved fra Gadeposten at hente det med organisk Materie overfyldte Drikkevand i svære Spande, — hvor længe er det siden, at vi med Misundelse faae hen til andre Lande med deres Jernbaner og neppe kunde tænke os Muligheden af, at vi nogensinde kunde faae noget Eignende hos os. Nu have vi Gas, Vand, Jernbaner, Telegrapher, og den Tid, som ligger bag disse, forekommer os næsten som en Mythe. Ja selv Bægterversene og deres melodiske Tolkere høre til Fabelens Rige, og dog er det kun et Par Aar siden, at „Hou Bægter!“ lød om Natten gjennem Hovedstadens stille Gader.

Saaledes vil det heller ikke vare længe, før Glemselens Slor vil hvile over den Tid, da Passagen gjennem Ravelinen til Vesterbro var saa smal som en Gyde, hvor neppe to Vogne kunde kjøre forbi hinanden, og hvor de Godvandrende vare udsatte for at faae Liv og Lemmer spolerede, eller for at trykkes sønder og sammen i den stærke Trængsel en Søndag Eftermiddag i Sommertiden. Hvilken Forandring viser der sig ikke alt nu, skjønt Arbeidet med Passagens Udvidelse langt fra er fuldendt. Stadsgraven tilhøre er udfyldt, og i Paralel med Frederiksborggade aabner sig en Bei, der er fire Gange saa bred som den tidligere. Folkemassen, som her daglig strømmer frem og tilbage, bevæger sig nu ugenert, uden at frygte for at blive overkjørt af Droscher, Omnibusser, Sporvogne og andre Kjøretøier. Disse ere henviste til den brede Kjørebane, og de brede Trottoirs give rummelig Plads for Godgængerne, om der er

nok saa mange. Hvor er det muligt, naar nogen Tid er hengaaet, at tænke sig, hvad Passagen engang har været, at forestille sig, at der for neppe en Snees Aar siden laae et Toldhuus, hvorfra embedsivrige Toldbetjente kom farende over til den smukke Tjenestepige med Torvekurven, for pligtsmæssig at undersøge, om Staten ikke blev narret ved dens Indhold af konsumtionspligtige Gjenstande, hvor der holdt lange Rækker af Fragtvogne, som samme Toldbetjente undersøgte med lange Søgere og dog ikke sjældent bleve narrede af den siffige Bonde. Hvo kan tænke sig, at Passagen her var lukket af en Port, som ubønhørligt paa Slaget 12 blev smækket i, saa at Nattevandreren, der havde forsinket sig, maatte vende om, og gaae den lange Bei til Vjørreport, hvor man kunde slippe ind gennem Bommen mod en Kjendelse af 2 f? Og hvorledes kan man tænke sig, at der ikke her var noget Tivoli, ikke nogen Kongens Club, ikke noget Vandværk, ikke nogen Banegaard, ikke noget Vesterbroes Theater, at der i Stadens umiddelbare Nærhed laa store Marker, hvor Koer og Faar græssede, at der paa den hele Bei, som strakte sig fra Ravelinen til Jernporten ved Frederiksberg Allee, ikke var saamange Bygninger, som der nu er photographiske Ateliers, at man ikke kjendte Noget til Droscher, Omnibusser, Sporvogne, og at man, naar man vilde ud i „Haven“, for at see „Herfabet“ seile i Canalen eller høre den deilige Taffelmusik, fra Slottets Terrasse Søndag og Onsdag, maatte betjene sig af Apostlenes Befordring og trodse den forfærdelige Steenbro, som Vesterbro

frembod, eller det bundløse Dynd, hvorved Gamle Kongevei udmærkede sig i en endnu laugt høiere Grad, end det nu er Tilfældet. Saa var der ogsaa en Tid — og den ligger heller ikke saa langt tilbage, — da Frederiksberg Allee var et helligt Sted, der nok turde betrædes af Fodgængere, men ikke befærdes af Vogne, undtagen de Privilegeredes. Den var lukket for begge Ender af Jernporte, som kun aabnede sig for de Kongelige Vogne og for de enkelte i Alleen boende Familier, der havde Nøglen dertil.

Disse almindelige Træk give en Idee om Forskjellen mellem Nu og Før, hvad Kjøbenhavns i Henseende til Befolkning, Færdsel og locale Forhold vigtigste Forstad angaaer. Og her er dog kun Tale om et Tidsrum af 30 til 40 Aar. Men Forskjellen fremtræder endnu stærkere, naar man gaaer i det Enkelte og fastholder de gamle Minder. Jeg skal i det Følgende fremdrage nogle af disse, gjørende Regning paa, at det muligen vil kunne interessere endeel af Læserne.

Allerførst bemærkes, at i en ældre Tid laae Indgangen til Vesterbro ikke paa det Sted, hvor den i 1859 nedrevne Port befandt sig. I Begyndelsen af det 16de Aarhundrede laae den for Enden af den nuværende Vestergade og var kun en simpel lav Træbygning. En ny Port, prydet med et Taarn med takkede Gable og med Spiir, blev opført sammesteds 1583, og den stod her indtil 1668, da den blev nedreven og dens Materialier benyttede til en ny Vesterport, som opførtes ved Enden af St. Clementsgaden, der, efterat være ødelagt i den store Ildbrand 1728, i Forening med et Par andre tilstødende Smaagader blev forandret til Frederiksberggade

og Halmtorvet. Porten tog sig ret godt ud, den var smykket med Kanonsøiler og andre krigerste Emblemer i Granit, men den var kun 6 Alen bred og $7\frac{1}{2}$ Alen høi, saa at et stort Halm læs neppe kunde passere den uden at genere Fodgængerne. Da den endelig segnede under Hammerens Slag, vandtes paa dette Sted vel en deel for Passagen, men da Ravelinen ikke tilige blev udvidet med det Samme, nyttede det ikke stort at Porten kom bort. Endnu bestandig var man indeklemmt af Indsnævringen, og Commandantskabet, der med en mageløs Pietet holdt Hævd over Fæstningsværkerne, lod sig end ikke engang, førend for et Par Aar siden, bevæge til at borttage de unyttige Homeistolper, som gjorde Passagen endnu besværligere.

Den 15de August 1843 frembød Indgangen til Vesterbro over Fæstningsgraven et overraskende Skue. Tilvenstre havde der som ved et Trylleslag reist sig en Have, der vinkede med sine kjølige Buegange, sine smukke Trægrupper, sin Concertsal, Bazar, Caroussel, Kutschbane, sine Pavilloner, sine Løvhytter og sin D, fort sagt med alle de Underværker, som kun den dristigste Phantasi kunde tænke sig. Det var Kjøbenhavns Sommer-Tivoli, der ved Carstensens Geni var bleven til i mindre Tid end 2 Maaneder, en Afspødnings af de glimrende Festinos, han havde arrangeret i Rosenborg Have og i Christiansborg Slots Ridehuus. Pludselig havde Kjøbenhavn overfløiet Alverdens Hovedstæder, thi hverken London eller Paris, Wien eller Berlin havde noget Lignende at opvise. Og Kjøbenhavnerne ilede herud i Skarer, og Beundringen og Enthusiasmen var stor. Der fremkom

herved en fuldstændig Revolution i Kjøbenhavnernes Forlystelsesliv. Dyrehaven og Charlottenlund bleguede; Alt hvad disse frembød, havde man jo her ved Haanden og meget Andet til: Europas første Kunstnere i de acrobatiske og equilibristiske Fag, Beridere, Taskenspillere, Cumbyses Concerter, Pantomimer og Amicis fortryllende Fyrværkeri, — Alt for 1 Mark! Man døsede ikke mere sin Aften hen i et lummert Værtshuus ved en Snaps og et Glas Ol; man gik i Tivoli. Alle Stænder mødtes i det hyggelige Samliv; Forstjellen var nivelleret; den Trøiefklædte og Modejunkereren, den elegante Dame og Tjenestepigen samledes her, og altid var Opførselen sømmelig, aldrig foregik der Excesser, sjældent antog Uystighed Character af Overstaddighed, og det var, som om de smukke Omgivelser udøvede en velgjørende Indflydelse paa Folkecharacteren og affleb de raae Kanter. Og dette er vedblevet til den Dag idag.

Tivoli hører vel ikke til de gamle Minder, jeg her har ifinde at fremdrage, det bestaaer endnu som Kjøbenhavnernes vigtigste Forlystelsessted og vil sikkert være det gjennem en Mangfoldighed af Aar. Men det har sin utvivlsomme Ret til at nævnes, naar Taleren er om en forsvunden Tid, i hvilken dets Fremkomst gjorde en sand Epoke. Et Bevis herpaa giver Tivolivisen, der, som det fortælles, blev digtet en Aften i den Schäfferste Pavillon. Tre Videnskabsmænd: en Theolog, der senere blev Professor og nu er død, en Mathematiker, der nu som Professor er ligesaa frngtet, som han er bekjendt som Politiker, og en Mand, der baade som Digter og som Chemiker har erhvervet sig

et anseet Navn, sagdes at være Fædre til denne
 Bise, der engang var almindelig i Folkemunde.
 Skjøndt det vel kan ansees som givet, at denne
 Bise, det i sin Tid gjorde Epoche, kjendes af
 endeel af Læserne, vil det dog maaskee ikke være
 ganske overflødig, at anføre den her :

„Dg dersom Du morer Dig daarlig
 Paa Rosenlund og Fredsberg,
 Saa skal Du tae ind paa Livaali,
 Dg see om Du morer Dig der.

Man gier en Mark for Personen,
 Dg ikkun det Halve for Børn.
 Ved Porten staaer Didriktionen
 Tilligemed Entreprenørn.

Et Hurra for Entreprenøren!
 Gud glæde hans fløgtige Krop,
 Han fik s'gu dog Guvernøren
 Til at lukke Bastionen op.

Her kan Du rutsche saa deilig,
 Her staaer paa Maskinen Du Thee.
 Dg kommer Du rigtig beleilig,
 Saa hører Du der Nummer Tre.

Dg Punsch kan Du faae hos Lardelli
 Dg Staals Destillation.
 Paa Theatret seer Du Herr Belli,
 Han fører saa smuk en Person.

Man seer paa Beriddernes Kunst
 I Trængselen tæ og varm,
 Til Trods for Publicums Dunster
 Beundres den Stærkemands Arm.

Man hvidter Jean Sensen udvendig
 Dg dreier ham rundt paa en Blok,
 Dg skjøndt han er ganske lebendig,
 Saa staaer han saa stiv som en Stok.

Dg der er min Kjælledægge,
 Hun hedder Madam Jean Døpy,
 Hun har saadan himmelske Lægge
 Dg Kugler hun bærer af Bly.

Dg her har Du Lumbjæske Dandsje
 Dg Ginderups Resteration
 Dg Schäfferiske Lamper med Krandsje
 Dg Povl Dals Afensjon.

Hos Firmenich spiser man Raver,
 Som man saa gjerne vil hae;
 Dg Daaser, som gjøres af Slaver,
 Dem seer man ved Siden af.

I Statsgraven yndigt man seiler
 I Baade ved Lampernes Skin.
 Hos Petersen spiller man Regler
 Dg gaaer saa til Nielsen ind.

Dg alle Nationers Faner
 Indgyder saa stor en Respect.
 I magelige Divaner
 Man nyder sin Thevandsknægt.

Saa mange Ulykker spores,
 Men det er slets inte sandt,
 Thi Alt, hvad herinde gjøres
 Er yderligst net og galant.

Kansleesens De inte forstod'et
 Den første Dags Tid eller fleer,
 Derfor fik han Bognen i Ho'det
 Nu faaer han den inte meer.

Der klages fra Sommerpladsen
 Af dem, som skjærer Langsang;
 Man havde de faaet paa Kassen,
 Saa havde de nok skreget: „Au!“

Saa lae vi da nu være glade
 Dg inte være forstemt.
 Tivolis Retirade
 Den havde jeg nær at forglemt.

Sa her er Gudernes Bolig,
 Sa her har Fru Venus sin Fart,
 Hvor er der dog skjønt i Tivoli,
 O Gud, hvor er her dog rart.

Hvor gjør det mig ondt for de Stakler,
 Som udenfor moune staae
 Dg lytter til vore Spetakler,
 Formedelft de inte har Raad.

Men Noget seer De dog altid,
 Og sommetidsens De hør,
 Naar det blæser rigtig gevaltig
 Deroppe hvor Jernbanen fjør.

Og Nogle tage til Talle
 Med oppe paa Bolden at see;
 Men ude paa Baldby Bakke
 Der staaer de Fornuftigste.

Og saa er det ganske umuligt,
 Naar hjemad i Porten man gaaer,
 At hvem der var i Tivoli,
 Og hvem der stod udenfor."

Om denne Bise fortælles tillige, at en Sømand som sad affides ved et Glas Punsch og med stor Satisfaction havde hørt Bisen blive foredraget, efterhaanden som den var bleven til, gjorde opmærksom paa Forbigaaelsen af et interessant Sted paa Etablissementet, en Forsømmelse, som der strax blev bødet paa i Verset: „Saa la'e os da nu være glade“. Og ligesom Etablissementet fandt sine Digtere, saaledes fandt det ogsaa sine Journalister. Det havde i de første Aar sin egen Avis, der i bunden og solut Stiil beskrev Etablissementets Herligheder og tilfredsstillede alle billige Fordringer.

Med et Farvel til dette Kjøbenhavns Underværk beder jeg, for at kunne gaae nogenlunde regelmæssig tilværks, Læserne følge mig gjennem den lille Allee tilvenstre umiddelbart i Nærheden af Tivoli til Vesterbroes Theater. I sin Tid kaldtes det Vesterbroes nye Theater i Modspætning til Vesterbroes Morstabs-theater, eller det kaldtes ogsaa Petolettis Theater efter den Mand, som havde opført det. Phil. Petoletti var Linedandsker og Equilibrist

hos Price paa Vesterbroes Theater. Da dette gjorde gode Affairer, meente han, at det muligen kunde betale sig at faae et Morfskabstheater i Kjøbenhavns umiddelbare Nærhed, og ved Hjælp af et Par Capitalister opførte han, saavidt erindres 1830, den derværende Bygning, der først var af Brædder, men senere blev opmuret. Det var egentlig bestemt til Pantomimer og equilibristiske Forestillinger, men senere blev det indrettet saaledes, at det afvejlende kunde forandres til Circus og til Theater. Efter Petolettis Død gik det over til den nuværende Eier. Til Petolettis Theater knytter sig mange og forskjellige Minder. Her var det, at Fourauxs, Tournaieres, Gautiers, Guerras og Hinnés Beridelsesfæltskaber optraadte og man glemmer ikke faa let Navne som Mad. Fouraux, Sfr. Tournaire, men fremfor Alt Damerne Lezinski, Kremzow og Mad. Tournaire, om hvem det med Rette kunde hedde, at de havde udfsmuglet af Kjøbenhavns Hjerte saa mangt et Hjerte og saa mangan en Bancoseddél. Især vare Lezinski og Kremzow Dagens Lovinder og deres Navne kappedes i Popularitet med Orla Lehmanns. Naar de optraadte, var Circus propfuldt og Bifaldet stormende.

Vesterbro-Theater blev ogsaa flitigt benyttet af reisende udenlandske Selskaber af næsten alle Nationaliteter, der fandt deres Fordeel ved at hidflytte Theatret hertil. Jeg minder om Bornholdts og Schlemüllers Selskab, der her gav Operaer i det tydske Sprog. Dette Selskab talte flere særdeles gode Kræfter, saasom Demoiselle Fischer, Mad. Christiany, Bassisten Fackler, Egteparret Urspruch, Sangerinden Mad.

Ubrich. Der opførtes flere fortrinlige Operaer, saasom „Tægerbruden“, „Wilhelm Tell“, „Lestocq“, „Bortførelsen af Seraillet“, „Maskeballet“ og Bayeldieus „Johan af Paris“. I sidstnævnte Opera gjorde Tenoristen Seest saamegen Lykke, at det fgl. Theaters Chef, Holstein, blev formaaet til, skjøndt efter megen Modstræben, at engagere ham. Seest var født i Byen Slesvig, han talte kun meget daarligt Dansk, og det viste sig ogsaa ved hans forskjellige Debuter, blandt Andre som Robert af Normandiet, at hans Engagement var langt fra det heldigste. Man fandt, at „slesvigsk Smør“ var ligesaa uheldig som dansk hos en Tenorist, og det varede ikke længe, førend han blev henviist til en Chorsangers bestedne Stilling.

Megen Lykke gjorde et andet tydsk Selstabs, saavidt erindres under en Hr. Munds Direction, der opførte tydske Farcer og Folkcomedier. Blandt Personalet befandt sig de dygtige Kunstnere Wilcke og Zimmermann, som i Nestrons „Lumpacivagabundus“, Reynmunds „Der Berschwender“ og Angelys „Fest der Handwerker“ gjorde formelig Furore. Ved dette Selstabs befandt sig den dansskødte Skuespiller Pallefen, som efterat have gjort megen Lykke i „Den reisende Student“ ligeledes blev engageret ved det fgl. Theater, hvor han dog trods sit betydelige Talent kun blev en kort Tid, da han paa Grund af sit stridbare Gemt og sin Lyst til det omflakkende Liv ikke kunde finde sig tilrette derved. Senere afveylede ikke faa Theatertronper med Beridersejlsaber. Der var flere franske Selstaber, saasom Armands særdeles gode, der var spanske Dandsere, blandt hvilke især den smukke Dolores

Serral gjorde Opfigt, og selv „Bennerne hiin-
 sidan Sundet“ lode sig repræsenterere af et Sel-
 skab, der imidlertid ikke videre tiltalte. Her var
 det ogsaa, at det første italienske Operaselskab
 under Mario vakte Kjøbenhavnernes Enthusiasme
 inden det flyttede til Hoftheatret, og for en halv
 Snees Aar siden blev der atter her opført Ope-
 raer af Robertis tyske Selskab, i hvilken Te-
 noristen Prehlinger og Sangerinderne Pollack og
 Babette Müller vakte fortjent Opmærksomhed.
 Nu er Besterbroes Theater blevet nationalt; Hr.
 Skuespildirecteur Hansen giver Forestillinger her,
 hvis fremragende Egenkab bestaaer i en beun-
 dringsværdig Afverling af Nyheder, som han
 selv for det Meste bearbejder efter fremmede
 Stykker med meer eller mindre passende Allu-
 sioner til vore Tilstande. Især om Søndagen
 er Tillsøbet meget stærkt, men der er ogsaa en
 eiendommelig Tiltrækning, idet Publicum som
 oftest spiller med.

Vi drage nu forbi Indgangen til den forrige,
 nu sløfede Banegaard og kaste et Blik over paa
 den anden Side af Veien, hvor der er en Loka-
 litet, der ved sin Velde har Krav paa at
 erindres. Det er Trommesalen, Kjøbenhavnernes
 Dvægtorv. Man troede, at den vilde blive
 flyttet, da den nye storartede Jernbanegaard blev
 opført, men det skete ikke, formodentlig formedelst
 Mangel paa en passende Plads i Stadens
 Nærhed. Dette Sted, der nu seer saa fredeligt
 ud, som kun indeholder Baase og Folde for de
 til Salg og til Slagterbænken bestemte Dyr,
 var i ældre Tid en Arena, hvor der ofte van-

fede blodige Bander. Dengang vare Slagterne, der jo væsentlig havde hjemme paa Vesterbro, et vildt, stridbart Folkefærd, heelt forskjelligt i deres Sæder fra andre stikkelige Folk. Kampbegjærlige og stolende paa deres herculiske Kræfter hippede de gjerne Klammeri baade indbyrdes og med Andre, især med Hestprangerne, til hvem de havde et slemt Horn i Siden, og der hengik neppe nogen Uge, ja neppe nogen Dag, uden at man hørte Tale om Slagsmaal, blodige og ublodige, der vare foregaaede „ude paa Trommesalen“. Overhovedet førte Slagterne et Enevoldsregimente paa Vesterbro, og det kunde af denne Grund stundom være livsfarligt at befærde det, naar de vare „slupne løs“, som det heed. Hvor let kunde man ikke blot ved et Blik bringe dem i Harnisk, og en elegant pyntet Herre kunde let tildrage sig Haan og Spot og endnu mere vidtgaaende Ubehageligheder, naar det faldt dHrr. Slagtersvende og Slagterdrengene ind at finde hans Optræden for fordringsfuld. Og, mærkeligt nok, dette Tyranni udstrakte sig endog til et andet Terrain. De hørte til de Stemmegivende i det kgl. Theater og ledede Bifaldet eller Mis-haget. Overstou omtaler i sin Theaterhistorie saaledes en Slagtermester Henriksen, hvis høie Skikkelse hver Aften ragede op over den sammenstuede Hob i Baggrunden af Parterret, hvorfra han med frygteligt Bravobrøl og sine brede Hænders Klap, der lød obligat over alt Folkets meest stormende Bifald, udsendte sin Tilfredsheds Forkyndelse, der næsten altid rundt om ham fremkaldte en vældig Applausfalve. Han var en baade af Forsattere og fornemmelig af Skuespillere meget yndet Kunstdommer; thi for-

uden at han, med sin tjenstfærdige og gemytlige Natur, ikke selv havde Udtryk for Andet end Velvillie og endydermere accentuerede dette efter, hvorledes han kunde lide Personen, som i Mmindelighed var meget godt, da Enhver, der blot i fjerneste Maade hørte til Theatret og hilfede ham med et venligt Nik, betragtedes af ham som „en god Ven“, saa var han altid færdig til at gaae løs imod Oppositionen, enten idet han forstærkede sit Parti ved Hvervning eller ved at stille sig tæt ved de halsstarrige Opponenten og klappe med saa stærk Bevægelse af sine store Hænder, at han kom til at „tjatte dem en Smule i Ansigtet“. Nu er der ogsaa heri indtraadt en stor Forandring. Hverken paa Vesterbro eller i det. Rgl. Theater gjøre Medlemmerne af det hæderlige Slagterlaug sig fremtrædende bemærket som Slagsbrødre eller Kunstdommere. De føre et ligesaa ubemærket Liv og ere ligesaa polerede og dannede som de andre Borgerclasser, og det skal siges til deres Roes, at de høre til de meest loyale af Hs. Maj. Kongens Underfaatter.

Ved at omtale Trommesalen, nævnede jeg Hesteprangerne. Disse vare i langt større Antal, end det nu er Tilfældet, Gjæster paa dette Sted, og der dreves her en betydelig Handel med Heste af alle Arter, ligesaa den luxuriense Ridehest ned til det usleste Dg. Det ligger i denne Handels Natur, at de bekjendte og ubekjendte Fik til at narre Kjøberne med slet Hestekjød ogsaa her gif isvang, som paa alle andre deslige Markeder. Man fortæller fra den Tid adskillige ret karakteristiske Historier, og blandt disse husker jeg følgende: En Bonde i Kjøben-

havns Omegn havde en gammel, blisfet Krik med hvide Fødder, som han vilde af med, for senere at købe en bedre Hest. Han satte den paa Trommesalen, og her folgte han den for en Snees Daler. Nogle Dage efter indfandt han sig paa Trommesalen for at købe sig en ny Hest. Han saae paa forskjellige, men enten syntes han ikke om dem, eller ogsaa vare de ham for dyre. Endelig fik han Die paa en sort Hoppe, der ifølge sine Tænders Bestaffenhed vel lod til at være temmelig tilsaars, men dog under sin Rytters Hænder viste en saadan Livlighed, at den fandt Naade for Landmandens Dine. Han kjøbslog om den, og efter megen Prutten fik han den for 60 Rd. Glad over sin Handel red han hjem; men det var ham strax noget paafaldende, at den vidste at finde Beien saa godt, uden at han behøvede at dreie af hverken tilhøire eller tilvenstre. Endnu større blev hans Forbauselse, da Hesten ved at komme ind i Gaarden gif lige ind i Stalden, som om denne var den nøie bekjendt. Og det var Stalden da ogsaa, thi da Bonden skulde see nøiere til og søgte at bringe Lys i Sagen ved at anvende lidt Badstevand paa Dyrets Hud, viste det sig snart, at Couleuren ikke var ganske ægte og at den blisfede Farve og de hvide Been straalende traadte frem af det sorte Hylster. Det var Bondens gamle Dg, som nu stod lyslevende for hans Dine. Han fik Hesteprangeren for Retten, men da Loven ikke forbyder Nogen at sælge en farvet Hest, maatte Bonden lade sig nøie med sin Handel og kom ovenikjøbet til at betale Sagens Omkostninger.

Den Historie huster jeg fra mine unge Dage, da jeg besøgte „Egypten“, hvor man hørte saadanne Geschichter. Ved dette Egypten mener jeg ikke det fjerne Fabelland med dets Pyramider, dets Mumier, dets Apis o. a. desl.; jeg sigter herved til et Beværtningssted, som laa paa venstre Side af Broen, omtrent der, hvor nu Nr. 21 eller Nr. 23 er. Det blev senere omdøbt til „Friederichs Dahl“. Om dette var en Fortydsfning af Frederiks Dal eller kom af, at Eieren hed saaledes, skal jeg lade være usagt. Mere bekjendt var det under Navnet „Egypten“. Her var en Carousfelghnge med Balloner og Heste, som siden umindelige Tider gik rundt til en høist uharmonisk Musik af en Clarinet, et Par Bækkener og en stor Tromme, hvilken sidste paa den meest ufortrødne Maade haandteredes af en Musiker saa ivrigt, at Sveden selv i de kjølige Dage haglede ham ned ad Panden. Her var der en Keglebane, hvor der blev „pareret“ om Tiir- og Otteskillinger; her vare Fortuna-spil og her vare adskillige andre Forlystelser, som faldt i Almuens Smag.

Dette Sted undergik i Tidens Løb, som adskillige andre af lignende Art, ret mange Forandringer i Henseende til sine Besøgere. I ældre Dage var det et yndet Balsfartssted for Kjøbenhavns Borgere. Man saae her det agtbare Tegtepar af Haandværkerstanden i sin Søndagsstads, ledsaget af en haabefuld Søn eller Datter, eller ogsaa af adskillige Exemplarer af begge Dele, samt efterfulgt af en vraltende Moppe, denne nu næsten uddøde Hunderace, drage ind i „Egypti Land“, for at

more sig efter Dagens Besværligheder. Konen og Datteren toge Barerne frem af en Kury, som de havde transporteret paa en lille Trækketvogn, medens Fatter, pattende paa sin Pipe, fik sig en Pot Regler paa „Banen“ eller passiarede med gamle Bekjendte om Krig og om Fred, om Levnetsmidlernes Dyrhed, idet han af og til skottede stolt hen til sin Søn, som siddende strunt paa en af Carousselhestene stak til Ringen og hentede sig den ene efter den anden til Lyden af den dundrende Musik. Men efterhaanden som Civilisationen skred frem, og den kjøbenhavnske Borgermand havde faaet Smag paa de mere raffinerede Udspredeiser, som „Rosenlund“, „Monigatti“ og „Alleenberg“ frembød, forsvandt han fra Egypti Laud, og hans Plads indtoges nu af Bondekarlen og Bondepigen, den Første med store Sølvknapper i Trøien og den Sidste med sølv- og guldbroderet Hue med lange slagrende Baand i Nakken, der undertiden repræsenterede flere Maaneders Løn. Den høie statelige Gardist og Soldaten af 2den Indske eller af Kongens Regiment eller ham med „de forte Rabatter“ faae man nu her fardes i fortrolig Klynge, og forene sig sammen, naar det gjaldt om at tilbagevise den fælles Fjendes, Slagternes, navnlig mod Damerne temmelig paatrængende Nærgaaenhed. Men „Egypten“ eller „Friedrichs Dahl“ var ogsaa et Slags Marked; det handles med Uhre og Pipehoveder, her kjøbflages og her tuskedes, og det kan ansees for temmelig afgjort, at de talrige Marschandisere, som Kjøbenhavn alt dengang besad, væsentlig bleve rekrutterede herfra.

Til „Egypten“ knytter sig iøvrigt et Drama, som engang var almindelig i Folkemunde. For omtrent et halvhundredede Aar siden eiedes Egypten af en Mand ved Navn Hybner. Han havde en Kjønn, ung Kone og var af Naturen tillige meget skinsyg. Han fattede Mistanke om, at hun vel meget lod sig courtisere af en eller anden af Gæsterne, og en skjønn Dag jog han hende en Raarde i Livet, og slæbte hende ved Haarene om i Haven indtil hun udaandede under de skrækkeligste Piinsler. Efter fuldendt Gjerning skjulte han sig i en Kornmark, indtil han blev paa-greben af Politiet. Han blev dømt fra Livet; men blev af Kongen benaadet med Tugthuus-straf paa Livstid. Man seer saaledes, at „Egypten“ ikke altid har bevaret sin Charakter af et Sted for Fryd og Gammen. For en halv Snees Aar eller lidt længer siden, da den ene Bygning reiste sig efter den anden paa Vesterbro, fandt Eieren det langt mere favorabelt at afhænde det store Terrain til Byggegrunde. Carousellen og Reglebanen forsvandt, den støiende Musik ophørte, og nu viser der sig flere statelige Bygninger der paa Stedet.

Til de meest frequenterede Steder paa Vesterbro hørte i ældre Tid Dandsgeboden „Peters Haab“, der stødte umiddelbart op til Egypten. „Peters Haab“ bestaaer endnu, men er saavidt vides nu kun en Skygge af hvad det tidligere har været. Om Søndag og Mandag Aften var den propfuld af Besøgende, som her fik sig en lystig Dands. Pluraliteten af Damerne hørte i Reglen til Amagerslægten, og selv fra den fjerneste Deel af Kjøbenhavns Kjøkkenhave

trodsede de unge Piger Vind og Veir og den lange Bei, for at kunne træde en Dands i „Peters Haab“. Men det hændte sig her ikke sjældent, at det kom til Klammeri og Slagsmaal, naar Saloufi kom med i Spillet, eller naar de spiritueuse Barer af en temmelig tvivlsom Qua- litet gjorde deres Net gjældende. Der ud- sægtedes saaledes temmelig haarde og stundom blodige Kampe mellem Sø- og Landeværnets Repræsentanter, og Slagterne gjorde ogsaa her deres Herredømme gjældende, undertiden paa en temmelig ublid Maade. En Scene af denne Natur foregik her med en Franskmand ved Navn Paran, som i de første Aar, Esforti havde Vesterbroes Morfskabstheater, gav Forestillinger paa dette som Hercules. En Aften sad han i den til „Peters Haab“ hørende Beværtning og drak sig et Glas Punsch. Da skilte sig en høi, svær Slagterfvend fra de Dandsendes Klynge, gik hen til ham, satte sig overskrævs paa en Stol med Ryggen foran, gloede den lille fiir- skaarne Franskmand i Ansigtet og spurgte ham, om han var den Mand, der var saa stærk, at han kunde binde an med Flere paa eengang; han saae dog ikke ud dertil. Paran bad ham i gebrokkent Dansk om at lade ham i Fred og at skjotte sig selv. Dette forstod Slagteren som Forknythed, han blev derfor desto modigere og opførte nu en lignende Scene som den i „Keau“ ved at snappe Glasset fra Paran og tømme det ligesom hans Næse. Da reiste denne, der ellers var det godmodigste Menneſke af Verden, sig op, gik hen og aabnede Vinduet ganske roligt, og i et Nu laa Slagteren udenfor paa Gaden.

Et Par af hans Kammerater stormede nu løs paa ham, men inden de saae sig for, kom de til at spadserere den samme Vej som den Første. Glæden herover var almindelig, thi Angriberne vare bekendte Slagsbrødre, og fra den Tid var der Ingen, der vovede at binde an med Paran, hvis Renomee vandt betydeligt ved dette Eventyr. En anden, men langt mere sørgelig Begivenhed knytter sig til „Peters Haab“: I den lille Genetages-Bygning opkom der for omtrent 12 Aar siden Ild paa Kvisten, hvorved en Broder til Fyrværkeren Gaetano Amici blev indebrændt.

Ikke langt fra denne Dandseshed, omtrent hvor nu Victoriagaden er, var der et eiendommeligt Forlystelsessted. Det var en aaben Plads, som om Hverdagen afgav Folde for Lam og Faar og stundom ogsaa for Hornkvæg. Men om Søndag Eftermiddag sad her en gammel Kone med et Bord foran sig, paa hvilken laa en saakaldet Humle, et Strenginstrument, som man nu sjældent seer Noget til. Dette tracterede hun med en sjelden Virtuositet, og altid sang hun en Sang, hvor Unglingen advarede sig mod at indtræde i det hellige Ægteskab. Et Par Vers af denne Sang, som hun, saavidt jeg erindrer, aldrig skiftede med nogen anden, lød omtrent saaledes:

„Dg ta'er Du Dig en Ung, en Ung,
 Saa vil hun have Stads og Fjas,
 O vogt Dig, o vogt Dig vel for det, min Ven!

Dg ta'er Du Dig en Gammel, en Gammel,
En runken, slunken Pulverhex.

O vogt Dig, o vogt Dig vel for det; min Ven!"

Dg altid var hun omgiven af en stor Skare Soldater, Bønderkarle og dito Piger, som med den største Andægtighed hørte paa hendes Sang. Om de imidlertid drog sig den Lærdom tilnytte, som den gamle Kone, der aldeles Intet havde tilfælles med Kirsten Gistekniv, idelig og evindeligt gjentog, er det umuligt at sige.

Besterbro var overhovedet, trods dets ringe Bebyggelse, Samlingsstedet for allehaande Udøvere af de frie Kunster. Især naar Dyrehavstiden var forbi, tog en stor Deel af de sig der producerende Kunstnere af større eller ringere Navn, Stade paa Besterbro. Saa saae man Bod ved Bod. Der var Verdenstheatre, Lykkestjerner, Taskenspillere, den stærke Qvinde, som bar adskillige Mandfolk i sit Haar og gjorde de meest utrolige Kraftkunster. Man saae her billedlige Fremstillinger af Mord- und Todgeschichter, der indenfor i Boden vare præsenterede paa den naturligste og meest affrækkende Maade. Her op slog „Frederiksteensfestningsmanden“ sit Paulun, naar hans Forretninger paa Fiskertorvet ikke forbød ham at forevise sine Underværker, og især saaes de mærkeligste Panoramaer, der ikke havde noget Tilsvarende hverken paa Jorden eller udenfor samme, for den billige Entree af 4 Skilling, medens Honoratiores betalte efter Behag. Paa det Sted, hvor nu Torvet er, var opslaaet et Circus, hvor det Bachske Beriderselskab viste sig. Der var end-

videre Menagerier, men ikke med glubende Dyr thi da en Løve i Frederiksberghaves Menageri i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede var sprungen ud af sit Buur og havde sønderrevet sin Bogter, blev det forbudt at forevise deslige store Roddyr, indtil denne Bestemmelse for nogle og tyve Aar siden atter blev hævet. Men desuagtet var der udenfor disse Panoramaer Afbildninger af Løver, Tigre, Slanger og halvopspiste Negere, Alt tagende sig langt bedre ud end indenfor.

Her foreviste ogsaa Dennebecq sit Marionettheater, der gik op i Luer. Denne Mand var en lang Tid Gjenstand for almindelig Dmtale paa Grund af en Retsfag, han havde anlagt mod „Brødrene Lehmann“ og deres Moder, og som varede ikke mindre end halvtredie Aar. Procurator F. M. Lange, der førte Sagen for Dennebecq, har aftrykt de hertil hørende Actstykker i det ham udgivne Udvalg af danske og udenlandske Criminalsager, og de omfatte her 2 temmelig tykke Bind. Brødrene Lehmann vare Equilibrister og Beridere, tillige dygtige Malere og ansatte ved det Kuhn-Princesse Selskab paa Besterbroes Theater, med hvis Directeurer de vare beslægtede. Dette Selskab foretog i 1823 en Reise til Rusland og i Moskau blev Andreas Lehmann bekendt med ovennævnte Dennebecqs Hustru Cathrine, der foreviste et meget betydeligt Menageri, og derved skal have tjent mange Penge. De reiste sammen, og paa mange Steder gik Cathrine Dennebecq, der efter Sigende havde erfaret sin Mand's Død, som A. Lehmanns Kone, indtil hun ved et Brev fra Den-

nebecq fik Oplysning om, at Efterretningen var falsk. I Januar 1832 døde Cathrine Dennebecq i St. Petersborg, og da denne Død indtraf noget pludselig eller idtsfald efter et Par Dages Sygeleie, knyttede sig hertil Rygter om, at hun var taget afdage ved Gift. Noget Tid efter vendte Brødrene Lehmann som velhavende Folk tilbage til Kjøbenhavn. Især gjorde Andreas Lehmann sig bemærket som Rigmand; han besad et stort Menageri, som blev foreviist paa Vesterbro, og han købte kort efter sin Ankomst Gaarden Nr. 206 paa Kongens Nytorv for 80,000 Rd., hvorpaa han udbetalte 12,000 Rd. contant foruden 2000 Rd. i Omkostninger. Meningen var almindelig den, at han havde tilegnet sig Cathrine Dennebecqs Formue og det hende tilhørende Menageri, og det var ogsaa derpaa, at den Retsfag gik ud, som Julien Dennebecq anlagde mod ham. Sagen førtes, som sagt, i en lang Tid, og skjøndt der rigtignok, saavidt man kan dømme efter de trykte Retsfager, fremkom Adskilligt, der synes at vidne mod Andreas Lehmann, blev han dog frifunden baade ved Gjøsteretten og ved Højesteret. Dennebecq blev herover meget fortvivlet, og i sin forbittede Stemning undsagde han Lehmann, hvilket atter førte til en Retsfag, under hvilken dog Dennebecq blev frifunden. Om hans videre Fata veed jeg Intet at fortælle.

Til Historierne fra Vesterbro hører ogsaa den om Taskenspilleren „Professor“ Rinsky, der ligeledes gav Forestillinger paa Morfskabstheatret. Det var en smuk Mand med et elegant, vindende Udvortes. Han gjorde megen Lykke hos

det smukke Kjøn og særlikt hos en paa Vesterbro boende ung og smuk Pige af god Familie. Hendes Forældre modsatte sig paa det Bestemteste Forbindelsen og modstod hendes Bønner og Taarer. Men en skøn Dag slap hun ud gjen- nem Vinduet paa sit Bærelse, Linsky havde skaffet Kongebrev, og Dagen efter bleve de Elskende viede af Præsten paa Frederiksberg. Sorgen herover var stor i Familien, men der- ved var jo Intet at gjøre, og kort efter forlod Linsky Kjøbenhavn med sin unge Kone. Et Par Aar efter tildrog sig en sorgelig Begivenhed. Linsky gav Forestillinger i Wien og hans Kone hjalp ham dermed. Blandt hans Kunster var ogsaa en, hvorved den unge Kone skulde lade styde paa sig af en Række Soldater. En af disse havde af en sorgelig Feiltagelse taget et ladt Gevær, og da Salven gik af, laa Linskys Hustru livløs henstrakt i sit Blod. Linsky, der oprigtigt havde elsket hende, tog sig hendes Død saa nær, at han ikke længe overlevede hende.

Naar det anføres, at den Gæstgivergaard, som endnu eksisterer under Navn af Bjørnsdal, for 30 til 40 Aar siden horte til de anseeligste paa Vesterbro, saa kan man deraf slutte, hvor ringe og uanseelige de øvrige vare. Der ere endnu et Par Exemplarer tilbage, bestaaende af en Stueetage og en Qvist, og de andre vare af lignende Dimensioner. Bjørnsdal afgav i sin Tid Locale for sluttede Selskaber, og der blev her afholdt Baller og andre selskabelige Sammenkomster for den uungdommelige Verden fra Vesterbro, det vil sige den Verden, som ikke var saa høit paa Straa, at den kunde tiltvinge sig

Afgang til de paa den Kgl. Skydebane afholdte Picquenicks. Thi ogsaa paa Vesterbro herskede Standsforskjellen. Der var et stærkt fremtrædende Aristocrati, som saae de andre Classer over Hovedet; meest var det dog Saadanne, der hentede deres Anseelse fra deres Pengeposer. Disse fandtes navnlig blandt Slagterne, de havde baade en Konge og en Dronning, og de Bedkommende gif almindeligt under denne Benaevnelse. Hvis jeg ikke tager feil, var det forøvrigt paa Bjørnsdal og det tilstødende Terrain, at Kjøbenhavnerne første Gang nød Synet af et Wauxhall, arrangeret af en Kunstberider Chiarini, som i Aarene 1805 og 1806 opholdt sig her i Hovedstaden. Et kjøbenhavnsk Blad fra den Tid indeholder følgende Beskrivelse af denne Forlystelse, som første Gang afholdtes i Begyndelsen af Juni 1806 og flere Gange gjentoges i Løbet af Sommeren:

„Dette Wauxhall er første Gang blevet aabnet i Søndags. Man betaler 4 Mark for en Afgangsbillet, det vil sige: for at tilfredsstille sine Dine og sine Dren Strax ved Indtrædelsen kommer man ind i en temmelig stor Dandsesal, der paa adskillige Steder er illumineret med couleuerte Lamper, hvor der paa et Galleri opførtes Musik og paa begge Siderne oppartes med Forfriskninger. Den er oplyst med ni Lysekroner. Fra denne Sal træder man ud i Haven, som i fire lange Rader atter er oplyst med couleuerte Lamper. Ogsaa her er der Musik i forskjellige Lusthuse. De Tilstedeværendes Antal var meget stort, og saavidt man løseligt kunde skjønne, var her over 800 Mennesker.

Alle disse Tilskuere slysfelfatte sig med at gaae ud og ind fra Haven i Salen og fra denne i Haven. De mange brogede Lamper mellem det grønne Løv, de mange smukke Damer, der, klædte som Sylphider, vandre med deres Cha-peauer i dette paradisiske Halvmørke, den Glæde og Sorgløshed, der boer i Alles Ansigter, den Musik, der gjenlyder fra saa forskjellige Ranter, maa i Begyndelsen, som Enhver let indseer, opvække ret behagelige Følelser. Naar Klokken er omtrent 11 afbrændes et smukt Fyrværkeri, hvormed den hele Forlystelse er endt. Denne Aften blev der ikke danset.

„Da en ædel dansk Prinds engang besøgte den franske Armee, lod Generalen Tropperne manœvrere for ham i den skjønneste Orden. Da Maneuvren var forbi, sagde den brave General: „Her, min Prinds, har De seet Krigens Behageligheder; det er billigt, at jeg ogsaa viser Dem dens frngtelige Ubehageligheder,“ og nu førte han ham ind i Lazarethet. — Omtrent det Samme maa jeg sige til mine Læsere: De have her seet en kort Beskrivelse over Bauxhalls-Behageligheder, og Mange iblandt Dem længes maafkee allerede efter selv at deeltage deri; det er billigt, at jeg nu ogsaa viser Dem saavel Ubehagelighederne ved denne Indretning som de følger denne, saavel som de mange unyttige Forlystelser, vi hjemses med og saa begjærligen gribe efter, maa have for det Hele.

„Indretningen selv er en svag og altfor uegtydelig Copi af det londonfke og hamborgfke Bauxhall. Naar det Besterbroefke skulde opfylde sin egentlige Bestemmelse, saa maatte Byg-

ningen og Haven idetmindste være fem Gange saa stor, som den nu er, Haven er ikke alene ganske nylig anlagt, altsaa uden synderlig Skynge, men den oplyste Allee er saa smal, at man ordentlig maa trænge sig frem, og Lamperne hænge saa lavt og saa tæt ved de Gaaende, at man hvert Dieblif maa frygte for at faae sine Klæder fordærvede. Istedetfor Olie brændes der Tran, og denne udbreder en ubehagelig Lugt over hele Haven. Af oplyste Partier, som egentlig udgjøre et saadant Steds Behagelighed, findes der altfor saa. Haven er lang nok, men meget for smal. Dandsesalen, som næst Spisesalen er det eneste Bærelse for Gæsterne, er bestandigt saa opfyldt med Mennesker, at der ikke kan tænkes noget Arimeligere end at dandse her. Bævertingen er yderst dyr. Et Glas Punsch koster her — for kun at nævne det Allerubetydeligste — en Mark og et Stykke Smørrebrød 6 ß!! — Det er ikke nok, at Hr. Chiariny tager 4 Mk. for en simpel Entreebillet, det er, som enhver Upartist vil indrømme, ubilligt oveniksjøbet at ansætte saa overdrevne Priser endog for de Forfriskninger, som næsten ere uundværlige for Enhver, der besøger dette Waxhall. Man bør haabe, at disse Priser nedsættes."

Naar man læser dette, fremtræder Forskjellen mellem For og Nu paa den haandgribeligste Maade. Hvad er dette Waxhall imod dem, som nu gives i Tivoli og Alhambra til en Fjerdedeel af hiin Priis. Vel kan Utilfredsheden muligens for endeel skrives paa Anmelderens misantropiske Sindsstemnings Regning, thi han yndede aabenbart ikke Forlystelser, han ansaae dem

formodentlig, som Mange af hans Samtidige og som vel Udfskillige ogsaa nu gjøre, for upassende, unyttige, demoraliserende, penge- og tids-spildende, som Noget, der gav Ledelse til alvorlig Eftertanke og alvorlige Forretninger; men affeet herfra kan han vel ogsaa have nogen Ret i sine Udsættelser. Tran i couleürte Lamper ved et Bauxhall maa være høist ubehageligt for enhver Tidsalders Lugtesands og 1 Mark for et Glas Punsch og 6 Skilling for et Stykke Smørrebrød maatte ansees for enormt betalt paa en Tid da Priserne paa alle Levnetsmidler omtrent vare Totrediedeel billigere end de nu ere. Forøvrigt fremgaaer det af Forf.s Bemærkninger, at Punsch ligesaaavelsom Smørrebrød den Gang hørte til Livets Nødvendigheder. Ogsaa heri viser sig Sædvanernes, om just ikke Sædernes Omstiftelser. Nu hører Punsch til Sjeldenhederne, det er næsten ikke mere sømmeligt at drikke den. Nu nyder man sin „halve Historie“, sin „Wenzdorfer“, sin „Carmenade“, sin „Sherry-Cobler“, eller sin „Rom- og Cognacstoddy“, og kun paa Skydebanen er „Madamens Punsch“ endnu i Bæltet. Overhovedet har den Kongl. Skydebane mere end de fleste andre Steder bevaret sine gamle Traditioner, og ligesom dens Bygning paa Vesterbro hører til de allercældste der og fra den tidligste Tid ragede frem som en uforglignelig og mægtig Ræmpe over alle Bygmærkerne i Nabolauget, saaledes holdes her i uroffelig Hævd Skikke og Vedtægter, angaaende hvis Op-hav man maa gaae tilbage næsten til Middelalderen.

I Arnesens i sin Tid yndede Baudeville „Intriguen ved Morstabs-theatret“ siger den gamle eenarmede Sømand, at han vil gaae over paa Skydebanen, for at faae sig en Dram og spille en Pot Regler; men derved gjør Forfatteren sig skyldig i en Forvanskning af de virkelige Forhold, thi Skydebanen har sikkert aldrig aabnet sig for den Folkeclasse, der gaaer med kort Trøje og tager sig en Dram. Skydebanen har altid bevaret en vis honnet Ambition, især da den tilhører et sluttet Selskab, der kun under visse Betingelser har tilladt Bærten at huse hos sig gentile Selskaber og gentile Gjæster. Der var imidlertid en Tid, da Skydebanens Renomee ikke var den meest moralske; mangt et forelsket Par fandt her et eensomt, men velkomment Afhyl, indtil Skydeselskabets Bestyrelse i Betragtning af den Skygge, som derved faldt paa Foreningen, saavel som af Hensyn til de offentlige Sædelighed fandt det rigtigst at forbyde den daværende Bært at give Lokalet til Priis for slige Sammenkomster.

Det kongelige Skydeselskab og danske Broderskab kan, som sagt, søge sin Oprindelse i Midtaldderen, da Gilderne indførtes her i Norden. I Begyndelsen hed det: „Hellig Trefoldigheds-Laug udi det danske Compagni“ og tog dette Navn efter en daværende tydsk Forening, der hed „Drevaltcheits Gilde odder Broderschap der düdeschen Kumpagnie“. Det danske Compagni, som nok egentlig først var et Handelslaug, havde i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede sit første

Gildehuus paa Hjørnet af Badstustræde og Brolæggerstræde. Først senere blev det et Skydefelskab, hvis Medlemmer øvede sig i Skive-skydning og at „skyde til Papegoien“. Ikke alene vare de anseeligste kjøbenhavnske Borgere Medlemmer deraf, men ogsaa alle danske Konger siden Frederik den Anden, paa Christian den Sjette nær, Statsmænd og Riddere lode sig indskrive som Brødre i Foreningen. Det omtalte Gilde eller Compagnihuus paa Hjørnet af Badstustræde og Brolæggerstræde var forsynet med følgende Indskrift:

„Dette Huus kaldes det danske Compagnie
For Broderskab der boer derudi.

Hellig Trefoldigheds Laug kaldes det og med Ære,
Derfor bør Ingen uærlig være.

Gud give dem alle, som gaaer ind og ud,
At elske hverandre af Sind og Hu.

Concordia Res Parvæ crescunt,
Discordia Res Magnæ dilabuntur.

1591.

I Kong Christian den Tredies og Frederik den Andens Tider havde Brødrene deres Skydebane udenfor Vesterport, hvor der ogsaa senere tilskjødedes dem af Christian den Fjerde i samme Diemed et Stykke Jord, „udi Bredden Fiirfindstjufve Skridt og udi Længden Thre Hundrede og halvtresfindstjufve Skridt“. I Aaret 1694 forlagdes Skydebanen til Nørrebro, hvor den Fuglestang stod, som var brugt til at afrette Falke, og derpaa i 1747 til Bjørns Plads paa Christianshavn, og her var den, indtil den Grund, hvor Skydebanen nu staaer, i 1751 af Frederik

den Femte blev indrømmet Broderskabet i Forbindelse med forskjellige Privilegier, hvoriblandt det, at Fuglekongen i sit Regimentes Mar tilstededes fri Passage gennem Porten uden at erlægge Passage-Penge. Overhovedet interesserede Frederik den Femte sig meget for Selskabet, & Aaret 1757 skjænkede han Fuglekongen til Udgifternes Bestridelse 100 Rdl., hvilket sees af Inscriptionen paa den Plade, som Fuglekongen gav, saalydende:

„Store Frederik den Femte
 Ingen i sit Land forglemte,
 Alting ham om Hjertet laae.
 Han lod Skydelaugets Være
 Sig og angelegent være
 Og loed det en Gave faae.
 Fuglekongen, som bedst skyder,
 Udaf Folke Kongen nyder
 Aarlig denne Slags Profit.
 Den, som først fik denne Gave,
 Dette loed i Sølvs indgrave,
 Og sig kalder

Lorens Schmidt.

1757, 9de Juni.“

Efterat Broderskabet havde faaet Grunden til den nuværende Skydebane skjænket, varede det dog en rum Tid, førend Bygningen og Skydehuset blev opført. Vel havde Broderskabet et Skydehuus, men det var af Bindingsværk med en Skyde- og en Ladestue forneden og en Forsamlingsal foroven, og saaledes neppe passende til den Betydning, Selskabet havde. Det besluttede derfor at opføre en Hovedbygning, og den 29de

Januar 1782, Christian den Syvendes Fødselsdag, lagdes Grundstenen. Istedetfor Solpenge nedlagdes en Daase med et Digt af Justitsraad Wiset, der havde megen Fortjeneste af Broderskabet. Digtet lyder saaledes:

„Enhver, som denne Steen i Tiden maatte finde,
 Og efter Aabning seer det Skrift, den lukker inde,
 (Ufald Historien det skulle have glemte),
 Vil finde Bygningen til Nytte var bestemt.
 Et Kjobmands-Broderskab, hvori blev fordom handlet,
 Til Skydeøvelser med Tiden blev forvandlet;
 Dog var fra første Tid og indtil denne Dag
 Det danske Compagni Monarchens Velbehag.
 Til dette Selskabs Vel Kong Frederik den Femte
 Har første Grundvold lagt. (Han Naade aldrig glemte).
 Hans Søn Kong Christian den Syvende har gjort
 Til Større, hvad i Hans Hrr. Faders Tid blev stort.
 Da man fra Christi Byrd Aarstallet kunde skrive
 Med Sytten Hundrede og To og Fjirfindstive,
 I Januarii den Ni og Tivende,
 I Kongens Fødselsaar det Tre og Tredivte,
 Da sexten Aar var talt, fra Han ved Himlens Naade
 Til sine Rigers Gavn Regeringen tiltraade,
 Fra Infødsretten blev indfort, Sex Aar fuldbragt,
 Blev første Grundvolds-Steen til denne Bygning lagt,
 Gud lægge mange Aar til Kongens Leve-Alder!
 Gud lad vort Kongehuus bestaae til Verden falder!
 Gud byde dette Sted for Uheld blive frie,
 Men gavne mange Aar det danske Compagnie,
 Gud give! Brødrene maae stedse Himlen ære,
 Til Kongens Tieneste og Landets rede være,
 Hinanden elste, var det end med eget Tab,
 Saa staaer vel dette Huus og dette Broderskab.“

Af Mangel paa de fornødne Pengemidler hengik der flere Aar førend Bygningen blev fuldendt. Først blev Hovedbygningen opført i 1786, og et Par Aar derefter Sidesløien, der bestemtes til Kjøkken og Bolig for Værten. Det nuværende smukke Skydehuus blev ligeledes lang Tid derefter opført efter en Tegning af Prof. Hetsch og saaledes er efterhaanden den smukke Skydeabne fremstaaet, der en lang Tid var saagodtsom Besterbroes eneste Brydelse, men nu næsten viser sig forsvindende i Forhold til de mange anseelige Bygninger, der omgive den.

Ligesom Kongefugleskydningen, der i mange Aar i Reglen har fundet Sted den første Torsdag i Juni Maaned, altid har været en særegen Festlighed for selve Broderstabet, saameget mere, som Kongen og de fleste Medlemmer af Kongehuset næsten altid deeltage i samme, saaledes har det ogsaa været et væsentligt Moment i Kjøbenhavnernes Forlystelser paa den Tid, da man maatte søge disse, og da man ikke mødte dem paa hvert et Trin. I sin Søndagsstadsstrømmede man fra Staden ud i Masser til Skydebanen, hvis smukke grønne Plaine, hvor Fugleskydningen finder Sted, afgav en rummelig Plads for en stor Mængde Tilskuere. Man flokkede sig om Teltet, hvor Sølvgævinsterne vare hensatte, man stirrede op til Fuglestangen med Fare for at faae en stiv Nakke, for at oppebie det Dieblik, da en heldig eller dygtig Skytte hentede sig en Gevinst. Naar dette skete, saa hilste man Skytten med jublende Bisaldsraab, som blandede sig med Kanonerens Torden og Trompeternes Fanfarer. Nu har ogsaa In-

teressen for denne Folkeforlystelse tabt sig, nu kan man selv skyde til Fuglen paa Tivoli, paa Alhambra, paa Sommerlyst og Alleenberg, og gjæster man endnu Kongefugleskydningen, saa skeer det mere af en vis Agtelse for det Traditionelle, end fordi man egentlig finder nogen Norskab deri.

Hvo er født og baaren i Kjøbenhavn, uden at han har hørt tale om Princes Comedie paa Vesterbroes Theater? Hvo kan beregne sin Barndom fyrgetyve til halvtredsfindstyve Aar tilbage, uden at han med Glæde, ja endog med en vis Enthusiasmens Gysen kan mindes den graae Bygning, der laa indenfor et Gitterværk paa en Plads ligeoverfor Skydebanen, og hvorpaa der med hvide Bogstaver, omgivet af Kunstens Attributer, var malet „Norskabstheater“? Hvo erindrer ikke, med hvilken Glæde han ilede hen til Billetcontrolleuren, erlæggende sin Mark eller sin Tomark, og med det grønne eller gule Stykke Pap i Haanden indlodes tilhøre gennem en Corridor, hvor i Regelen en af det Casortiste eller Princeske Selskabs Medlemmer stod som Controlleur. Med bankende Hjerte og med en vis sky Erbødighed for Kunstens Haller ilede han da ned, helst hen til Orchesteret, hvor han havde Alt fra første Haand, og hvor han muligens kunde blive bæret med et venligt Griin af Pjerrot, ja maaskee mistænkes af denne for at have drukkert det Glas Biin, som han, naar han skulde nyde sin Frokost, havde sat ved

Siden af sig. O, I Barndommens Erindringer, hvor friske staae I ikke for mig, langt friskere, end hvad der tilbrog sig for et Aar eller for kortere Tid siden. Meget, der har grebet ind i Ens Liv med Bernhaand, Meget, som har bragt en afgjørende Vending i Ens Skjæbne, viser sig kun som en taaget Drøm, medens hine Minder bevare sig til Livets sildigste Aften med en uvisselig Kraft, fordi den barnlige Sjæl optager Indtrykket uforstyrret, og fordi den umiddelbare Nydelse, som den hengiver sig til, er reen og ublandet og ikke svækkes af Indtryk fra det profaiske Hverdagsliv. Man reflekterede ikke, man nød uhildet, man kom ikke som Æsthetiker eller som Kritiker, man kom som Barn, og for den barnlige Følelse og den barnlige Phantasi viste Alt sig som et smukt Eventyr, der var ført over i Virkeligheden.

Naar Besterbroes Morstabs-theater blev bygget, skal jeg ikke kunne sige, men jeg troer, at det var omtrent i Aarene 1817—1818. Kun saameget kan anføres, at det ikke var her, Familien Price, Adolph Prices Forældre, sammen med Familien Casorti første Gang optraadte. Først optraadte de paa det Kongelige Theater, siden viste de sig paa Dyrehavsbakken som Linedansere og Equilibrister med meget stort Tilløb og senere fandt de et Locale paa Besterbro Nr. 31 (nu Nr. 70, Slagtermester Ebstrups Sted) og det var her, at de lykkeligjorde Kjøbenhavnerne med deres fortræffelige Pantomimer, hvoraf flere, som „Harlequin mechanisk Statue“, „Harlequin Skelet“, „Pjervot som Kof“, „De tre feige Elskere ved det natlige Stævnemøde“ o. fl. have

bevaret sig til den Dag idag. Disse Pantomimer opfaldte man efter Casorti, men han havde oprindelig ikke komponeret dem; de ere af italiensk Oprindelse og gaae sikkert tilbage til Middelalderen. Paa det nævnte Sted gav Familien Price og Casorti Forestillinger i to til tre Aar, indtil de da flyttede ind i Morstabs-theatret, som de opbyggede for egen Regning. Familien Price udmærkede sig især ved Vine-dands og ved equilibristiske Kunstler, skjøndt dens Medlemmer ogsaa medvirkede i Pantomimen; men i denne var især Casorti den meest fremtrædende. Ikke alene arrangerede han Pantomimerne, komponerede enkelte nye og udstyrede de gamle med nye, morsomme Scener, men det var ogsaa ham, som paa en ubetalelig Maade udførte Pjerrots Rolle. Han udmærkede sig ved hiint groteske Humor, hiin Tørhed, hiin Blanding af Soliditet og Dumhed, hiin keitede Raskest, hvorved Pjerrot bliver til en grundcomisk Person, og det var ogsaa efter ham at Winther og senere Adolph Price dannede sin Pjerrot, der ikke skal staae meget tilbage for Casortis. Casorti var ogsaa ret egentlig Kjøbenhavnernes Indling; hver Gang han spillede, var Theatret fuldt; man skyede hverken Regn eller Blæst, og man vandrede i det dybeste Smuds, for at gøtte sig over Pjerrots Løier og lade Hæledens Træmure gjenlyde af Bifald og skraldende Latter. Men denne Casorti, der saaledes med et uudtømmeligt Lune vidste at fængsle Publicum og bragte mangan En til at glemme Livets Besværigheder, han selv var en Mand, der i det daglige Liv var stille, ord-

knap og indefluttet, ja endog til sine Tider plaget af en dyb Melancholi. Man fortæller, at han engang, da denne Humeursygd om blev ham utaalelig, henvendte sig til en herværende anseet Læge, for at søge Raad. Efterat have adspurgt Casorti om forskjellige Ting, erklærede Lægen, at han kun vidste et eneste Raad, det nemlig, at Patienten skulde søge Adspredelser, og at han saaledes engang imellem skulde besøge Casortis Theater, for at glæde sig over Pjerrots grundcomiske Narrestreger. „Åh ja!“ svarede Casorti, „dette Raad vilde jeg gjerne følge, naar jeg blot var istand dertil“. — „Hvorfor ikke?“ spurgte Lægen, „De har jo vel nok Raad til, engang imellem at spendere en tre Marks Penge.“ — „Det er ikke Narrafagen,“ svarede Casorti, „men der er en anden slem Hindring, jeg skal sige Dem, at jeg hændelsesviis selv er Casorti.“

Blandt de andre Medlemmer af Selskabet gjorde den ældre Mad. Price, Moder til Adolph og afdøde James Price, overordentlig Lykke. Hun var en meget smuk Dame, af en imponant Figur og med et deiligt sort Haar, som i lange naturlige Lokker bølgede ned ad hendes Skuldre. Som Linedandsferinde udviklede hun en sjelden Ynde og Lethed, og jeg har hørt gamle Folk, der mindedes hende fra den Tid, hun første Gang optraadte i Dyrehaven og senere paa Hoftheatret, som ved Familiens Ankomst hertil en kort Tid blev indrømmet den, udtale sig endnu med Begeistring om hende og hendes Kunst. Denne hendes Færdighed gif i Arv til hendes ældste Søn, Carl Price, der i en ung Alder ikke alene udmærkede sig som Linedandsfer, men

ogfaa som Bajazzo, Equilibrist og Trampolin-springer. Som det antages paa Grund af en Kjærlighedshistorie, fandt nævnte Carl Price sig imidlertid snart foranlediget til at forlade Selskabet og reise til Udlandet, hvor han med et eget Selskab gav Forestillinger. Saavidt jeg veed, er han død for nogle Aar siden. Af Selskabets øvrige Medlemmer i ældre Tid ville sikkert Adskillige mindes Sfr. Casorti, der ligeledes var en fortrinlig Pinedandsferinde og senere blev gift med Pinedandsferen og Violinspilleren Joachim Petoletti*), Mad. Frichon, Ledet, Parant og Winther, der blev gift med en Datter af den ældre Price. Parant, der var bekjendt som dygtig Acrobat, kom paa en sørgelig Maade af dage. Paa en Reise til Norge satte han med sin Familie og Winther i en aaben Baad over en stor Indsø i Nærheden af Throndhjem. Baaden kæntrede, og skjøndt Parant var en dygtig Svømmer, opoffrede han sig selv for at frelse sin Kone og sine Børn. De druknede alle paa Winther nær, der efter en haard Kamp med Bølgerne frelste sig op paa Strandbredden.

Efter den ældre Prices og Casortis Død undergik Selskabet i sin Organisation forskellige Forandringer. Kuhn, der havde ægtet Prices Enke, indtraadte i Bestyrelsen, og Selskabet førte nu Firmaet: Price, Kuhn & Comp. Pjerrots Rolle overtoges efter Casorti af Winther, der

---

*) De vare Forældre til Sfr. Petoletti, som nu spiller Columbine ved det Volketsenke Pantomimeselskab i Tivoli.

ikke stod meget tilbage for sin Forgænger, Columbini udførtes af Mad. Petoletti, Harlequin af Mad. Winther, født Price, eller ogsaa af James Price, og Cassander udførtes af et Medlem, som egentlig hed Stolemager Petersen, men havde Mesorski som Kunstnernavn; samme Stolemager Petersen udførte senere Trolldmandens værdige Rolle. I Winthers Børn, Carl og Josephine, havde Selskabet to fortrinlige Line-dansere, over hvis Fremtræden og Præstationer der var udbredt en Gratie, der hævede dem høit over deres fleste Kunstfæller i denne Genre. De forlode imidlertid temmelig tidligt Selskabet, og efterat de havde gjort megen Lykke paa forskjellige Steder i Europa, begave de sig i Aarene Fyrgethve til Amerika, hvor man tabte dem af Sigte. Forinden de reiste, blev Selskabet i Slutningen af Aarene 20 forøget med Somfruerne Levin, bedre bekjendte under Navn af Flora og Rosa Price. De vare Døttre af den bekjendte dygtige Equilibrist Levin, som første Gang optraadte for det kjøbenhavnske Publicum paa det af Ph. Petoletti paa Nørrebro opførte Theater, og især som Jocko i Pantomimen „Den brasilianske Abe“ gjorde overordentlig Lykke. Endnu mere Sensation vakte de unge Piger ved deres ikke almiudelige Skjønhed og deres gratisse Dands, da de ligeledes optraadte paa Nørrebroes Theater, hvis Lykke de muligen vilde have gjort, dersom det ikke efter at have staaet et Par Aar var afbrændt. Morstabs-theatret paa Vesterbro, der havde lidt betydeligt under Concurrencen, mistede ikke alene derved en farlig Medbeiler, men Selskabet fik som sagt en overordentlig heldig Forøgelse i Flora

og Rosa og Elisa Levin, af hvilke den Sidste dog snart forlod Kjøbenhavn, ledsagende Faderen, der imidlertid havde været indespærret i det her-
værende Gjældsængsel, til London. Morstabs-
theatret vandt nu atter sin forrige Plads i Kjø-
havnernes Gunst, det hørte til hon ton at
besøge det, det var derfor i Reglen overfyldt af
Besøgere og de gamle, nu temmelig brostfældige
Mure vare nærved at segne under det vældige
Bifald, som de yndige Søstre høstede. Hvad
der ogsaa gav de unge Piger et forøget Tryk-
keri, var den sjældne Blufærdighed, som var udbredt
over deres Bæsen, denne Sædernes Reenhed,
som de altid vidste at bevare, og som idetmindste
dengang var temmelig sjelden hos de Damer,
der gik den samme Wei, som hine Søstre. Af
de Dandsse, som de udførte, vil jeg minde om
Speildandsen, noget Rignende, som den, der
udføres i Bournonvilles »La Ventana» af Flora
Prices Døtre Juliette og Sophie. Flora og
Rosa Levin udfoldede heri en sjelden Ynde, og i
Reglen maatte Dandsen gjentages.

Efter Winthers Død overtoges Selskabets
Bestyrelse af James og Adolph Price i For-
ening med Kuhn. De tvende Brødre bleve
samme Dag eller rettere samme Aften viede til
Ifrne. Levin. Sagnet gaaer, at det skete i al
Hemmelighed, thi Levin, der vanskelig kunde
undvære sine Døtre paa sine Kunstreiser, var
imod Forbindelsen. Hos Braun, den bekjendte
Bært ved Siden af Morstabs-theatret, stod om
Aftenen, aftenen Pantomime var spillet, Bryllupet,
og de tvende unge Par opflog deres Pauluner
i en meget lav Bygning ud til Gamle Konge-

vei, som gjorde sig bemærket derved, at Binduerne næsten gik lige med Jorden. Selskabet vedblev at bevare sin Yndest usvækket. Flara Price udførte *Harlequin*, Rosa Price *Columbine*, James Price spillede *Cassander* og Adolph Price *Pjerrot*. Adolph Prices *Pjerrot* udmærkede sig ved de samme gode *Egenskaber* som *Casfortis*, den tørre burlæste *Comik* var hans *Force*, og skjøndt overgivet i sit *Lune* tillod hans *Smag* ham sjældent at gaae over *Stregen*. Dog jeg behøver neppe at omtale hans *Pjerrot* nærmere, da man jo endnu paa *Hoftheatret* ved de to til tre *Forestillinger*, som han pleier at give der i *Vinterens* *Lob*, kan trods hans fremrykkende *Ulder* faae gode *Prøver* paa, hvad han engang var. Det er naturligt ogsaa efter ham, at *Volkersen* paa *Tivoli* har uddannet sig til en særdeles god og morsom *Fremstiller* af denne *comiske* *Figur*. Men Adolph Price var tillige i *Besiddelse* af andre *Talenter*, som kom overordentlig til *Nytte* ved *Forestillingerne* paa *Vesterbro*. Han var en god *Songleur*, en god *Pantomimecompositeur* og tillige en habil *Malers*; dette viste han f. Ex. ved *Pantomimen* „*Reisen til Egypten*“, som han ikke blot *componerede*, men hvortil han tillige malede det *bekjendte* *Rundmaleri*. Han arrangerede desuden med stor *Smag* de *levende* *Tableaux*, som en *Tid* gjorde saamegen *Lykke*. Ved *Siden* af disse *Tiltrækningsmidler* sørgedes der tillige for en god *Ufvevling* i *Personalet*. Blandt *Andre* engageredes den *bekjendte* *Indianer* *Motti-Sammi* — jeg troer det var *Navnet* — der *producerede* sig som *udmærket* *Songleur*. Men en *betydelig* *Binding* fandt *Selskabet* i den

opvoxende Princesse Slægt, der optraadte i nydelige Børneballetter og tillige præsenterede sig fra den Mindste til den Største med Forældrene i Spidsen, i en morsom, til dette Diemed komponeret Pantomime: „Pjerrot og hans Familie“. Overhovedet fattede Kjøbenhavnerne en stor Forkjærlighed for den Princesse Familie, og den fandt ved sin vakkre Opførsel og sit sædelige Liv en Dm-gang, som kun sjældent blive Kunstnere af den Art tildeel. Denne Forkjærlighed har bevaret sig til den Dag idag, og er bleven overført paa den yngre Deel af Familien. Ikke desto mindre begyndte Interessen i Aarene 40 at tabe sig for Selskabets Forestillinger, hvortil forskjellige Dm-stændigheder bidroge. Deels havde Morstabs-theatret faaet en farlig Concurrent i Petolettis Theater med dets nydske Operaer og deres Beridderforestillinger, deels bemægtigede Tivoli sig senere Publicum i den Grad, at Alt maatte blegne og stilles i Skyggen overfor dets mangfoldige og billige Forlystelser. Saaledes kom det, at Besøget paa „Princes Comedie“ efterhaanden formindskedes og endelig saae Familien Price sig nødsaget til, for at kunne subsistere, at forlade Kjøbenhavn og give Forestillinger i Norge og Sverig. I 1846 vendte Selskabet tilbage, og det begyndte da at give Forestillinger i Casino, som imidlertid var blevet bygget. Senere foreuede det sig med det Længeste Selskab, idet dramatiske Forestillinger afvekslede med Pantomimer paa Casinos Theater. Men det varede kun et Par Aar og det Princesse Selskab eksisterede ikke mere. En og anden Gang har det vel givet Livstegn paa Hofteatret ved Opførelsen af de

gamle kjære Pantomimer, der altid samle en stor Mængde Tilskuere, især af den yngre Verden, men med „Prices Comedie“ er det forbi. Og hvad det gamle graa Morfskabstheater paa Vesterbro angaaer, saa er det alt over tyve Aar siden, at det maatte bukke under for Speculationsaandens og Industriens Magt. Hvor det engang stod, hvor Harlequin svang sin Brix og Pierrot gjorde Løier, der hæver sig nu to Bygninger, alvorlige og imposante. Men Erindringen om den Nydelse, som man her har havt som Barn og i sine unge Dage, er endnu uforgængelig hos den Ældre. Det kan vel hændes, at naar han gaaer forbi det Sted paa Vesterbro, hvor Morfskabstheatret har staaet, han længes tilbage til den Tid, hvilken han maaskee betragter som sit Livs skjønneste.

Førend jeg forlader denne Gjenstand, for hvis altfor udførlige Dmtale jeg ikke har anden Undskyldning end den Fornøielse, hvormed jeg mindes den, skal jeg endnu bemærke, at det ikke var altid, at der paa Morfskabstheatret paa Vesterbro blev givet Pantomimer, Pinedands o. dsl. Naar det Casortiske eller det Priceste Selskab gjorde Udflugter til Udlandet, blev det udleiet til dramatiske Forestillinger. Jeg mindes saaledes, at det Beckerske tyske Selskab, efterat have reist om i Provindserne, her gav Farcer og Folkecomedier, der i det Hele bleve godt udførte. Ved dette Selskab befandt sig en Skuespillerinde, Fr. Lichtenstein, der udmærkede sig ved en særdeles smuk Syngestemme, en ikke almindelig dramatisk Begavelse og et meget tiltalende Udortes. Hun vakte i den Grad Opmærksomhed, at hun

i 1837 fik Ansættelse ved det Rgl. Theater, hvor hun debuterede i Operaen „Fodinden“ og gjorde overordentlig og fortjent Lykke. Mere bekjendt er hun for det kjøbenhavnske Publicum under Navn af Mad. Rung. Desværre var hendes Blomstringstid ikke af lang Varighed; thi efterat hun i nogle Aar havde været Operaens væsentligste Støtte, tabte hun sin smukke Stemme og maatte trække sig tilbage til Privatlivet.

— — Indtil for et Par Aar siden stod endnu ved Indgangen til Alleen paa venstre Side af Broen et lille uanseeligt Hus med to Etager. Det var her, at Danmarks største Digter, Adam Oehlenschläger, første Gang saae Lyset den 14de Novbr. 1779, og hvor han tilbragte sine allerførste Barndomsdage. Hans Minde er knyttet til Stedet, forsaavidt som den Gade, hvis Hjørne det en Tid udgjorde, er opkaldt efter ham. Rigtignok havde det maaskee været at vente, at man havde søgt at bevare Huset og at det, som en Erkjendelse af den høie Digtergenius, var blevet kjøbt som Nationaleiendom ligesom Shakespeares Hus i Stratford og Schillers i Weimar. Men jeg mindes ikke, at der nogensinde er fremkommet noget Forslag derom, og det kunde vel ogsaa have sin Vanskelighed at realisere det, da Huset som en gammel Bindeværksbygning i de sidste Aar næsten var faldefærdigt. Dertil kom vel ogsaa den Betragtning, at hans egentlige Digterliv knyttede sig til Frederiksberg Slot, hvor hans Fader var Forvalter, og til

Fasangaarden paa Frederiksberg, hvor han henlevede sine sidste Dage. Man behøver heller ikke et slikt synligt Minde om en Mand som Dehlenschläger; Erkjendelsen af hans Bærd vil vedvare, saalænge det danske Tungemaal klinger sødt og tiltalende, saalænge der endnu banker et Hjerte blandt os, der føler varmt for hvad der er skjønt og ophøiet. Hans Bærker ere hans Mindesmærker, de tale høiere og tilvisse skjønnere end det, der, sikkert i den bedste Mening, er sat ham paa St. Annaplads.

Er Vesterbro indtil Frederiksberg Allee i de sidste 20 til 30 Aar undergaaet en paafaldende Forandring i Henseende til Udseende og Bebyggelse, saa er dette i endnu videre Omfang Tilfældet med den Deel af samme, der strækker sig paa venstre Side af Alleen til Slotskroen. Denne Deel af Broen var næsten ikke bebygget. Der laa Mark ved Mark, Have ved Have og Bygningernes Antal var neppe en halv Snees. Statsraad Brandes Sted, „Sorte Hest“ og et Par andre Steder laa tilhøre, og paa den venstre Side var der næsten endnu mere øde. Stedet indgjød ogsaa en vis Respekt, thi her laa fra gammel Tid den saakaldte Galgebakke, hvor Galgen for omtrent 100 Aar siden endnu stod, og i Nærheden deraf stod engang det saakaldte gamle Pesthuus. Paa dette Sted var der opført en Mølle, som kaldtes Galgemøllen, ligesom Mølleren kaldtes Galgemølleren. Om denne Titel gjorde Skade i hans Næring, skal jeg ikke kunne sige, men saameget er sikkert, at Møllen efter at have staaet der i nogle og tyve Aar blev sløisfet. Det var overhovedet en temmelig uhyggelig Wei,

denne Deel af Vesterbro; der gif Sagn om hyppige Overfald og Røverier, men ikke desto mindre var der en Mand, som stadig, Dag ud og Dag ind, gif Veien. Det var gamle Rahbek, som med Buxerne i sine Støvler vandrede igjennem det her saa rigelige Dynd for at naae det kjære, gamle Bakkehuus, hvor hansamma ventede ham. Og mange af hans Venner gif ogsaa Veien, for at nyde Godt af det gamle Pærs forfriskende og gemytliges Selskab og forekommende Gjæstfrihed. Over denne Deel af Vesterbro var det, at Speculationen og Bygghyften i Aarene 1848—57 især kastede sig. Som ved et Trylleri reiste sig her den ene store Bygning efter den anden, det ene Fabrik anlæg efter det andet, og endnu i den seneste Tid udfyldtes Tomterne paa denne Maade. Saaledes opfores paa venstre Side i Nærheden af Bernporten en Eiendom, som i Henseende til Omfang og Elegance søger sin Mage i selve Kjøbenhavn. Det Landlige er for endeel forsvundet, og hvad der endnu er tilbage deraf, indskrænker sig til nogle smaae Markstykker og nogle mindre Haver. Men Udsigten over Kallebodstrand er smuk, og den friske Luft deraf gjør Opholdet her behageligt, især i den varme Sommertid.

Smidlertid fristes jeg ikke til at dvæle videre ved denne Deel af Vesterbro; jeg vil hellere begive mig ad Frederiksberg Allé, som jo dog til enhver Tid har været Kjøbenhavnernes Indlingspromenade. Dog vil jeg, forinden jeg betræder den, gjøre en Afstikker til Bærnedamsveien. Her tilvenstre sees en Bygning med et Skilt, hvorpaa „Colosæum“ er malet med store Bogstaver.

Det er nu en meget frequenteret Dandsfebod — om Forladelse Dandsesalon — men herfra udgik i sin Tid Impulsen til den Revolution i Kjøbenhavnernes Forlystelser, som har culmineret i Divoli og Alhambra. Det var her at K. T. Kehlet opførte „Rosenlund“ med smukke Lusthuse og lustige Lovhytter, smagfulde Haveanlæg og en stor Pavillon midt i Haven. Her afbrændtes Fyrværkerier, her gik Lustballoner tilveirs, og vil man vide endnu bedre Besked om alt det Skjønne, som her tilbødes et velvilligt Publikum, saa henviser jeg til den bekjendte Vise i „Capriciosa“. „Det gamle tresindstyveaarige Hoved“, hvormed Kehlet underskrev sine Avertissementer i Adressavisen, var et meget opfindsomt Hoved, og forstod at træffe Kjøbenhavnernes Smag. Rosenlund var i Aarene 20 og 30 et overordentligt stærkt besøgt Beværtningssted, og Kehlet hørte til de meest populære Personligheder. I Begyndelsen besøgtes „Rosenlund“ af alle Borgerclasser, og Tilløbet var stort, men der hengik ikke mange Aar førend der gik det for alle slige Etablissementer høist skadelige Rygter, at der begyndte at blive noget „schofelt“. Jeg skal ikke sige, om det var sandt, men et saadant Rygte er, om det end er falsk, næsten ligesaa slemt i sine Følger, som naar det er sandt. Den bedre Deel, om just ikke den fine Portion, trak sig tilbage, og der foregik nu adskillige Scener paa „Rosenlund“, som paa ingen Maade bidroge til at hæve det, især da, hvis jeg ikke feiler, der hertil knyttede sig en Polemik i „Adressavisen“ og „Politivennen“, hvor „det tresindstyveaarige

Hoved" blev trukken tilvands, som det dengang heed. Jeg husker saaledes, at der en Aften gaves et Bauxhall med couleürte Lamper og et Fyrværkeri i Haven. Begge vare temmelig mangelfulde, og et høistæret Publicum udbrød i en høirøstet Critik, som den gamle Kehlet ikke vilde finde sig i og besvarede i en umild Tone. Og saaledes begav det sig, at der opstod et anseeligt Spektakel, hvis Kjærne bestod deri, at samme høistærede Publikum efterlignede vore Forsædre Cimbrerne og Teutonerne ved at trække den i Haven staaende store Lygtepæl op af Jorden og slæbe den ind i Pavillonen under almindelig Jubel, indtil det tilkaldte Politi fra søndre Birk, forstærket fra Kjøbenhavn, gjorde en Ende paa dette Skuespil. Saadanne og lignende Scener kunde ikke Andet end svække Crediten, og dertil kom den Omstændighed, at en anden Kehlet med Fornavnet Christian i „Alleenberg" i Frederiksberg Allee havde etableret et Forlystelses- og Bævertningssted, som ved sin smukke og tiltalende Indretning aldeles stillede „Rosenlund" i Skyggen. De gentile Gæster forsvandt saavel som de ugentile, og en skøn Dag lukkedes Indgangen, indtil „Rosenlund" atter fremstod som „Colosæum", vel ikke som en Fugl Phœnix, men ialtfald som et Sted, der har en talrig Classe af Besøgere, hvilke karakterisere sig blandt Andet derved, at de have omdøbt det til „Klossen", formodentlig fordi det er nemmere at udtale end det romerske Ord. I en Baudeville, betitlet „Pas paa den Smaa", der, saavidt jeg mindes, for adskillige Aar siden blev givet ved en Extra-

Førestilling paa Casino, var Hovedrollen et halvvovent Pigebarn, der løber fra sine Forældre, for at faae sig en Dands i Colosæum. Om dette Sujet er grebet af Livet, skal jeg ikke kunne sige, men til de meest smagfulde og sædeligste hører det neppe.

Vi betræde nu Frederiksberg Allee. Denne anlagdes samtidig med Slottet og udgjør en betydelig Strækning, der under Christian den Syvende skal være bleven benyttet til Hestevæddeløb af Cavalierer ved Hoffet, ligesom den i Aarene 30 ogsaa var Skuepladsen for den bekendte Ernsts Væddeløb, idet han, i Overværelse af en uhyre Menneskemasse, tilbagelagde den hver Gang i den korte Tid af 2¹/₂ Minut. Alleen er nu en alfar Wei, i Modsætning til hvad den var endnu for ikke saa mange Aar siden. Nu gjenneffares den af Omnibusser, Droscher, Herfskabsvogne, Sporvogne; kun Arbeids- og Bøndervogne, forsaavidt de Intet have at bestille i Alleen, er det forbudt at kjøre her igjennem, og den paa Overtrædelsen af Forbudet satte Mulct inddrives med Strengbed. Dette var idetmindste Tilfældet for et Par Aar siden. De høie gamle skuggesfulde Lindetræer, der af og til fornyes med yngre, staae der endnu, endnu er der nok af Dynd paa Kjørebanelen, naar det har regnet, og undertiden er det nu ligesaa vanskeligt at finde Fodfæste her som i gamle Dage, med mindre man med heroisk Mod fra en Vogn eller en

Omnibus ikke skyer at vade igjennem de paa Siderne opfastede Bunker; thi Alleens Røgt vil Ingen vedkjende sig, hverken Domainebestyrelsen eller Frederiksberg Communalbestyrelse, og der er saaledes næsten alene priisgivet til Menneskenes Medlidenhed og Guds Naade og Barmhertighed. Endnu kan Betragteren en varm Sommerdag see Støvstyer hvirvle op og følge deres Flugt mod det Høie, naar Bandingens Draaber ere fortærede af Solheden eller tilintetgjorte af de talrige Bognhjul og den stærke Færsel. I saa Henseende viser sig ikke synderlig Forandring mellem Nu og For, det skulde maaskee være til det Bærrer, thi medens Alleen fortiden, som sagt, er alfar Bei, var den det ikke i gamle Dage. Frederiksberg Allee hørte da til Slottet, og ingen vanhellig Bogn maatte besørde den. Den var ved begge Guder spærret med Jernporte, som af dertil ansatte Schweizere, der havde Ophold i Portnerhuse, bleve oplukkede for de kongelige og Herstabsvogne. Schweizerne forsvandt og gabe Plads for Portnerkoner, der ved Siden af denne Bestjæftigelse dreve en indbringende Handel med Rager — blandt hvilke især „de røde Grise“ vare meget søgte af Ungdommen — med Frugt og Eigarer med Penneposer. Denne Forandring bragte imidlertid ikke nogen Forandring i det Væsentlige, endnu maatte Portene aabnes, hvergang der viste sig en Herstabsvogn, men Tabu overholdtes dog ikke saa strengt som i forrige Tider. Saa kom Droscherne, saa kom Omnibuserne, de lange og de runde („Fjordfloden“, „Nordstjernen“, „Solen“), saa gjorde den friere Aand sig gjældende, Alleen burde være „Folkets“ Eiendom,

Jernportene aabnedes paa vid Gab, Portnerkonerne forsvandt som unyttige Stykker Meubel, og for 5 til 6 Aar siden feirede Friheden sin høieste Triumph i Jernportenes og de uforflarlige Bommes Vortrydning.

Og hvorledes forholdt det sig i ældre Tid i anden Henseende med Alleen? I ældre Tid — det er altfor meget sagt. For 12 til 14 Aar siden hvilede der, naar Aftenen indtraadte om Efteraaret eller om Vinteren, et uhyggeligt Mørke over den og alle dens Omgivelser. Der var ikke en Lygte paa den hele Bei, man maatte lede sig frem langs Træerne, man maatte raabe hinanden an for ikke at løbe Panden mod hinanden, fort sagt, man maatte anvende alle sikkert Midler, for ikke at times en Ulykke. Især fremhød det korte Stykke Bei fra Jernporten til den daværende Monigattis Pavillon paa Grund af Jodstiens Smalhed saamegen Fare for at styrte over Træernes Rødder eller falde i Grøften, hvor man nok kom til at hvile blødt, men neppe sødt, at mungen En, naar han var kommen til Enden deraf, sikkert opsendte en Takkebøn for sit Livs Frelse. De Vandrende saae man ogsaa jævnlig her med Haandlygter, og disse vare derfor et uundværligt Huusgeraad for de Indfødte i Alleen og paa Frederiksberg. Efterhaanden som Alleen og Frederiksberg By blev mere og mere bebygget, og Færdselen som en Folge heraf mere og mere tiltog, blev dette Ragnarok i den Grad utaaleligt, at Communalbestyrelsen endelig tog Mands Mod og Hjerte til sig og besluttede at lade Alleen og Frederiksberg By behjse med Tranlygter. Disse vare

ikke mange og Belysningen som en Følge heraf utilstrækkelig, men derved var dog vundet ikke saa Lidet; idetmindste kunde man nu lede sig frem ved det matte Skjær, uden at gaae, som det kaldes, med Livet i Hænderne. Det skete, saavidt jeg mindes, i 1854. Dermed fulgte tillige, at Bægternes Antal, som hidtil havde indskrænket sig til 1, siger og skriver een, lydende Navnet Lars Pedersen, blev forøget til hele 4. Noget Aar efter foregik der atter en heldig Forandring. Frederiksberg fik sit eget Gasværk, og nu spille Straalerne fra de høie Gaslygter paa de rige Vandpytter eller paa den speilblanke Jord, naar Frostens har forvandlet Alleen til en eneste stor Glidebane.

Men den Forandring, der i Aarenes Løb er foregaaet med Frederiksberg Allee og dens Omgivelser, fremtræder dog meest i den Mængde Bygninger og Landsteder, der ere opførte i de sidste 20 til 30 Aar. I 1835 fandtes der paa høire Side i Alt kun 9 Eiendomme og paa venstre Side endog kun 3. Nu ere Bygningernes Antal næsten det Tidobbelte, især naar man tager de paa den private Bei Christiansholm opførte med. De ere næsten alle smukke og elegante og afgive Bopæl for en stor Deel Familier baade Sommer og Vinter. — Dog, at omtale dette, hører ikke med til nærværende Meddelelsers Plan. Jeg vender tilbage til de gamle Minder, og af disse frembyder Frederiksberg Allee endeel.

Naar man for en Snees Aar siden eller endnu længere tilbage traadte ind i Alleen, hørte man strax tilhøre en stærk Klokkelyd. Den lød fra Møllers Boxcabinet, og traadte man nærmere, saae man under Verandaen tvende Figurer, hvoraf den ene var en Klokker, den anden en Portner. Klokkeren røgtede sin Forretning med en beundringsværdig Udholdenhed; uden at bekymre sig om Udenverdenen haandterede han sit Instrument, som om det var en Bestanddeel af hans eget Jeg, hvad det sagtens ogsaa var. Han ringede, for at kalde Folk til Boxcabinetet, og det lykkedes ogsaa, thi der var store Kariteter at see for en billig Penge. Maffier af store Afspøde, Frederik den Store og Carl den Tolvte i Regemsfigur, som de gik og stod, Automater, leende og grædende Børn, en Amalgerpige, som kunde dandse, naar Spilleværket blev trukket op og andet Vignende. Men ogsaa disse Sjældenheder og Curiositeter hove maattet yde deres Tribut til Forgængeligheden, de ere forsvundne, og der hvor Boxcabinetet var til for et eller to Aar siden, er der nu et Beværtningssted.

Overhovedet ere Beværtningsstedernes Antal nu Regio, baade i Alleen og paa Broen, og alle ere de forsynede med „berømte“ Sangere og Sangerinder. Naar der tages Hensyn til i hvilket stort, ja, jeg kan næsten sige, i hvilket forfærdeligt Omfang dette Trækplaster anvendes, saa skulde man troe, at den musikalske Sands hos Kjøbenhavnerne var stegen i en overordentlig Grad. Men det er dog tvivlsomt, om den nævnte Maalestof er den rette, hellere kunde man fristes, naar der sees hen til Præstationernes Bestaaffenhed,

til at troe, at denne Smag snarere er aftaget end tiltaget, ja maaskee er slaaet over i sin Modfætning. Smidlertid er der med disse Frihaandsfangere, disse Kunstnere og Kunstnerinder, foregaaet en mærkelig Omvæltning. Patriotismen har her feiret en sjon Triumph. Medens der tidligere om Foraaret med Dampskibene ankom en Masse „Künstler und Künstlerinnen“, ægte og uægte Tyrolere, Nordtydskere, Sydtydskere og Mellemtydskere, der af de respective Bærter vare engagerede til at opvarte deres Gjæster med musikalske Aftenunderholdninger og derved bidrage til Sogningens Forøgelse, medens „Steh mal auf, steh mal auf, junger Schweizerbub“ og „Du, Du liegst mir am Herzen“ og deslige Sange i det germaniske Tungemaal forskjellige Afstygninger glædede Gjæsterne og endnu ikke hørtes som skurrende Dissonanter, er det ikke mere — ialtfald yderst sjældent — tydsk Sang og tydsk Kunstnere, man hører. Nu produceres Sangerne og Sangerinderne herhjemme; nu importeres de fra Bennerne hinsidan sundet; nu komme de ikke alene derfra og fra Norge, men vel endog fra vore Benner Franskmændene, ja endog England og Amerika forsømme ikke at sende musikalske Repræsentanter, der sværte sig forte som Negere og opvarte med Træskodands, accompaneret af Tambourin og Castagnetter. Og der gives hos os Digtere, som alene have helliget sig vore ambulante Sanger og lade deres Muse, som dog vel neppe kan kaldes den høie og hellige, træde i deres Tjeneste. Det Samme gjælder om Componisterne, hvilket jo fremgaaer af „Den er af Kragelund“, der er ligesaa bekjendt,

som den er yndet. Vi have jo endog havt vor egen „Therese“, der imidlertid til Sorg for alle Kjendere er forsvunden fra Sanger-Estraden. Patriotismen har, som sagt, fejret sin Triumph, men Politiet har dog fundet sig foranlediget til at tage baade de indenlandske og de udeulandske Minstrels under sit særlige Tilsyn, i hvilken Anledning det til Esterlevelse har udgivet et særligt Reglement til de gode Sæders Beskyttelse.

I den ældre Tid, som jeg nærmest har for Die, kjendte man ikke Stort til slige ambulante Kunstnere og Kunstnerinder; Bierfiedlere og Sangere, der droge om i Gaderne og opvartede med Musik og Sang, stuende længselsfuldt op til Vinduerne, havde vi vel endeel af, i Teltene i Dyrehaven producerede sig vel Harpepiger og Guitarister, thi Harpe og Guitar vare den Gang yndede Instrumenter, men saadanne executive Kunstnere, som de forhen omtalte, naaede sjeldent saa høit op til Norden, da Rejsen saavel tillands som tilvands var baade vanskelig og kostbar, og Haabet om Fortjeneste ikke stod i Forhold til Risicoen og Faren. Dette maatte den Ferruzziske Familie bekjende. Denne Familie, tydsf af Fødsel, bestod af Fader, Moder og endeel voksne Børn, som deels producerede sig paa forskjellige Instrumenter, deels udførte Vocalnumere, da flere af Familiens Medlemmer besade smukke Stemmer. Saavidt erindres var det i 1823, at Familien Ferruzzi kom hertil og begyndte at give Concerter paa Hoftheatret og i Knirschs Sal i Hotel d'Angleterre. Denne Begyndelse var nu ret glimrende, men desto sørgeligere var Slutningen. Formodentlig var

den musikalske Sands ikke dengang saa meget udviklet hos det kjøbenhavnske Publicum, at det ret kunde goutere den Ferruzziske Families Præstationer; Besøget blev ringe, Fortjenesten rettede sig naturligviis derefter, ingen kunstelskende Mæcenas havde Barmhertighed nok til at tage de arme Ferruzzer under sine Vingers Beskyttelse og tilsidst droge de om fra Værtshuus til Værtshuus, for paa denne kummerlige Maade at friste deres Liv, indtil et barmhertigt Skib førte dem bort fra det utafnemmelige Kjøbenhavn, der dengang saa ilde vidste at skjonne paa sande Fortjenester. I Heibergs Vaudeville „Den otte og tyvende Januar“ mindes denne Familie i følgende Vers af fjerde Borger:

„Musikanter er det, som
Grüne Petersilie
Give vil for Skillingen.
Muligviis er det og den
Ferruzziske Familie.“

Smidlertid synes det, som om den nævnte Families Spil og Sang paa offentlige Steder gav Kjøbenhavnerne Smag paa denne Art Forlystelse; idetmindste er det afgjort, at siden den Tid fulgte endeel Beværtningssteder, især udenfor Kjøbenhavn, i Erkjendelse af deres rette Tary, det givne Exempel og forsynede sig med flige Kunstnere, for at lokke Gjæster til sig. Blandt de allerførste var det Monigattis Pavillon, beliggende i den første Runddeel af Frederiksberg Allee, som i saa Henseende gik frem med Tiden. Monigattis Pavillon var formedelt Barernes større Dyrhed for Størstedelen

besøgt af det gentile Publicum, og for at bevare dette blev der taget Entree, da der her tillige opvartedes med Sang og Spil, hvilket imidlertid aldeles ikke udelukkede, at Tallerkenen tillige gik omkring.

De første Dyrkere af den tallerkenomsendende Apollo, som udkaarede Monigattis Pavillon til deres Paulun, vare Tyrolere, der ved deres nationale Sange og Todlen gjorde megen Lykke. Pavillonen blev da talrig besøgt, og selv det smukke Kjønn af Kjøbenhavns Elite begyndte at indfinde sig; men dette blev i en endnu høiere Grad Tilfældet, da Italienerne Ferricini og Annato med Sidstnævntes Hustru bleve engagerede af Monigatti for at give Aftenunderholdninger. Ligesom de fleste Italiener kunde hverken Ferricini eller Annato rose sig af at være kunstnerisk uddannede Sangere, men deres Stemmer vare smukke, deres Sange ligeledes, og de gjorde stormende Lykke, hvoraf naturligt fulgte, at Fortjenesten stod i Forhold dertil. Annatos Kone spillede Violin, men sang ikke; de tvende Andre aкомпagnerede sig selv med stor Virtuositet paa Guitar og Mandolin, og de lode det ikke blive ved paa en ligefrem Maade at foredrage deres Sange, men de sang navnlig Buffo-duetter i Charakteren og gav dem en dramatisk Udførelse, som havde noget Ubant og høist Tiltrækkende for Publicum, der f. Ex. aldrig forsømte at forlange den fortrinligt udførte Duet af „Barberen i Sevilla“ da capo. Derhos udøvede det fremmede, smukke Tungemaal, hvori de foredroge deres Sange, et mægtigt Tryk, og det kan muligvis antages, at det er disse San-

gere, Ferricini og Annato, der allerførst have vaakt Smagen for italiensk Sang og Musik hos os Kjøbenhavnere. Egteparret Annato forlod senere Kjøbenhavn; men Ferricini giftede sig med en Kjøbenhavnerinde og fæstede Bo her for bestandig.

Den Furore, som de nævnte italienske Sangerere gjorde, overstraaledes om muligt endnu af Kjøbhabnernes Begeistring for et Par franske Sangerinder, der nogle Aar efter en Sommer spillede og sang i Monigattis Pavillon. Bore unge Lovers Hjerter vare dengang ligesaa let fængelige, som de ere det nu, naar et Par smukke Dine udstyde Brandpile. Sangerinderne vare franske, og de vare smukke, og de brugte deres Dine med en ualmindelig Færdighed — og hvo kan saa undres over, at der skete et græsseligt Nederlag? Hertil kom, at disse Sangerinder arriverede hertil i den Periode, da, som det hed, Folkebevidstheden var vækket af sin Dvale, da Frihed, Lighed og Folkeand vare Ord, som især den unge Verden førte i Munden, da enhver Hanekylling troede ved sit Rykkelikh at kunne bevirke de slemme Tyranners Fald. Hvilken Lust var det da ikke at gale med, naar disse Sangerinder, ganske friske hidkomne fra Revolutionens Arnested, istemte Marseillaisen og Parisiennen, hvilken Gammen at støde med Stokken mod Gulvet som Accompagnement, og naar de saa istemte Omqvædet: «Aux armes, citoyens! Formez vos bataillons!» troede de i Begeistringens Hede, at de af Guddommen vare udkaarne til at udfrie Fædrelandet af Absolutismens haarde Nag og bringe det den ene saliggjørende Frihed.

Men for at forene det Nyttige med det Behagelige, gif jævnsides med Frihedsværmeriet ogsaa Courmageriet sin Gang, og det hed, at de franske Damer her stiftede adskillige pømme Liaisons.

Monigatti sørgede ikke alene paa denne Maade i det Indre af sin Pavillon for sine Gæsters Underholdning, — ogsaa udenfor samme beredte han Publicum en Udspredelse, som man dengang satte langt større Priis paa end nu, nemlig ved i Runddelen at lade afbrænde smaa Fyrværkerier, ved at lade Balloner gaae op osv. Derfor hørte Monigatti for en tredive Aar siden til Kjøbenhavnernes maitres des plaisirs, og hans Popularitet endte først med hans Død. Nogle Aar efter var ogsaa Tilladelsen til at have Pavillonen henstaaende i Runddelen udløben, og de nærboende Grundeiere, for hvis Eiendomme den betog endeel af Udsigten, androge paa, at den skulde bortføres. Men Andre fandt, at det var Synd og Skam for et Sted, hvor man havde moret sig saa godt, og de henvendte sig med et Andragende til Domainebestyrelsen om, at den maatte blive staaende. En af dem, som havde underskrevet dette Andragende, fremkom tillige med en eiendommelig Grund. Han meente nemlig, at man burde bevare Pavillonen med dens skinnende Lamper som et frelsende Fyrtaarn for den Besøgende, som uden en Lygte i Haanden vovede sig ind i Alleens Bælgmørke, og som ved hvert Trin stod Fare for at løbe mod et Træ eller, hvad der var langt værre, at styrte ned i en Grøft og begraves i Mudderet. Men det hjalp ikke: Fiat Justitia, pereat mundus, og en

Sjøn Dag var der et tomt Rum der, hvor Monigattis Pavillon havde staaet.

En af de sjønneste Eiendomme, som laae paa hoire Side i Alleen, var Mægler Gervons Luststed. Dette staaer endnu, nemlig den hvidmalede firkantede Bygning, som ved Runddelen støder umiddelbart op til „Alhambra“; det viser sig endnu i sin gamle Skikkelse og udmærker sig ikke i architectonisk Henseende. Men det var heller ikke ved selve Baaningshuset, at denne Eiendom havde sit egentlige Bærd; det Skjønneste var dens Have, hvorpaa Eieren, som i sin Tid hørte til den kjøbenhavnske Handelsstands rigeste Medlemmer, havde anvendt meget betydelige Summer. Egentlig var det mere en Park end en Have; thi det omfattede Alhambras nuværende betydelige Terrain, og dertil hørte tillige det Areal, som senere blev henlagt til Eiendommen Nr. 12 i Frederiksberg Allees Runding og gaaer ud til Gamle Kongevei. Der var her udmærket smukke Blomsterpartier, Glæsplainer, Drivhuse, og der fandtes en Samling af de sjældneste Træer og exotiske Bærter, som man næsten aldrig træffer i private Haver. De, som jevnlig havde besøgt denne Have og glædet sig over de pragtfulde Anlæg, de høie Løvtræer, de sydlandske Bærter, saae ogsaa med tungt Sind alle disse Herligheder forsvinde, da Haven blev ryddet, da de pragtligste Træer bleve omhuggede og da Drivhusene bortførtes, Altsammen for at gjøre Plads for en anden, langt kostbarere Drivhusplante, for Alhambra.

Det var i Maret 1855, at Georg Carstensen, Tivolis og Casinos Fader og de kjøbenhavnske Forlystelsers Regenerator, vendte tilbage hertil fra Amerika, fattig paa Penge, men endnu riig paa Forhaabninger om atter at indtage sin tidligere Plads som Forlystelsesraad hos Kjøbenhavnerne. Men det vilde ikke ganske gaae, som han havde tænkt sig. Efterat han forgjæves havde forsøgt igjen at komme til at bestyre Tivoli, ja, efterat han, da han ikke blev behandlet paa en videre forekommende Maade, havde forsøgt paa at faae Etablissementet lukket, fordi han prætenderede at være den egentlige Privilegiehaver, besluttede han at tilføie sit eget Bærf Dødsstødet ved at oprette en farlig Concurrent. Han fik Kgl. Bevilling paa at anlægge en Lysthave, og for at Concurrencen kunde blive endnu farligere, forsøgte han at faae et Terrain ligeoverfor Tivoli paa det saakaldte Glacisholm. Men Betingelserne vare for høie, og der viste sig tillige andre Omstændigheder, som vare tilhinder for Afhændelsen. Ligeledes glippede det at erholde andre passende Terrains i Stadens umiddelbare Nærhed, og omsider maatte han finde sig i at tage tiltakke med den omtalte Gersonske Eiendom i Frederiksberg Allee, der nogle Aar iforveien var gaaet over til Musikhandler Emil Hornemann. Denne Eiendom havde tilvisse et meget betydeligt og et meget smukt Terrain, men dens temmelig store Afstand fra Kjøbenhavn gjorde det dog meget betænkeligt her at anlægge et Forlystelsesetablisement, hvis Existentis skulde beroe paa et talrigt Besøg fra Staden. Smidlertid gif dog Tilliden til Hr. Carstensen

store Navn som skabende Geni og til den med glimrende Løfter udstyrede Indbydelse til en Actietegning af med Seiren over alle Betænkeligheder, af hvilke den, der knyttede sig til den Forkjærlighed, som Tivoli alt havde opnaaet, ikke var den mindste. Adskillige Capitalister, men endnu flere Haandværkere gif, som det heder, i Tøiet. Der blev tegnet en meget anseelig Capital, dog meest af de saakaldte Arbeidsactier, og Foretagendet blev sat i Værk med den Energi og Iver, for hvilken Carstensen var bekjendt. Det skred hurtigt frem, men midt under Udførelsen afgif Carstensen pludselig ved Døden, og Tilendebringelsen overtoges af Lieutenant Garde, som ogsaa tilfredsstillende skilte sig herved, dog ikke uden tunge Kampe med allehaande Vanskeligheder, der nærmest havde deres Grund i Mangel paa den fornødne Capital. Omfider i September Maaaned 1859 blev Etablissementet aabnet, og der var al Grund til at beundre det hele Arrangement, denne smukke, imponerende Hovedbygning i mauriff Stil, den zirlige, høist hensigtsmæssige Concertsal, disse Cottager og Lusthuse, de smukke Haveanlæg, de smaae Theatre osv., Alt var tiltalende og smukt. Folk indfandt sig ogsaa, især i Begyndelsen, i temmelig stort Antal, men det viste sig dog snart, at de opstillede Beregninger vare byggede paa en Illusion.

At beskrive Alhambras Lidelseshistorie vilde blive altfor udførligt og altfor trættende. Det kan være Nok at anføre, at en stakket Tid af dets Existens var tilstrækkelig til at godtgjøre, at Ideen var forfeilet, og at dets Con-

currence med Tivoli alene var skadelig for det selv, saa at de 600,000 Rd., som det siges at have kostet, for den allerstørste Deel kunde betragtes som bortkastede Penge. Det hjalp kun lidet, at Etablisementet gif over fra den ene Bestyrelse til den anden, som i Sandhed ikke lod det mangle paa Anstrængelser for ved en Mangfoldighed af Forlystelser at fængsle Publicum; det hjalp kun lidet, at der blev holdt den ene Generalforsamling efter den anden, ordinaire og extraordinaire, hvor der holdtes mangfoldige Taler og hvor Hovedstadens anseeligste Oratorer prøvede et Dystløb, samt hvor det følgelig gif temmelig stormende til; endvidere nyttede det heller ikke stort, at nogle Pengemænd spædede ret anseelige Summer til, som maatte dele den almindelige Forgængelighedens Lod —: de arme Actionairer fik intetsomhelst Udbytte, de stode med tomme Lommer og lange Ansigter overfor Alhambras Herlighed, og man havde endog Nød med at skaffe Driftsomkostningerne tilveie. Der var en perennerende Insolvents, og en skjøn Dag i 1861 kom hele Etablisement med Privilegium og Inventarium under Auctionshammeren, og folgtes for nogle og tredive Tusinde Rigsdaler til Hr. Hornemann jun., som nu er dets Eier og tillige forestaaer dets Bestyrelse. Der er fra hans Side gjort store Bestræbelser for at holde det og hæve det; men dette hører til Nutidens Historie og skal ikke her videre omtales. I ethvert Tilfælde afgiver Alhambra et af de væsentligste Momenter i Kjøbenhavnernes Forlystelseliv, og det har i en vis Henseende et Fortrin for sin mægtige Collega Tivoli, for saa-

vidt som det ogsaa om Vinteren aabner sine Porte for den dramatiske Muses talrige Tilbedere, dog navnlig for saadanne, som sætte mere Priis paa en billig Betaling end paa Værners Værdi.

Et betydeligt Terrain paa venstre Side af Alleen kom i Begyndelsen af Aarene 40 til Anvendelse paa en ligesaa smuk som hensigtsmæssig Maade. Det nogle Aar iforveien stiftede Haveselskab tilkjøbte sig dette Terrain for en billig Priis og lod her anlægge en Have med det Hovedformaal at opelske sjeldne Planter og derved udbrede Sandsen for Haveculturen, samt tillige at afgive et behageligt Samlingssted om Sommeren for Haveselskabets Medlemmer og deres Familier. Denne Have er under dygtige Gartneres Tilsyn bleven et sandt Mønster for Havekunsten; de her jevnligt afholdte Blomster- og Frugtudstillinger med tilhørende Udlodninger have i Almindelighed været meget smukke, og det kan med Grund antages, at saavel disse som hele Havens Diemed have bidraget til at give Gartnerkunsten hos os et hidtil ukjendt Opsving, der tilstrækkeligt viser sig i vore Handedsgartneres rosværdige Bestræbelser for at holde Skridt med Tiden. Det ligger i Sagens Natur, at det Nyttige her er forbundet med det Behagelige, og saaledes kommer det, at den Virksomhed, som her udfoldes, stille og bramfri, har en nok saa dyb og indgribende Betydning i Henseende til Sindets Modtagelighed for det Skønne i Naturen, i Henseende til det botaniske Stu-

diums Udvikling, som det Udbytte, academiſte Lærestole og Landbohøiſkoler formaae at bringe.

Og det er, som om ſelve de i Alleen liggende Eiendomme nyde Godt af den nævnte Haves Nærhed og beſlitte ſig paa ved ſmukke og zirlige gartneriſke Anlæg at træde i Concurrency med deres Forbillede. Dog dette gjælder ikke blot om Nutiden, men ogsaa om Fortiden; thi de ſaa Eiendomme, ſom dengang exiſterede her, udmærkede ſig næſten alle ved høiſt tiltrækkende Haveanlæg. Jeg nævnedes før Mægler Gersons Eiendom, men ogsaa de Haver, der hørte til Groſſererer Gottſchalcks Eiendom, der nu beſiddes af Brygger Scheibel, til Grevinde Roſencrones, ſenere Inſtructeur Nielsens og nu Statsraad Müllers, til Groſſererer Arboes, nu Groſſererer Egholms Eiendom, vare alle vel vedligeholdte og frembøde en rig Samling af Floras ſkønne og ſtraalende Børn.

Bed diſſe Eiendomme er der iøvrigt ikke meget at omtale, ſom kan henregnes til de gamle Minder. Kun til Groſſererer Egholms Eiendom »Sans-Souci« knytter ſig en tragisk Hiſtorie, ſom jeg hørte fortælle i mine Børneaar: En ung Pige, Datteren af en riig paa gammel Kongevei boende Mand, havde fattet Kjærlighed til et ungt, fattigt Menneſke, der var Huuslærer i Familien. De turde ikke lade den ſtrenge, pengeſtolte Mand erfare deres Følelſer, og de mødtes ofte i Hemmelighed i et til den nævnte Eiendom hørende Skovparti i de klare Sommernætter, naar den unge Pige kunde liſte ſig bort fra ſit Bærelſe. Her vandrede de, Arm i Arm, her betroede de hinanden

deres Sorger og Glæder, her dvælede de i de Illusioner, som det unge Sind saa let hengiver sig til. Men deres Sammenkomster kunde ikke holdes saa hemmelige, som Nødvendigheden bød; de overraskedes en Sommernat af Faderen, som forbandede sin Datter, og gif saavidt i sit Raseri, at han lagde voldsom Haand paa det unge Menneske. Pigen blev indespærret i sit Værelse og strengt bevogtet. Men en Morgenstund fandt man det tomt og hendes Leie urørt; et Vindue stod aabent ud til Haven. Man søgte overalt efter hende, indtil man, drevet af de skrækkeligste Anelser, ilede hen til det Sted, hvor de unge Mennesker tidligere havde haft deres Sammenkomster. Her fandtes det unge Par tæt sammenslyngede, Begge med et dybt Skudskaar i Brystet, og de affskudte Pistoler ved Siden. En Uge efter bragtes Moderen som vanvittig paa Daareanstalten; men Faderen var længe en af Børsens stolte Matadorer. —

Ældre Folk kunne sikkert huske en Vise, som blev sjungen før en tredive til fyrgetyve Aar siden til en Melodi af „Elverhøi“, og hvis første Vers var saalydende:

„Herligt, en Aftenstund
 Ta'e til Charlottenlund,
 Spise en god Carbonade,
 Bedre, i Sommerveir
 Tage til Frederiksber',
 Glæde Madam Lynge en Plade.“

Naar et Navn er indført i en Bise, der er i alle Folks Mund — og det var dengang denne Bise, — saa kan man være aldeles forvisset om, at hvad enten dette Navn har en god eller en slet Klang, er det i ethvert Tilfælde populairt og bekjendt for Alle og Enhver. Og det var i god Forstand Tilfældet med den nævnte Mad. Lynge, som omtales i Bisen. Denne Mad. Lynge havde en Restauration og Beværtning i Hovedbygningen til det nuværende „Alleenberg“; den havde ved temmelig høie Priser garderet sig mod blandet Besøg, men Barerne vare, som Rygtet almindeligt gif, udmærkede. Om Mad. Lynge egnede sig til Gjenstand for slige Efterstræbelser som dem, der antydes i Verset ved det yndede Ord „Blade“, skal jeg ikke kunne sige; men saa meget er sikkert, at med eller uden Blader var Besøget i Reglen meget anseeligt og Mad. Lynge meget yndet for god og reel Behandling.

Den Eiendom, hvor denne Restauration befandt sig, blev opført i Slutningen af det forrige Aarhundrede af en Mand, der har erhvervet sig en vis Berømthed, og hvis Navn endnu ikke sjeldent nævnes og citeres. Om denne Mand fortælles der en stor Hoben Anecdoter, som med Rette eller Urette tillægges ham, og naar jeg minder om Anecdoten med Kanariefuglen og det bekjendte: „Det skulde jeg have gjort“, saa veed man temmeligt, hvem der sigtes til. Han var en høist godmodig Mand, men tillige en Særling, som blandt andre Egenstaber roste sig af at besidde stor Smag og Indsigt i det Architec-

toniske. Han skal derfor ogsaa have ladet Hovedbygningen paa Alleenberg opføre ganske efter sin egen Plan, og man fortæller, at han faldt paa den snurrige Idee at lade alle Døre i Bygningen gaae indad, for ikke, som han sagde, at genere de Fremmede, der kom for at besøge ham, idet han meente, at de let kunde faae Døren lige paa Næsen, naar der blev lukket op for dem. Hans Efterfølgere maae formodentlig have fundet denne Forekommenhed altfor generende for dem selv, thi de have senere forandret Dørene til at gaae op udad. Ved Stedets Opførelse vilde han lade Haven indhegne, men var i Beraad med, hvilken Maade der var den bedste. „Vader jeg opføre et Gitterværk,“ sagde han til Tømmermesteren, som han confererede med, „saa kan jeg rigtignok see Folk spadserere i Alleen, men saa kan Folk ogsaa see ind til mig, og det er saa geneert. Saaer jeg derimod et Plankeværk, saa kan Folk rigtignok ikke see ind til mig, og det er godt, men saa kan jeg heller ikke see ud til dem, og det er slemt. Hvad skal jeg nu gjøre?“ — „Det skal jeg sige Dem, Hr. Agent,“ svarede Haandværkeren. „De skal lade gjøre et Plankeværk og male et Stakit udenpaa.“ — „De har saagu Ret!“ raabte han fornøiet. „Saa har jeg baade et Plankeværk og et Gitterværk.“ Og virkelig saae man i flere Aar et guult Plankeværk med et paamalet sort Stakit udenfor Stedet, indtil en af de paafølgende Ciere lod det tage bort.

Efter den nævnte Mand's Død gik Eiendommen over til en Hr. Carlsen og derefter til Mad. Lynge, som efter at have trukket sig tilbage fra Forretningerne, afhændede den til en af Ma-

tadorerne blandt Kjøbenhavns Oltappere, Sorgenfen i Kronprindsensgade. Under Mad. Bynge var den til Alleenberg hørende Have hverken synderlig smuk eller tiltrækkende; den var beplantet med Frugttræer og Kjøkkenurter, og kun et Par kjølige Bysthuſe tjente Gæſterne til Tilflugtsſted i de varme Sommermaaneder. Sorgenfen var den Førſte, der faldt paa at drage større Nytte af Haven, og det var ham, ſom her opførte den Pavillon, der ſenere, efter at være forandret og ombygget, udgjorde Alleenbergs væſentligſte Prydelſe. Den var en blot og bar Træbygning, uden videre Elegance og inddeelt i forſkjellige Rum; men allerede dengang frembød den en ſæregen Mærkværdighed. Det var her, at Magiſter Lindberg boede, og det var her, at han prædikede for ſine Tilhængere, det „danſke Samfund“, og holdt Sammenkomſter med dem, indtil Politiet endelig fandt ſig foranlediget til at ſætte en Pind for diſſe Conventikler.

Intet lader nu ane, at Alleenberg ſaaledes engang var Samlingsſtedet for de ſaakaldte „Hellige“, der i deres hele Væſen og Færd afgave en grel Modſætning til det gemnytlige og lyſtige Folkeliiv, for hvilket Alleenberg i flere Aar var Brændpunktet, efterat det af Oltapper Sorgenfen i Marts 1841 var afhændet til Choladefabrikant Chriſtian Kehlet. Under denne driftige Mands og ſenere eſterlevende Enkes Hænder hævede Alleenberg ſig til et af Kjøbenhavnernes meeſt yndede Forlyſtelsesſteder. Her fremſtod eſterhaanden ſmukke og tiltalende Anlæg: Byſthufe, hvoraf et chineſiſk med Hornmuſik,

Løvhytter, Caroussel, Skydebaner, et Theater osv. Fra den zirlige Pavillon straaledede Gasblussene fra et eget Gasværk mange Aar forinden selve Kjøbenhavn fik dette Belysningsmiddel, og Sangere og Sangerinder, ægte og uægte Tyrolere, producerede sig for et næsten altid overfyldt Huus, medens den med Asphalt belagte Plads udenfor samme ydede et køligt Hvilested, naar Trængslen og Barmen i Pavillonen blev for trykkende. Der gaves Fyrværkerier, større Festligheder, blandt hvilke især Georginesesterne vare smukt arrangerede, der var for Theatret engageret et eget Pantomimeselskab, og saaledes var det ikke til at undres over, at dette Etablissement, medens Kehlet levede, og medens hans Kone efter hans Død med Iver og Dugtighed førte Regimentet, var opfyldt af Besøgere baade Søndags og Helligdage. Men det varede ikke længe, førend det i sin Nabo „Sommerlyst“ fik en mægtig Concurrent, og da Mad. Kehlet traf sig tilbage, havde ogsaa Alleenberg culmineret. Det gik i faa Aar over til flere Værter, som trods alle Anstrengelser ikke mægtede at bringe det tilbage til, hvad det engang havde været.

Dog er det endnu godt besøgt, især er Brimlen stor om Søndagen, og Carousselbanen afgiver et nydet Samlingssted for Kjøbenhavns Garnison med dens respective Kjærestes. For Confirmanderne af Almueklassen er det næsten Forpligtelse at tage sig en Tour paa Caroussellen, naar de have hentet „Seddelen“ hos Præsten. Det er en Forberedelse til Overgangen til Livets store Caroussel.

Men midt i denne Tummel sidder den graahærdede Folkedigter Claudius Rosenhoff paa sit

Bærelse i øverste Etage i Hovedbygningen, hvor han i en lang Række af Aar har henstillet sine Penater. Der var en Tid, da han var en af vore productiveste og en i sin Art fortrinlig Digter. Alle hans Poesier vare gennemtrængte af en, om man saa tør kalde det, folkelig Lyrik; hans Muse var en Søster til Berangers, denne ikke uværdig, og som Beranger var han udsprunget af Folket, for hvilket han følte varmt og hjerteligt. Den af ham i en Række af Aar udgivne „Frisindede“ var et virkeligt Folkeblad, og hvert Nummer indeholdt i Reglen fra hans egen Haand et Digt, som altid vidnede om et betydningsfuldt Talent. Han var ikke en af hine Digtere med Glaceehandster paa, der skrive med Guldpenn på Belinpapir og blive trukne frem ved Kammeraderiets og Coteriets Magt; han hørte ikke til hine privilegerede Bæsnere, der med det academiske Borgerbrev til Baabensfjold benytte dette til Folie for deres egen Ubetydelighed. Men derfor var ogsaa hans Veitornesfuld, og han er bleven gammel under Savn og Moisommelighed. Han fører nu et stille og ubemærket Liv, og kun sjældent mindes man om ham ved at see et C. N. under en eller anden lille Opsats, meest af astronomisk Indhold, thi han er ikke blot Digter; som sin afdøde faderlige Belynder J. L. Heiberg har han en stor Forkjærlighed for Astronomien og for at studere de himmelske Kloders Gang. Men selv om han kun sjældent giver et Livstegn, er han dog ikke glemt, han vil altid finde en venlig Erindring hos dem, der vide at skatte hans Værd som folkelig Digter, der forstaae at erkjende Diamanten, om end Støv og Taaredug

har blegnet dens Glæds. Den, der kunde skrive „En Faders Testamente til sin Søn“, vil altid kunne gjøre Regning paa at tælles blandt dem, der indtage en værdig Plads paa Parnasset, blandt dem, der have Krav paa en værdigere Erkjendtlighed end den, der nok for en stakket Stund kan blive blændende Ephemerider tildeel.

Claudius Rosenhoff er ikke den eneste Digter, som har faaet Frederiksberg Allee til sit Opholdssted. Herude, paa den modsatte Side, har E. Brosbøll eller, som han helst kalder sig, Carit Etlar, boet i mange Aar. Ogsaa han er folkelig Digter, skjøndt i en anden Retning. Han er en dansk Alexandre Dumas, og hans Bærker, der ere voxede op til en anseelig Mængde, læses med Interesse i de videste Kredse. Dog, jeg skal ikke her fungere som literair Anmelder, men kun bemærke, at hans Virksomhed ikke alene er helliget Litteraturen, men at han tillige er Kunstner, og at han idetmindste for flere Aar siden optraadte som practisk Architect. Fra ham udgik aabenbart Impulsen til, at Frederiksberg Allee blev bebygget med smukke Lyststeder. Ikke alene gav han Tegning til og forestod Opførelsen af sit eget smukke og velindrettede Sted, Nr. 39, men han var tillige Veileder, eller rettere Bygmester, ved flere andre af de Eiendomme, som under Byggeperioden reiste sig i Alleen. En reen Smag og en hensigtsmæssig Indretning er i Reglen særkjendet for de Lyststeder, ved hvis Opførelse han har medvirket.

Ved Enden af Frederiksberg Allée tilhøre
 eksisterede i mange Aar et Beværningssted, be-
 kjendte under „Rågeborg“ eller „Rågen“, som
 det ogsaa for Kortheds Skyld kaldtes. Dette
 Sted var eiendommeligt i sin Art og gav et godt
 Billede af Beværningsstederne for Almueclassen
 i ældre Tid. Allerede dets Ydre fra Alleen var
 meget plebejisk. Haven var omgivet med et
 tjæret Plankeværk med Glughuller i, der skulde
 forestille Ensthusenes Vinduer. Derfor kaldtes
 Stedet ogsaa „Blokhuset“. Naar man kom
 ind i Haven, laa der tilvenstre et lille, lavt
 Huus, hvorfra Barerne, der meest bestode af
 Punsch, Snaps, Ol og Smørrebrød, bleve
 bragte ud paa ikke synderlig fiirlige Balker
 af Opvartere, der i Almindelighed hørte
 til Bondeclassen, og som vare udstyrede med
 tvivlsomt hvide Forklæder med Smække. Disse
 Opvartere vare endeel forskjelliges fra Nutidens,
 thi skjøndt vore danske Garçons i Reglen ikke
 udmærke sig ved det vimse Væsen og den Be-
 hændighed, der er et Særkjende for tydske og
 franske Opvartere, der synes ligesom at være
 skabte til deres Kald, ere de dog i Lethed
 og Behændighed, men tillige i Forekommenhed
 sande Engle mod de unge Mænd, som dengang
 i nævnte Egenkab fungerede i Rågeborg. De
 vare uendeligt langsomme, uendeligt trevne, og de
 bevægede sig, som om der hang Blylodder af ad-
 skillige Punds Bægt ved Fødder og ved Hæn-
 der, af hvilke de sidstnævnte aabenbarede en stor
 Afsty for Vassevand. De modtog Bestillinger
 med en Mine, som om der vistest dem den blo-
 digste Fornærmelse, og Udførelsen stod i Harmoni

dertil. Det lod næsten til, som om de viste Gæsterne en stor Raade ved at bringe dem Een og en Halv, hvilket med andre Ord vilde sige: en Snaps og en halv Flaske Ol. Endvidere var der i Haven hensat et Orchester, det vil sige en bred Nodepult, omgivet af Bænke, og paa disse sadde 6 til 8 Musikanter, der opførte en Musik, hvis skingrende Toner lode vidt ud i Alleen og ubarmhjertigt mishandlede den til bedre Behandling vante Trommehinde. Disse spillede ogsaa op til Dands om Søndag Aften, thi her blev holdt landlige Baller paa en Dandsplads i det Frie. Henimod Plankeværket, som skilte Haven fra Naboens, var der en Reglebane, hvor der pareredes, dog meest om Snapse, og endelig var der hist og her i Haven anbragt Borde og Bænke for Gæsterne, samt, naar der var meget travlt, en stor Disk foran selve Huset med en utrolig Masse Drikke- og Spisevarer. Bag denne Disk viste sig da i Reglen Bærten, Hr. Madsen, en kraftig Mand med temmelig barske Træk i sit af et tykt sort Skjæg omgivne Ansigt. Samme Hr. Madsen holdt temmelig nøie Control ikke blot med at Betalingen erlagdes prompte, men ogsaa med at Gæsterne, som indfandt sig i Haven, virkelig fortærede Noget og ikke indskrænkede sig til at holde sig alene til den friske Luft. Det var derfor ikke saa sjældent, at han attraperede en slig Vandbi og spurgte, hvad han skulde opvarte med, eller ogsaa sendte han et „Tak skal De ha', det var en svær Fortjeneste, De har undt mig!“ naar den ubestødne Gæst luskede ud af Porten. Besøget her hørte saa godt som udelukkende til Samfundets bas-etage

Selv jevne Borgerfolk fandt det her for simpelt, man saa sjeldent en Frakke eller Spidskjole, men desto flere Troieklædte og de kjøbenhavnske Tjenestepiger, som dengang var en heel anden Race end nu, idetmindste hvad Paaklædningen angaaer, hørte til Kageborgs beau-monde. At det Militaires Underklassers samtlige Afstygninger befandt sig blandt de Besøgendes faste Stof, er en Selvfølge, og det hørte heller ikke til Sjældenhederne, at der opstod temmelig drøie Conflictter mellem disse indbyrdes eller ogsaa med Marinens Mandskab, som i Reglen var Landmilitairet en Torn i Diet. Politiet maatte da som oftest blande sig deri, men de gjorde det nødigt, thi hørende til Søndre Virks Personale var det kun lidet mandstærk, og det kunde nok hænde sig, at det havde Grund til at erkjende Sandheden i den gamle Vise: „Hvo, som sig blander i Andres Tvist, faaer Skam til Tak for sin Umag tilsidst“.

Dette Kageborg er nu forsvundet, og Stedet kan ikke kjendes mere; idetmindste er det vanskeligt at ahne, at det venlige, livlige „Sommerlyst“ med den høie pragtfulde Concertsal, med de muntre Lysthuse, de smukke Blomsterpartier, med Carousselgynngen, Theatret, Skydeindretninger, Bægtmaalerne og Styrkeprøverne er det gamle Kageborg, og allermindst vil man kunne gjenkjende det af det Publikum, som især paa en Hverdags Sommeraften færdes her i saa store Masser, at man vanskelig kan trænge sig igjennem. Det er ikke blot den jevne Middelfstand, men ogsaa de mere noble Kjøbenhavnere, der vise en stor Forkjærlighed for „Sommerlyst“.

som siden sin første Opkomst, saavidt vides i 1846, ved en dygtig Bestyrelse og ved gode Væ-
rer efterhaanden i den Grad har befæstet sig i
Publikums Gunst, at det berettiget nævnes ved
Siden af Tivoli og Alhambra, naar Talen er
om at gjøre en Udflugt i Kjøbenhavns Nærhed.
Dette er imidlertid en Nutidsfag, som ligger
udenfor nærværende Blades Hensigt at omtale,
af hvilken Grund jeg ogsaa kun vil nævne den
lige overfor beliggende Concertsal „Odeon“, der
efterat have gennemgaaet forskjellige Fataliteter
nu ved Musikdirecteur E. C. Møllers Virksom-
hed synes at være kommet paa en grøn Green.

Jeg burde sikkert nu, for at være en nøjagtig
og samvittighedsfuld Historiefriber, ogsaa kaste
et Blik ind paa Frederiksberg Kirkegaard, „de
Dødes Have, hvor i Fred og Blomsters Ly saa-
mange Trætte sove“; men jeg haaber, at man
ikke vil tage mig det ilde op; hvis jeg undlader
det; det er ikke min Hensigt at vække sorgelige
eller veemodige Minder, og dette vilde dog stee,
hvis jeg nærmere vilde dvæle ved den. Saa-
meget turde være nok at anføre, at her hvile i
stille Fred Mænd som Dehlenschläger, Rabbe,
Justitsraad Jacobsen (Forf. til „Trolldom“),
Prof. Bindesbøll, og at her Skuespillerparret
Nielsen nyder den sidste Hvile. Hellere kunde
jeg fristes til at føre Læserne ind i den hygge-
lige af Christian den Sjette opførte Frederiks-
berg Kirke med dens Altertable af Eckersberg,
naar der kun ikke var den Betænkelighed derved,
at den maastee ogsaa for adskillige af de Par,
som herfra have betraadt Egtekabets stundom
temmelig vanskelige Sti, frembød Minder, som

just ikke hørte til de behageligste. Og Antallet af dem, som her have sluttet Hymens Pagt, kan næsten kaldes Regio, ja der var en Tid, da Bielserne vare forholdsvis langt flere her end i de kjøbenhavnske Kirker. Dette havde sin Grund deri, at man ved at lade sig vie i Frederiksberg Kirke undgik en undertiden generende Opsigt, at der ikke frembød sig de fra Sognekvængen hidrørende Banstælgigheder, samt at man tillige her paa en temmelig billig Maade kunde opnaae den præstelige Indvielse. Af den Grund blev Kirken i ældre Tid benyttet i dette Formaal næsten mere fra Kjøbenhavn end fra selve Sognet, men hvorvidt dette endnu er Tilfældet, skal jeg ikke kunne sige.

Vi staae nu ved Runddelen, og vi behøve ikke mere, som i en langt tilbageliggende Tid, at vente paa, at Schweizeren eller Portnerkoneen skal lukke os op gjennem Zernporten, dersom vi ere tilvogns, eller, hvis vi ere tilfods, bane os en Vej gjennem Bommene ved Enden af Alleens Fodstier. Baade Zernport og Bomme ere borte, og Intet standser vor Gang, undtagen det skulde være den store Masse af Sporvogne, Omnibusser og Droshker, som her have deres Stader. Og heri viser sig den meest paafaldende Forandring mellem Før og Nu. Runddelen var dengang ryddelig og man saae kun en enkelt Herstabsvogn holde udenfor Zernporten til Haven, eller man saae af og til en Arbeids- eller Bondevogn passere tværs igjennem fra Pilealleen til Frederiksbergby eller omvendt.

Ellers var her stille og roligt, især om Hverdagen, kun Fastelavns Mandag var Runddelen Skuepladsen for en eiendommelig national Forlystelse, og da gjenlød den af Støi og Latter, og da var Pladsen fyldt af en næsten uoverskuelig Mennekesmasse. Thi paa denne Dag blev Ratten her slaaet af Tønden. Midt paa Pladsen var anbragt tvende Stænger og mellem disse hang den herligt udsmykkede Tønde. Der var en Tid, da Beboeren var en virkelig levende Kat, der saaledes var Gjenstand for de grusomste Piinsler, og undertiden, naar Tønden var slaaet i Stykker, foer rasende ud paa den nærmeste af sine Tyranner og bed sig fast i ham. Men det varede ikke længe, førend denne Grusomhed blev forbudt, man tog nu en udstoppet Kat, og senere var det kun en udpyntet Duffe. Om disse Stænger red nu Bønderkarle fra Sognet med hvide Buxer, sølvknappede Trøier og flagrende røde Baand om Hattene i flyvende Fart paa skindmagre Mære og slog med drabelige Knipler løs paa Tønden indtil Baandene løsnedes og Duffen fløi ud — og hvem var det, der altid var i Spidsen for denne Skare? Det var ingen ringere end Matadoren for alle Værtshuusholdere og Restaurateurer — Lars Mathiesen i egen høie og tykke Person. Og naar saa Tønden havde faaet sit Banesaar og den, som havde udført denne Heltegjerning, under Støi, høie Raab og Latter var udnævnt til Rattedkongen, saa drog den lystige Skare, atter med Lars Mathiesen i Spidsen, til dennes hyggelige Beværtning foran tilvenstre i Frederiksbergby-Allégade, og Dagen

endte med et Skrald, som kun Lars Mathiesen var istand til at levere.

Lars Mathiesen er nu alt død og borte for flere Aar siden, og det ham dengang tilhørende Beværningssted har undergaaet ikke faa Forandringer; men dog tør jeg antage, at selv af den nuværende yngre Generation er der kun Faa, som ikke have hørt om ham, som ikke vide, at denne Mand engang var ligesaa bekjendt som Randers Handsker, og at hans Navn var i alle Folks Munde. Og ligesom man ikke kan om-tale Frankfurt uden tillige at nævne Børsher-rernes Konge Rothschild, ligesom man ikke kan gjæste Rom uden tillige at see Paven, saaledes kunde man umuligt i ældre Tid besøge Frede-riksberg uden at hilse paa Den, som gav Byen et glimrende Relief. Var der Noget, som glædede sig ved en almindelig Popularitet, saa var det denne Edelsteen blandt Bærter. Populari-teten er i Almindelighed høist upaalidelig og lidet holdbar; de, som man engang hos os kaldte politiske Notabiliteter, kunne fortælle Udstilligt derom; hvad idag forgudes, bliver imorgen eller iovermorgen neppe ændsset, og Folkegunsten kan lignedes ved en coquet Qvinde, som evindeligt stifter Tilbedere, især naar disse ikke forstaae Kunsten at smigre hendes Luner og Tilbøielig-heder. Lars Mathiesen derimod vidste at bevare sin Popularitet gennem en Menneftaalder; hans Mundheld vare og ere tildeels endnu i Enhvers Mund, hans „Lad gaae“, „Det flaaer lige til“ o. s. v. høres endnu jevnligt, og mangen en gammel Præstemand dybt i en Afsrog af Syl-land fortæller endnu sin Sønnesøn om de glade

Aftener, han, trods sin Theologi, har tilbragt hos den lystige Vært i Frederiksberg By.

Lars Mathiesens ydre Personlighed har nydt den sikkert velfortjente Ære at bevares for Efterverdenen i et af Gertner tegnet Portrait, der i 1846 udkom som Lithographi. Han var høi, svær, kraftigt bygget, med en ret anseelig Mave. Hans Ansigt stort vidt og bredt, hans Ansigtstræk vidnede om Bestemthed, dog om en vis Godmodighed, men især gave de store polidste Dine Physiognomiet et eiendommeligt Udtryk. I Reglen viste han sig i Vest og i en Nattrøje af tærnet Bomuldstøi, men Ingen tog Forargelse over dette ifølge Nutidens Begreber temmelig skjodesløse Coustume. Lars Mathiesen var en god gammel Rest af de Værter, som nu kun findes i ældre Skuespil og Romaner. Mod sine Gjæster viste han hiin gemntlige Fortrolighed, der ikke kan saare selv Den, der indbilder sig endeel af sit eget kjære Jeg. Enhver Gjæst, der besøgte hans Beværtning, betragtede han som sit Barn; han kaldte ham „Sonneke“, sagde paa Dværfmanceer Du til ham, sluttede sig til ham, kom frem med sit eget Glas, naar Talen var om en Bolle, drak med ham, klinkede med ham og fortalte Krøniker og Historier fra sit stærkt bevægede Liv, autillede Betragtninger over Nutidens Fordærvelighed og Kyllingevæsen og gjorde kortsagt Alt, for at bidrage til Underholdningen. Han brugte gjerne eiendommelige, men meget stabile Ordspil. Naar man saaledes sagde til ham, at han trods sin høie Alder saae saa rask og kraftig ud. forsømte han sjeldent at svare: „Det er ingen

Under, Sønneke, jeg har altid fort et tydf (tydfst) og fugtigt (tugtigt) Piv."

Saaledes var Lars Mathiesen i en yngre Alder og saaledes vedblev han at være den Samme, indtil han i 1850 eller saa omtrent — Karstallet huster jeg ikke saa nøie — omstiftede Tiden med Evigheden; og altid var hans Beværtningssted lige godt besøgt fra Kjøbenhavn, medens det tillige var et Slags Sammenkomststed og Club for Frederiksberg Byes Beboere. Her holdtes Bryllupper, her gaves Gilder, her feiredes Fødselsdage. Det var den jævne Middelfstand, som søgte her, men ogsaa mange af de kjære Musafjerner, den studerende Ungdom, havde faaet Lars Mathiesens Sted til Skuepladsen for deres „Sold". Saa dampede Bollen lystigt, Glasene gik rundt, der blev sjunget Bøxelsange, der høstes Spøg og Vittighed, og altid deeltog Lars Mathiesen i Laget, og altid var det ham, som førte Ordet og gav Munterheden det rette Sving. Ved saadanne Leiligheder opvartede han gjerne med Historier og blandt disse kan jeg erindre Følgende:

Da Engländerne i 1807 foretog Røvertogtet mod Kjøbenhavn, og som bekjendt valgte Frederiksberg Slot og Frederiksberg By til Garnisonssteder for en Deel af Beleiringshæren, blev Lars Mathiesens Beværtningssted et meget yndet Afly for de engelske Officierer. Skjøndt i sit Hjerte en god Patriot og sin Konge og sin Nation inderlig hengiven, kunde „Lars" naturligviis ikke vægre sig ved at beværte sit Lands Fjender, dog kun mod en anseelig Betaling, idet Lars meente, at hans billige Taxt ikke kunde

gjælde for John Bull. Først var han meget tilbageholden, men den ualmindelig Artighed, hvormed han blev behandlet, gjorde omsider Indtryk paa hans let modtagelige Sind, og han blev snart den Gamle. Englænderne vandt ham ogsaa kjær; han maatte deeltage i deres Drikkegilder, og skjøndt han engang gjorde sin Hunsret gjældende ved at smide en engelsk Adjutant paa Døren, da denne, opflammet af Viin, i sit Overmod skjældte paa den danske Konge og den danske Nation, blev dette dog ikke taget Lars ilde op, skjøndt en Melding derom afgik til Hovedkvarteret. Under Vaabenstilstanden blev der engang afholdt et Drikkegilde, hvori Lars Mathiesen var inviteret til at deeltage. Ved denne Leilighed broutede Englænderne af deres Evne til at nedsvælge flydende Varer, og erklærede hoverende, at de Danske ikke forstode sig paa at „qvæle Abekatten“, samt at de let kunde drikkes under Bordet. Krænket over den Skygge, der saaledes blev kastet paa hans Landsmænd, optog Lars Mathiesen den tilkastede Handske og udfordrede Albions Sønner til en Drikkekamp. De vare Elleve i Tallet. Det gik løs paa Toaster, den engelske og den danske Konges Skaal blev drukken, Prindsregenten og den danske Kronprindses Sundhed blev udbragt under stor Acclamation, og da det henimod Morgenstund var paa Hældningen med den fjortende Bolle Punsch, laae de elleve Englændere under Bordet, og Lars Mathiesen thronede alene tilbage paa sin Stol som Marius paa Carthagos Ruiner, men formodentlig ikke saa trist i Humeur som denne.

Blandt de notable Gjæster, som jævnligt be-

føjte Lars Mathiesen, befandt sig ogsaa Rahbek. Ikke blot i en yngre Alder var han Gæst, men ogsaa senere, da han havde fæstet Bo paa Bakkehuset, gjorde den gamle Student engang imellem en Afstikker til Beværtningen i Alleegaden. Han og Lars Mathiesen drillede hinanden paa en genmytlig Maade, og man fortæller derom ikke faa Anecdoter, af hvilke jeg skal anføre Følgende: Rahbek havde som bekjendt, rødlig Haar, og Lars Mathiesen var skaldet. En Aften sagde Rahbek til Lars Mathiesen; „Hør, Lars, hvor Pokker var Du henne, da Borherre uddeelte Haar til de Dødelige?“ — „Det veed jeg ikke,“ svarede Lars, „jeg havde vist forsinket mig noget, for da jeg kom, var der ikke Andet end røde Haar tilbage, men dem skjottede jeg ikke om.“ — Da Rahbek var bleven udnævnt til Ridder af Dannebrog faldt han i sin Glæde derover ind til Lars, for at lade sig gratulere og beundre af ham. Dette manglede da heller ikke; men pludselig spurgte Lars Mathiesen: „Veed Du hvilken Forstjæl, der er mellem Dig og et Ejsel?“ „Nei,“ svarede Rahbek studsende. „Det skal jeg sige Dig,“ sagde Lars. „Seer Du, Ejslet bærer sit Kors bagpaa, Du bærer Dit forpaa.“ — „Men veed Du, Lars, hvilken Forstjæl der er paa Dig og en Ejsel?“ „Nei, det veed jeg ikke,“ svarede Lars. — „Jeg heller ikke,“ sagde Rahbek og gif sin Bei.

Lars Mathiesens Begravelse hørte til de anseeligste, Frederiksberg By nogensinde har været Vidne til, og Kirken kunde ikke rumme Alle, der vilde bevise ham den sidste Ere.

Lars Mathiesens Samtidige, men fra en me-

get senere Periode, og paa en vis Maade hans Concurrent til Frederiksbergsk Berømtthed, var Halleby, der ligeledes havde et Beværtningssted i Frederiksbergbyes Alleegade paa den modsatte Side, der, hvor nu Restaurateur Sletting har sin Beværtning. Sin egentlige Popularitet opnaaede han først ved, at han paa en Tid, jeg troer det var i 1847, da Brødpriserne vare stegne overordentligt, selv bagte Brød og udsolgte dem til en Priis, som var endeel under den, Bagerne tog. Han forsynede dermed ikke alene Frederiksberg, Vesterbro og Omegn, men man gik endog den lange Vej fra Kjøbenhavn, for at kjøbe Rugbrød hos Halleby, og han blev anseet som en af sin Tids store Velgjørere. Herved vandt tillige hans Beværtningssted betydeligt i Søgning, og da hans Priser vare særdeles billige, blev det, især om Søndagen, et yndet Balfartssted for Almueclassen, som han tillige forstod at byde en passende Underholdning i Sang, Musik og ambulante Kunstneres Præstationer. Tillige var han folkelig Poet; Inscriptionserne paa hans Skilte vare, saavidt jeg erindrer, paa Vers, og af og til producerede han sig i samme Retning i Adresseavisen, hvor hans Avertissementer i bunden og solut Stil hørte til Almeenhedens Yndlingslæsning.

Bed denne Diversion til Beskrivelsen af et Par meget bekjendte Personligheder er jeg usovarende kommen ind i Frederiksberg By, og jeg bør da heller ikke forsømme at stjænke den nogle

Ord. Det er sikkert mindre bekjendt for de Fleste, at Frederiksberg By engang var en Coloni af Amager. Oprindelig stod her Kjøbenhavns Ladegaard, og de vedliggende Marker hørte til Landsbyen Soelbjerg, der i Historien er bekjendt deraf, at Christian den Anden af Soelbjergs Bønder udvalgte tolv uvillige Mænd til at dømmes Torben Dre. Bekjendt er det, at denne Adelsmand maatte bøde med sin Hals for dette første Forsøg paa at indstifte en folkelig Jury her i Danmark. I Midten af det sextende Aarhundrede blev Ladegaardens Grund og tilhørende Marker af Frederik den Tredie indrømmet Amagerne, da Den Amager synes at have været overfyldt med disse fra Holland indkaldte Bønder. Byen kaldtes derfor først „Vester-Amager“ og derefter „Prindsens Amager“, da Frederik den Fjerde som Kronprinds lod opføre paa det Sted, hvor Indgangen til Frederiksberg Have nu er, et smukt lille Landsted, som kaldtes „Prindsens Gaard“. Det er nok denne, som nu tjener Slotsgartneren til Bopæl, idetmindste vides det ikke, at Prindsens Gaard nogensinde er bleven nedreven, ligesom den hele Bygning tyder paa, at den er meget ældre end Slottet. Efterat der saaledes her var bleven oprettet en Filialcoloni af Amagere, bevarede disse endnu meget længe deres eiendommelige Dragt og Skikke, indtil de bleve fordrevne af eller forsvandt mellem den Mængde Kongelige Slotsbetjente og Kjøbenhavnske Familier, som paa Grund af det Kongelige Slots Nærhed og Hoffets Ophold der om Sommeren bosatte sig imellem dem og opførte Huse og Lyststeder.

Det er saaledes fra disse indvandrede Familier, at Frederiksberg Byes Bebyggelse nærmest skriver sig, og at den paa den Maade fik et vist fornemt Præg, som viste sig i flere efter Datidens Forhold ret anseelige Bygninger. Nogle af disse existere endnu, saasom Wærnstes Institut og Proprietair Kæbergs anseelige Eiendom, begge tilhøre i Alleegaden, og som skrive sig fra den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede. For at Gaden skulde være anseelig bred, og for at det Hele kunde have et landligt Præg, var det formeent Eierne at bygge umiddelbart ud til Veien, og tillige var det paalagt dem, at udlægge en Deel af Grunden foran Eiendommen ud til Alleegaden enten til Have eller til en lille Park. I Slutningen af det forrige Aarhundrede udviklede der sig tillige en efter de daværende Forhold temmelig storartet Fabriksvæsen. Her var en betydelig Klædefabrik, et Sukkerhuus, et Sæbesyderi, en Seildugsfabrik, og alene ved et Par af disse beskæftigedes der nogle Hundrede Mennesker. Alligevel var Frederiksbergby for 40 til 50 Aar siden langt fra det, som den nu er. Den hører vel endnu til ikke det Ypperligste, endnu maa man være belavet paa at vandre i Uføre paa Fodstierne, og endnu frembyder Brolægningen især i Bredgade og Smallegade de bekjendte spidse og kantede Steen, der ere ligesaa smertelige for Fødderne som favorable for Skomagerne; men hvorledes er det dog ikke nu mod Fortiden! Dengang vare Gaderne i Sølevej et eneste Uføre, og den almindelige Fodbeklædning var Træsko, uden hvilke selv den elegante Dame sjældent kunde vove sig

ud, naar hun ikke vilde risquere at tilføles til over Anflerne. Ikke en eneste venlig Lygte viste Vandringsmanden Bei om Aftenen, og han maatte famle sig frem med den yderste Forsigtighed for ikke at falde i de dybe Grøfter, som garnerede Alleegadens Sider, og hvorfra der udstrømmede Dunster af en meget tvivlsom Parfume. Om Vinteren kom de Indfødte, trods Kjøbenhavns store Nærhed, sjældent til Staden, thi Beien var farlig og trættende at tilbagelægge, og en Bogn frem og tilbage kostede omtrent saa meget som en Skovtour nu. Af samme Grund forstyrrede sjældent Besøg fra Staden det comtemplative og idylliske Liv, hvortil Indvaanerne vare henviste; men i enhver velindrettet Familiebolig var der, som i Almindelighed paa Landet, et Gæstefamner til at huse den Forvovne, som en Vinterdag dristede sig til at aflægge et Besøg ude paa Frederiksberg. Det var jo ikke utroligt, at Sneen havde leiret sig alenhøit paa Fodstierne, eller at et Tøveir havde forvandlet Beien til et ufremkommeligt Uføre. Jeg mindes fra de Dage at have seet flere Sammerstrig over Tingenes Tilstand paa Frederiksberg gjenslyde i „Politivennen“ med Tilføining af den haabløse Bemærkning, at de utvivlsomt vilde blive en Røst i Orkenen.

Det ligger i Tingenes Natur, at slige Tilstande havde Indflydelse paa Civilisationen. Frederiksberg havde i sine Sæder Præget af en Landsby, man saae de Indfødte af Mandkjønnet spadserere i Slobrok og med lange Piber i Munden ved høilys Dag, Damerne med Forklæde for og Tørklæde om Hovedet, og man skulde næsten troe, at Kjøbenhavn laae

mange Mile borte. Men om Foraaret, naar Herskabet flyttede paa Frederiksberg, og naar Folkestrømmen vendte sine Colonner mod Haven og udsendte sine Blænkere eller sine Marodeurer til Byen, saa fandt man det ogsaa passende at see ud som andre Folk, og at iføre sig sin Stads. Saa var det idylliske Liv forbi, Stilheden ophørte, Trompeter og Clarinetter begyndte at udsende deres melodiske Toner, og Byens Physiognomi fik efterhaanden det samme Præg, som det nu har.

Som Dreng kom jeg meget ud i Frederiksbergby. I Smallegade boede en gammel Grandonkel, som gjerne saae mig hos sig. Det var en gammel godlidende Mand, som jeg kun kan mindes i en eneste Costume: Knæbeenklæder, Uldstrømper, Sko, en blommet Slobrok og en Bomuldsnathue paa det skaldede Hoved. Jeg holdt meget af ham, thi han var altid venlig og snaksom, men man er jo egoistisk selv i Børnealderen, og jeg troer næsten, at hans temmelig store Have med Frugttræer, med Stikkelsbær og Ribsbuste, der bugnede af Frugt, var en langt større Tiltrækning for mig end den gamle Mandes Selskab. Fra hans Vindue var det, at jeg lagde Mærke til en lille Mand med blottet Hals, graasprængte Haar, skarpe Træk, spillende Dine og iført en graa Frakke, næsten daglig gaae forbi med stærke Skridt. Jeg spurgte Onkel, hvem det var? „Han der? Ah, det er jo Blof Tøxen.“ — „Blof Tøxen, hvad er det for En?“

Det var da et underligt Navn." — „Det er en berømt Mand," svarede Dufel. „Han skriver saa mageløst, og alle ere bange for ham. Du maa smukt hilse ham, naar han seer ind. Han boer herude, og jeg kjender ham godt. Han er saamænd saa artig, engang imellem at flaae en Passiar af med mig, og han er saa interessant."

Denne min Dufels Forklaring, som jeg dengang ikke synderligt kunde forstaae, blev mig senere tydelig, da jeg kom til Skjels Aar og Alder og kunde sætte mig lidt mere ind i Forholdene. Blot Tøxen indtog en Tid en Stilling i vort offentlige Liv, som man nu vanskelig kan forklare sig, undtagen man kjender lidt til de daværende Forhold, og selv med disse for Die kan det ikke let fattes, hvorledes denne Mand kunde erhverve sig et Navn, som dengang var i alle Folks Munde. Blot Tøxen var en Præsteføn fra Tørningelehn i Nordflæsbyg. Han studerede først ved Univerfitetet i Kiel, men fik senere academist Borgerret i Kjøbenhavn og tog derpaa en Plads som Hunsflærer i Bylland. Senere var hans Liv rigt paa Omfiftelfer, hvad enten det nu kom sig af, at han ikke ret kunde faae Hold paa nogen fast Stilling, eller at det laa i hans Sindsretning at fuge Afvexling, eller ogsaa, hvad hans Modstandere lode sig forlyde med, at hans Afdragelighed ikke tillod ham at enes med Noget. Han var faaledes en kort Tid Adjunct i det tydfte Sprog ved Metropolitanfko- len, som dengang kaldtes Kjøbenhavns Cather- dralfkole; derefter oprettede han et privat Infti- tut i Kjøbenhavn, som han bestyrede i nogle Aar, hvorefter han nedfattede sig som Landmand. Hel-

ler ikke denne Stilling tiltalte ham i Længden; han reiste derfor til Norge og blev Overlærer i Holmestrand; men snart vendte han tilbage til Kjøbenhavn (i 1812), hvor han privatiserede, indtil han i 1826 reiste til Altona, idet han nemlig havde faaet Kgl. Privilegium til at udgive en politisk Avis paa Dansk i den nævnte By. Denne Avis udkom under Navn af „Hamborgerposten“ kun i 26 Numere og var ogsaa meget uheldigt redigeret. Det næste Aar vendte han tilbage til Kjøbenhavn, hvor han levede af en Pension, som Frederik den Sjette havde tilstaaet ham af sin Chatolkasse. I 1848 afgik han ved Døden, 72 Aar gammel.

Intet af det her Anførte forklarer den eienommelige Berømmelse, om man saa tør kalde det, som Blot Tøxen havde erhvervet sig i det daværende offentlige Liv. Det var hans Egenskab som Forfatter af populære Afhandlinger, der gik i en vis frisindet Aand, som dengang fremkaldte nogen Overraskelse, men det var især hans skarpe Angreb paa Institutioner og paa Personer, som skaffede ham en overordentlig Respekt. Man saae i ham en literair Klopsægter, som Ingen turde driste sig til at binde an med, og denne Frygt blev i høi Grad understøttet af de daværende spidsborgerlige Forhold, af den overordentlige Vengstelighed for at komme i Bladene og gøres til Gjenstand for Medborgeres Dmtale. Thi der kunde ikke tænkes noget Værre end f. Ex. at blive angrebet i „Politivennen“, og det Sujet, som Henrik Hertz har behandlet i „Debatten i Politivennen“, er et correct Billede af en vis Side af det kjøbenhavnske Culturliv.

Hvormeget har nu ikke dette forandret sig! Pressens Misbrug, navnlig saaledes som denne fremtræder i de illustrerede og ikkeillustrerede Smudsblade, har idetmindste, hvor forkastelig den end i og for sig er, dog medført den idetmindste relative Fordeel, at man er bleven ligegyldig for slige personlige, og fordømmeste hadefulde Angreb, og at de kun tillægges meget ringe Bægt. Men det var, som sagt, ganske anderledes i den Tid, jeg nærmest har for Øie, og idet jeg forbeholder mig muligen ved en anden Veilighed at behandle denne Gjenstand noget nærmere, indskrænker jeg mig blot til her at bemærke, at Blot Tøxen dog ikke maa henregnes til Smuds-skriventernes Kategori, men at hans Virksomhed som Forfatter havde en bedre Charakter, idet den var beregnet paa det „Almeennyttige, paa det til Almeenvellet Sigtende“. Men da han meente, at han ikke godt kunde udtale sig mod efter hans Mening uheldige Institutioner og dadelværdige Kjendsgjerninger, uden tillige at fremdrage de vedkommende Personer, saa skete dette da ogsaa, og i Reglen blev det udført paa en temmelig bister og henfynsløs Maade. Men ved alt dette var det Philstrøjs Grundtonen, og naar man nu gjenneingaaer disse Blot Tøxenske polemiske Skrifter, saa vise de sig i Nutidens Belysning som fuldstændigt ubetydelige og intetsigende, og det er umuligt at fatte den Opsigt, de dengang gjorde. Desuden havde Blot Tøxen, tilbønt sig en tung og affecteret Maneer i sin Polemik. Man kan næsten ikke udholde at læse en Side paa Grund af de mangfoldige Mellem-sætninger, paa Grund af hans Iver for at rense

Sproget for fremmede Udtryk og stabe andre, som maaskee nok kunde gjengive Meningen, men dog som oftest selv trængte til Forklaring, som han da ogsaa var villig til at give i Parenthes. En Eiendommelighed ved hans Skriverier var ogsaa den Masse med spærret, med fed eller med spærret fed Skrift udhævede Ord og Sætninger, som de bugnede af. Det var hans Maade at give Stilen Emphase og Energi. Ved hans literaire Angreb og Fejder skal jeg ikke opholde mig synderligt, de gik i mangfoldige Retninger og vare af en meget forskjellig Natur. Hans mest bekjendte ere dem, han førte med Student N. C. Bjerring angaaende Publicums Meningsnyttringer i Skuespilhuset, med Fr. Scholten, som kaldtes OIdermanden for Kammerjunkercorporationen, med Pastor Bisby og med Capitain Stockfleth, Udgiwer af Bladet „Allehaande“. Hvis jeg ikke feiler, var følgende Vers af den Sidstnævnte:

„Blot Tøxen, Tøxen Blot, —
 Var det ene Navn ei nok,
 Gud bevare vor Blot Tøxen
 Som for Blokken saa for Øxen.“

Dette Vers, der læstes i Adressaavisen, som ikke sjeldent var Arenaen for Rjævlerier paa Vers og i Prosa, kan give en Idee om den daværende Polemik.

Den værste Nød havde Blot Tøxen dog paa sine gamle Dage at knække med Goldschmidts „Corсар“, der gjorde sig lystig over nogle af Tøxen i Adressaavisen indrykkede saakaldte Disticha, hvorved han angreb en Person ved

Navn Worm, med hvem han nok havde havt
 noget Filteri. Blot Tøxen, der var forbauset
 over, at Nogen turde vove at gjøre sig lystig
 over ham, svarede ikke blot ved at lade „Cor-
 sarens“ ansvarhavende Redacteur indkalde for
 Forligelsescommissionen, men ogsaa ved at ud-
 give et eget Skrift, som blev solgt for 6 Skil-
 ling hos „forskjellige Urtekræmmere“. Dette var
 Band paa „Corsarens“ Mølle, og Blot Tøxen
 blev en staaende Artikel i Bladet, hvoraf atter
 fulgte, at denne svarede med et Skrift, hvis
 Tone og Stil fremgaaer af dets Motto, der lød saa-
 ledes: „Det, som er sandsynligt, skeer ofte ikke; men
 Det, som er usandsynligt, skeer tidt! Derimod
 lære alle Tidens Erfaringer os, at frigivne
 Tralles Skurke, Lapse og Flaner ere de meest
 tøileløse og uforstammede, fordi de frygte for,
 at man skal glemme, at den Frie aldrig er fræk.
 Deres løgnfulde skriftlige Uforstammetheder ændses
 imidlertid hverken af de Store, eller af de Smaa.
 Af de Første gjendrives de ikke, enten fordi Bær-
 dighed, eller Tid, ei tillader det; af de Sidste
 ikke, enten fordi de ei kjende, eller ei formaae,
 at besvare skriftlige Fornærmelser. Kun Mel-
 lemstands-Manden, som kan det, skylder, ei blot
 sig selv, men især sit Fædreland, ja: Mennecke-
 heden, at tugte Uforstammethed, samt ogsaa, for
 ikke at hylde Ordsproget: „Hvo tier, Den sam-
 samtykker.“ Man glemme aldrig: Maade i
 Alt! („Sit modus in rebus!“) — Og til dette
 Motto svarede fuldstændigt selve Pjecen, der
 ligesom den foregaaende folgtes for 6 β hos for-
 skjellige Urtekræmmere. En saadan Ladning
 Grovheder er sjældent bleven afleveret fra Pres-

fen, som den, der findes samlet i dette Indlæg; sjældent ere Grovheder blevne udslyngede paa en saa tung Maade og i et saa keitet Sprog, som det her var Tilfældet. „Corsaren“, som heri fuldstændigt fik Latteren paa sin Side og det saa meget mere, som den jo virkelig ogsaa havde meget let ved at trække Frog med den gamle Mand, der syntes fuldstændig desorienteret om sin egen Betydning, foer heller ikke med Lempe. Blandt Andet hedder det i en Artikel: „Det er et Hensyn, vi bør tage til Dem, dyrebare Hr. Blot Tøxen: De er en gammel Mand, en saare gammel Mand, det er næsten besynderligt, at De er bleven saa gammel, hvis man ikke kan forklare det af et dansk Ordsprog. De har altsaa ikke Tid til at skjændes, De maa berede Dem paa den uundgaaelige Død, De maa forsonse Dem med Verden. Men vil De nu slet ikke tænke paa at give Verden den Videnskabsmands-Titel tilbage, som De har sat Dem i Besiddelse af?“ — Dette var tilvisse vittigt, men det var skaanselsløst, og utvivlsomt har det beredt den gamle Mand en overordentlig Regrelse. Siden den Tid hørte man, saavidt jeg mindes, heller Intet til ham, og hans Død fire Aar efter gif ubemærket hen, ikke blot fordi den indtraf i de Dage, da det flesvigholsteenske Oprør udbrød, og Opmærksomheden saaledes var fæstet til de alvorligste Begivenheder, men ogsaa, fordi man alt længe forinden var kommen til den Erkjendelse, at Blot Tøxens Renommee som Skribent og Polemiker var bygget paa eiendommelige Tilstande og særegne Forudsætninger, med hvis Tilintgjørelse dette Renommee ogsaa maatte opløse sig

i Intet. Som sagt, for den nuværende Generation er en saadan Popularitet, som den, Blot Tøxen en lang Tid nød som et literairt Tugtens Riis, uforstaaelig, saafremt man blot holder sig til hans Forfatterskab i og for sig, og det bliver det endnu mere, naar det erindres, at han dog levede i Danmarks literaire Glandsperiode, paa en Tid, da Aander som Baggesen, Dehlenschläger, Rahbek, Ørstederne, Ingemann, Heiberg, Münster osv. indvirkede mægtigt paa det danske Culturliv og paa Dannelsen i det Hele taget. Men Tingen var den, at der ved Siden af denne uforlignelige Strømning gik en spidsborgerlig og philisteragtig, som en lang Tid fulgte sin egen Bei, uden at berøres af hiin. Af denne Strømning findes der endnu stærke Spor, skjøndt det friere Stats- og Samfundsliv har givet den en anden Form for sin Fremtræden. Den findes navnlig i den Uydighed, som vises Dagspressen, i denne Øystren af den givne Parole, kort sagt i denne Mangel paa Selvdømme, hvoraf der fremkommer en Afhængighed af Det, der pompeust kaldes den offentlige Mening, men som for det Meste kun er et Par Personers individuelle Anskuelse.

Men hvad skal det sige? Jeg troer, at jeg uforvarende selv er streift ind paa det polemiske Gebeet, og det midt i Frederiksbergby? Ja, ja, jeg slaaer mig for Bryttet og siger, at jeg har syndet, men dog kan jeg ikke bringe det over mit Hjerte at slette ud, hvad jeg skrev, og derfor maa det ogsaa blive staaende. Men nu tilbage til mit Thema, hvormed jeg for Øyens Bedkommende strax skal være færdig, idet jeg blot

endnu skal omtale et der påseeet eiendommeligt Selvmord, som for en heel Aar siden vakte endeel Omtale. En Aften fandtes en i Byen bosiddende gammel Spækhøker hængt i et Træ ved en Grøft, paa hvis Kant han havde henlagt sin Hat, sin Kjole og sin Baryk i den bedste Orden. Og ligeoverfor paa et andet Træ havde han naglet et Papir, hvor han angav Grunden til, at han havde taget sig afdage, og som bestod deri, at hans unge Kone havde hædret hans Hoved med en vis mindre pyntelig Prydelse. Tillsige gaves der i denne Seddel Anviisning paa tvende Rottinger, som han havde nedlagt ved Foden af Træet; den ene skulde benyttes til hans utro Kone og den anden til hendes begunstigede Elsker. Det er vistnok sjældent, at en Selvmorder har været saa ordentlig og forsynlig i Forberedelserne til sin Hedengang.

Skjøndt hverken Falconeeralleen eller Gamle Kongevei kan skjænke noget stort Udbytte i Henseende til Formaalet for nærværende Fremstilling, kan jeg idetmindste ikke undlade at nævne dem, thi om dem gjælder ogsaa: „Hvor forandret!“. I Falconeeralleen er Bygningernes Antal nok tiltaget meget betydeligt i de sidste 30 Aar, men det er dog Intet mod den Forandring, som i saa Henseende er foregaaet med Gamle Kongevei, der er fuldstændig ukjendelig mod ældre Tid. Paa Gamle Kongevei findes der nu 56 Bygninger, større og mindre, elegante og simple, medens der i Begyndelsen af Aarene 40 kun laae

8, siger og skriver otte, paa den hele Strækning, af hvilke jeg nævner Eiendommene Svanholt, Nøisomhed, Forhaabningsholm, den Particulier Schibby tilhørende Eiendom paa Hjørnet af Bærnedamsveien, samt „Capellet“ og St. Jørgenslund ved St. Jørgenslø. Dengang eksisterede ingen af de Sideveie, som nu ere anlagte, ingen Forhaabningsholms Allee, ingen Bianco Lunos Allee, ingen Bülowssvei med dens forskjellige Forgreninger, heller ikke de 6 til 7 Gader, der ere anlagte paa Schönbergs Grund, og ligesaa lidt noget Villaquarteer, Altsammen bedækket med en Mængde Eiendomme, der i Antal overstiger det, som findes paa selve Gamle Kongevei. Saagodtsom Alt var dengang Marker, som kun afbrødes af enkelte større Haver, og tværsigjennem dette Terrain snoede sig den saakaldte „Rosena“, der saa lidet svarede til sit om Bellugt og Romantik mindende Navn, at den gjorde sin Nærhed gjældende paa en for Lugteorganerne yderst ubehagelig Maade, hvoraf der imidlertid endnu i den varme Tid mærkes stærke Reminiscentser. Den her betegnede Forandring, der ikke blot viser sig i den overordentlig store Forøgelse af Bygninger, i Anlæg af Sidealleer og Veie, men tillige i mangfoldige Forbedringer, i Indførelse af Gasbelysning, i Anlæg af Kloaker osv., er foregaaet i omtrent en Snees Aar eller lidt mere. Nuværende Raadmand Bülow og afdøde Hofbogtrykker Bianco Luno gave nærmest Impulsen ved Bebyggelsen af betydelige Arealer, og efterhaanden fulgte mange Andre Exemplet. I en senere Tid fremkaldte Opførelsen af Landbo-

høistkolen, der ogsaa bencævnes „Swampedaafen“, en fuldstændig Forandring af det omliggende Terrain, og det kan nu med Føie paastaaes, at der neppe gives nogen Deel i Kjøbenhavns Nærhed, som i den Grad og i en saa kort Tid er undergaaet en saa paafaldende Omvæltning i alle Retninger, som den nævnte. Men som Skueplads for gamle Minder frembyder Gamle Kongevei kun Lidet, det skulde da være de, som knytte sig til den Eiendom, der endnu ligger paa Hjørnet af Gamle Kongevei og Fari-magsveien. Her boede i Begyndelsen af Aarene 30 Prydelsen for den danske Ballet, de Galeotiske Balletdigtningers væsentligste Støtte, Solodanserinde Mad. Schall. Jeg kan mindes at have seet hende i mine Barndomsaar, og det Indtryk, hun efterlod ved sin Ynde, sin sjælfulde Mimik og sin udmærkede Dands, og det endog i en Alder, der for en Dandserinde næsten er uhørt, har endnu bevaret sig i min Erindring. Senere kjøbtes dette Sted af Conferentsraad Bugge, en hos Frederik den Sjette høitbetroet Mand, der navnlig var bekjendt for sit Liebhabereri for Malerier, skjøndt hans Forstand paa Kunstværker skal have været meget betinget. Hos ham kunde selv de daarligste Sudlerier finde en Kjøber, naar de blot vare gamle og tilstøvede, og man fortæller ikke saa Historier om, hvorledes han var Gjenstand for en bedragerist Trafik, der navnlig bestod deri, at forsyne et eller andet gammelt og værdiløst Stykke med en berømt afdød Malers Navn, i hvilket Tilfælde det var sjældent, at Bugge undlod at kjøbe det til en forholdsviis høi Priis. Ved hans Død, der,

Jaavidt erindres, fandt Sted nogen Tid efter Frederik den Sjettes, blev der holdt Auction over hans Samlinger, og da kom det ret frem, i hvilket Omfang han i sit Sværmeri for Kunsten havde ladet sig tage ved Næsen. Der var kun faa Stykker, der havde nogen Værdi, det Dvrige blev solgt for nogle Dalere Stykket eller endnu mindre.

Som temmelig eensom, trist og øde, havde Gamle Kongevei ogsaa sine Spøgelsehistorier. Det var et ret smukt, ved Siden af Statsraad Schoubergs Sted beliggende graatmalet Lyststed med Altan, der i flere Aar havde det slemme Rygte paa sig, at det spøgede der. Det hed saaledes, at der ved Midnat var en stærk Ræselen af Vænter, som slæbtes op og ned ad Trapperne, endvidere, at der i Haven viste sig høie, hvidklædte Figurer med gloende Dine, og at Beboernes Nattero idelig blev forstyrret af en uhyggelig Tummel. Saameget er sikkert, at Lyststedet, der eiedes af et Par gamle Damer, flere Aar stod ubeboet, og at Ingen vilde indlade sig paa at kjøbe det. Imidlertid antages det dog, at det var nogle Slagterdreng, som agerede Spøgeser, for i Fred at kunne plyndre Haven, der var meget riig paa Frugt, men iøvrigt henlaa som et fuldstændigt Bildnis. Dog har man aldrig faaet Klarhed i Sagen. Efter de nævnte Damers Død blev det bortleiet til nuværende Rgl. Kammerfanger Hansen, der foruden sin Evne til at fortrylle ved sin deilige Stemme, tillige maa have kjendt til den Kunst at bortmane onde Aander; thi siden den Tid

hørte man aldeles Intet til, at Nyttstedet var generet af Spøgelse.

Var der for 30 til 40 Aar eller for endnu kortere Tid siden stille og øde paa Gamle Kongevei selv som Promenade, fordi man hellere foretrak Broen og Kongealleen, saa var Livet desto mere bevæget, desto mere lysteligt i Frederiksberg Slots Nythave; thi denne Have var, siden den anlagdes indtil den Dag idag, et yndet Valfartssted for Kjøbenhavnerne, et velkomment og behageligt Endemaal for Sommervandringerne fra Staden. Men man troe ikke, at Haven altid har havt samme Udseende som nu i det Hele som i det Enkelte. Den er bleven underkastet mangfoldige Forandringer, siden den blev anlagt under Frederik den Fjerde og fuldendt under Christian den Sjette, fra hvis Periode ogsaa Slottets Fuldførelse hidrører. Baade om dette og om Frederiksberghave skal jeg tillade mig at meddele nogle Notitser.

Frederiksberg Slot er bygget mod Slutningen af det syttende Aarhundrede af Frederik den Fjerde paa en temmelig høi Bakke, der i ældre Tid skal have baaret Navn af Thulleshøi. Som det lader til har Frederik den Fjerde altid havt en stor Forkjærlighed for dette Sted og denne Egn, thi i sin første Ungdom lod han ved Indgangen til den nuværende Have bygge det for hen omtalte Nyttsted Prindsens Gaard. Paa sin Udenlandsreise og navnlig under sit Ophold i Italien, fik han Smag for en simplere og ædlere

Architectur, end den man hidtil kjendte i Danmark, og dette viste han, da han endnu som Kronprinds lod paabegynde Opførelsen af Frederiksberg Slot. I Begyndelsen var Slottet indskrænket til Hovedbygningen, men senere, efter at han havde tiltraadt Regeringen, lod han opføre de tvende Sidesløje, medens de øvrige mod Syd beliggende Bygninger bleve tilføiede af hans Søn og Efterfølger Christian den Sjette. Længs de sidstnævnte Bygninger, der bøiede sig i en Runddeel, gaaer der en Arcade. Det Hele er opført i en simpel og ædel Stil; det har ingen Taarne, ingen Kuppel, og er kun sparsomt prydet med Billedhuggerarbejder; men Intet heraf savnes. I al sin Fordringsløshed har Slottet noget Edelt og Dphøiet, og i ethvert Tilfælde bøder den hensigtsmæssige indre Indretning, men især den fortryllende Udsigt paa den ydre Pomp. Fra øverste Etage og fra Altanen svæber Blikket ud over de meest tiltrækkende Punkter. Mod Sønden seer man Søen mellem Sjælland og Amager, og saa over denne frugtbare D atter Havet, en Deel af Egnen om Kjøge Bugt og Stevns Kridtbjerg; i Forgrunden ligger Valdbn med sine hvide Huse og kornrige Agre. Mod Vesten øiner man Roeskildes Taarne. Mod Norden viser sig Slotshaven med Havet til Baggrund og mod Øst det herlige Panorama af Kjøbenhavn, der ogsaa kan sees fra den saakaldte Smallebakke i Haven, og herfra kan Blikket streife over til den skaanske Kyst. I Slottets nederste Etage halvt under Jorden er et smukt Capel, hvor der, medens den Kongelige Familie

havde Sommerophold paa Slottet, holdtes Guds-
tjeneste, og tillige fører en underjordisk Gang i en
lang Strækning til Kjøkkenet, til Staldene,
Bognremiserne og Ridehuset. I Slotsgaarden
var der i ældre Tid et Springvand, hvorom det
i et Digt af Bendix Diderichsen, der udkom 1705
og indeholdt en ligesaa udførlig som begeistret
Skildring af Frederiksberg Slots og Haves
Herligheder, hedder:

„Saasnart man Foden da faaer inden denne Laage,
Saa seer man strax, hvor høit Fontainen op kan laage,
I Faavnemaal udaf sin bøssepipet Hals
Sit færfste Vand, at det for hver Mand er tilfals.
(Tænk dog! Hvad Noie man har havt saa høit
at lede

Fra Pøblingsøen ud, at Bierget saa kan svede
Det isefolde Vand op af sin indre Part
Dg løulig Blærestreng med sllig en Force og Fart!)“

I samme Digt gives en Skildring af Slot-
tets Indre, der indledes paa følgende Maade:

„Kom nu kun indenfor med mig en Haandevende,
Dg let Dit Die op, saa skal Du selv bekiende,
At al den store Pragt, Du saae foruden til,
Slet intet andet er, end lutter Børnespil
Imod det Bærf, som her indvendig for Dit Die
Fremstilles og kan saa Bestueren fornøie,
At hvem, som skionne kan paa nogen Kongepragt,
Han tage nu sig selv og sin Fornuft iagt.
Dog holdt: og studs Dig her midt paa den Mar-
mortrappe,

Dg gaf ei ind, før Du den Overdeel og Skappe
Beseer, som klæder saa den Indgangs- prægtig Dør,
Dg gjør Dit Knafald først for den, som det Dig bær.

Du strax da mærker af de tvende Gibseløver,
 Som bær det store Navn i deres Klæder og Kløver (?),
 Og overskygget med Guldkronens takket Sol,
 At indenfor der vist staaer en Monarche=Stol.
 Gaa saa kun dristig ind, og bed, at man oplukker
 Dig hvert Gemak, som Du i Knæ Dig for ned=
 bukter,

Dg bliv ei sandsesløs og ikke finde=lam,
 Nu Du faaer Diet paa den Demant=Perle=Kram.
 Dnsst nu Du var saa fuld besat med Dine=Luer,
 Som for Prophetens Hjul, at Du de Kongestuer
 Rund' gjennemgæbe nok med Næse, Mund og Hals,
 Dnsst, at der Dine var paa Børsen nu tilfals.
 Men brug de to, Du har, Du faaer ei fleer at tiøbe,
 Dg lad dem noisom i Gemakkerne omlobe."

Derefter gaaer Forfatteren over til poetisk at
 beskrive de forskjellige Gemakker: Thronsalen,
 Kongens Paradegemak, hvorved han ikke und=
 lader at strøe Virak for denne „Nordens Sa=
 lomom“, Dronningens Gemak, „straaltindrende af
 lutter Solv og Guld“, Kongesengen med

„de sødeste Gardiner,

Om virkede med Guld i Kjærlighedens Miner
 (Gud lad den blomstre skion og stedse frugtbar staae,
 At Norden udaf den maae evig Scepter faae!).“

Endvidere skildrer han Tapeterne med de ind=
 virkede Billeder, Loftmalerierne, Portraiterne,
 kort sagt Løst og Fast, med en Begeistring og
 en Fylde af Ord og Udtryk, som Nutidens
 Poeter maatte misunde ham. En anden Dig=
 ter har i en langt senere Tid skildret Slottet,
 men paa en heel anden Maade. Hvo mindes
 ikke Adam Dehlenschlägers „Frederiksberg“,

hvori han med glødende Farver har nedlagt de skjønne Indtryk fra sin Barndom og sin første Ungdom. Her om Vinteren, naar Slottet stod eensomt og forladt, vankede han alene om i de høie Sale. Her rørte sig i hans Bryst den gudommelige Gnist, her vafftes hans Sands for Kunsten, for hvad der er skjønt og ophøiet. Her var det, at han, naar han kom hjem fra Degne- skolen i Frederiksbergby, der „saae ud som en Svinesti“ og hvor han sad paa Bænk sammen med en Hob lafede Dreng, fandt en herlig Ud- spredelse ved at betragte Malerierne og bygge Luftcasteller:

„Her har jeg vanket i tidlige Morgen,
 Herlige Timer tilbragte jeg her,
 Følte ved Sneens oplivende Skjær
 Kunsten, hvis Genius byggede Borgen.
 Huldt Malerier
 Barnet indvier

I den fortryllende brogede Kunst.
 Lidet jeg mærkte til Taagernes Dunst,
 Indige Landskaber, deilige Dvinder,
 Hjertets fortryllende første Veninder.“

Ingen anede dengang, at den lille smukke rød- musfede Dreng med de klare, venlige Dine, iført et høist eiendommeligt Costume, bestaaende af en højrød Kjole, der havde tilhørt Kron- prins Frederik, og et Par æblegrønne Been- klæder, der vare syede af et gammelt Billard- klæde, engang skalde blive sit Fædrelands Stolt- hed og Prydelse. Foruden i sit Digt Frede- riksberg skildrer Dehlenschläger tillige i sine Er- indringer det Indtryk, han modtog ved Bestuel-

fen af Slotsfalenes Decorationer og Malerier, og hvorledes den bidrog til at udvikle hans Digtersands. Man vil forhaabentlig tilgive, at jeg benytter Noget af hans Beskrivelse: „Billederne paa Slottet studerede jeg daglig. I det lille Galleri gjorde de smukke Italienerinder dybt Indtryk paa mit Hjerte; Romerinden i Bondedragt, der sidder og syer; den Skjonne, der kommer fra Maskeraden med Masken under sin lille irefantede Hat; Blondinen med Purpurlivstykke; den Deilige, med Kappen over Haarene, med det smukke Liv i den snorede graae Silkefjole &c. &c. Til Modsaetning hang den stærke Gustav Adolf der, med sit ærlige, djarve Kæmpeansigt. Paa Platfonderne saae jeg de grae Skuder. Her sadde de alle til Taffels. Hist kjorte Juno med sine Duer. Her kom Venus, Thetis, Neptun, Mercurius til Jupiter. Hist slyngtede den faele Avind med Fakler i Haenderne for Freden. Den herlige Copie af Lorenzen efter et af Rubens' Meesterstykker, hvor de bringe Qvinden til Jesus, som siger: „Hvo der er reen, kaste den første Steen!“ gjorde især et overordentligt Indtryk paa mig, og gjør saa endnu; aldrig har jeg siden seet et Ansigt af Jesus, der syntes mig saameget at maatte ligne ham, som dette. Denne Følelse kommer vel af, at jeg saaledes førstegang saae ham malet; men Jesushovedet i dette rubenske Maleri har ogsaa stor Skjønhed: Adel, Klarhed, Mildhed, Forsind og Følelse. De kastaniebrune Haar ere maaskee lidt for rødlige, Ansigtet lidt for sangvinisk blomstrende; det Dybe, det Mjstiske savnes! det egentlig Guddommelige! Men Hvo kunde

ogfaa gjengive det? Kunde Raphael selv? Kunde Thorvaldsen selv? Jeg sætter dette Jesusansigt af Rubens over Giovanni Bellinis straffende Jesus i Dresdener Galleriet, ikke at tale om Carlo Dolces jød=sentimentale Christus. Pharisæeren og Saducæeren i Rubens' Billede ere høist mærkelige. Hvilken fortræffelig Composition er det Hele! Pharisæeren i sin Pragt i den guldbrocades Hovedbedækning, med det prægtige Skjæg; et høist mærkværdigt Ansigt! Man seer, det er en Mand, som er istand til med Energie at beherske sin Tids Meninger og fremme dens Fordomme. Men hvilken Arrighed, Strengthed, Grumhed, Særhed under det fortrukne Smil, de stirrende, hidstige Dine! Og nu Saducæeren — der ikke troer paa Udødelighed, og derfor ret har næstet sit Legeme, før det skal ædes af Ormene; med lumpen, phlegmatisk Kolighed seer han paa Jesus; men lumst Brede over det Idealske, det Guddommelige, der vover at gjøre sig gjældende, bærer ogsaa paa hans lastede Ansigt. Ogsaa Synderinden er god. Den Lyst, Rubens havde til at male fede, blonde Qvinder, passer sig godt her. Hun stammer sig; hendes Ansigt er halvt skjult; smukke Træk, som Fyldigheden alt begynder at udslette, vidne om en Qvinde, der er mere Legem end Sjæl. Det er ikke Anger, men blot Undseelse, der yttres sig hos hende. Faderen, der ligner hende og staaer hos hende, har alt tilgivet hende. Frelseren viser hende heller ingen særdeles Opmærksomhed, men tager blot Anledning til, af hendes Forhold at udvikle en almindelig Lære for Mennesket, idet han redder

hende fra en gyfelig Død. Hvad Under, at slikt et Billed maatte gjøre stort Indtryk paa min barnlige Phantasie? Det var ved det, at jeg først gjorde Bekjendtskab med det religiøse Historiemaleri, og, efter Alt, hvad jeg har seet af Herligt og Stort siden i fremmede Gallerier, vender Erindringen dog ofte taknemmelig tilbage til det, som gav mig det første Indtryk."

Efterat have dvælet ved Slottet, skal jeg nu omtale Haven, dets skjønneste Prydelse. Oprindelig var den anlagt i den stive franske Stil; dengang ansaaes Symmetri for ligesaa nødvendig ved en Have som ved en Bygning. En Have maatte bestaae af snorlige Alleer og klippede Hækker, der snart forestillede Mure, Taarne og Fæstningsværker, snart Kupler og Pyramider, ja endog Mennesker og Dyr. Træerne maatte være beklippede i bestemte Former, Blomsterpartierne være anlagte som matematiske Figurer, og overalt anbragtes Statuer i en bestemt Orden. Næsten i denne Smag var Frederiksberg Have anlagt, og noget Lignende kan endnu findes i Frederiksborg Slotshave. Et Prospect af Frederiksberg Slot og Have fra 1764, seet fra Midten af Haven, giver en Idee om dens daværende Udseende. Op til Slottet, hvor Terrasserne nu ere, gif en Bakke, som paa begge Sider var beplantet med regelmæssigt klippede, i en bestemt Orden staaende Træer, der vare garnerede med Buxbomshækker. Slotstrappen strakte sig næsten ned til Bassen, og neden-

for denne befandt sig et høit Springvand. Endvidere var der hist og her store Grønninger, hvor der var henfat Laurbærtræer i store Bail-ler; der var tillige fire runde Damme, og i en af disse befandt sig en lille Ø med det chinesiske Tempel, som endnu eksisterer. Fasaneriet befandt sig der, hvor Fasangården nu er, og strax ved Indgangen til Haven — der, hvor der er Blom-sterpartier paa begge Sider — var der et an-feeligt Menageri, hvorom læses en udførlig Be-skrivelse i B. Diederichsens forhen omtalte Poem. Forf. siger blandt Andet, at hvis han vilde paa-tage sig at skildre paa Papiret Alt, hvad der kan sees i Haven, saa blev han aldrig færdig:

„Her kunde sees de Dyr, (hvis Grumhed ellers fryser,
 Og som en Bussemand hver Sjæl i Livet kysser)
 At have tæmt sig selv og sin Natur lagt af
 Og drives af en Dreng med Hyrdestok og Stav
 Her kunde kiendes det nakkroned' Rensdyr vrede (?)
 Blandt vinter=baafet Dvæg og holde daglig mode (?)
 Og sig og sin Natur saaledes have glemmt,
 At ei Antonius dem bedre skulde tæmt.
 Her kunde Løven, (den dyr=tappreste Regenter,
 Hvorfra hver Fjrefod' sin Lov og Ordre henter)
 Her kunde man bese den Stærke svag og øm
 At lægges udi Hægt og bindes ved et Søm.
 Her kunde lodden Biørn, som ellers fælt kan true
 Hvert modigt Kampesværd med Døden, sees at sue
 Sin lappede Lall' og staae som bunden Skiødehund
 Og nep' oplade tør sin Tude=Mumle=Mund.
 Her kunde kaade sees ostindiff Hiorter springe
 I hele Snesetal, med Lydighed at tvinge

Hver skummel Mine, som de ellers ienlig bær
 Naar de har Naarum til at bruge sit Gevær.*)
 Her kunde peges paa den spragleppetet Tiger,
 Som ellers intet Dyr i Gram og Glubffhed viger,
 Her kunde sees en Fugl udi sit Staaltraads-Buur,
 Men ligger, som en Typ, i Hiertet dog paa Luur.
 Her kunde lukkes op en liflig Desmer=Daase
 Udi et Ratteskind og spættet lodden Pose
 At føres levende fra Oster=Indien
 Og fra det Hedningfolk, der Danmarks Konge tien. —“

Og saaledes vedbliver Poeten længe. Skjøndt
 nu maaskee Et eller Andet kan jrivies paa hans
 Phantasies Regning, saa kan man dog af hans
 Skildring slutte, at det var et meget betydeligt
 og kostbart Menageri, og et saadant bevaredes
 ogsaa paa samme Sted i Frederiksberg Have,
 indtil nogle Aar før Frederik den Sjettes Thron=
 bestigelse, da en sørgelig Ulykke bevirkede, at
 Menageriet blev nedlagt, og at det forbødes for
 Fremtiden her at huse eller fremvise fremmede
 glubende Dyr. Begivenheden blev i min
 Barndom fortalt saaledes: I et Buur befandt
 sig en stor og prægtig Løve. En Dag havde
 Bogteren været til Alters, og da han ligefra
 Kirken i sine sorte Klæder traadte ind til Løven,
 slog denne, som ikke gjenkjendte ham i denne
 Dragt, sine mægtige Kløer i ham, og efterat
 have tilredt ham forfærdeligt, flygtede den ud af
 den aabentstaaende Gitterdør og tog Veien gjen=
 nem Haven, udbredende Skræk til alle Sider.
 Der blev gjort Jagt paa den, og omjider blev

*) Sagtens Gevier.

den skudt ved et Træ, som endnu staaer ved Sideveien til Josty's Pavillon. Bogteren døde et Par Dage efter som en Følge af de Lemlæstelser, Løven havde tilføiet ham.

Det var først i Slutningen af det forrige Aarhundrede, at man begyndte paa at omdanne Frederiksberghave til hvad den nu er. Impulsen hertil kan med Føie siges at være udgaaet fra den berømte Landstabsgartner Hirschfeldt, som i sin „Theori der Gartenkunst“ i høi Grad dadlede den stive og kunstlede Stil, hvori Haven var anlagt, og tillige gav Anviisning paa Anlæget af en Park paa Slottets søndre Side mod Baldbj. Dette blev ogsaa fulgt, idet man i 1784, da Frederiksberg istedfor Fredensborg udkaaredes til Kongens Opholdssted om Sommeren, begyndte at anlægge den nuværende Søndermark. Dette Anlæg var alt i 1787 i den Grad fremmet, at Prof. D. Wulff i „Morgenposten“ nævnte Aar kunde sige: „Kjærkomment maa det være os, naar vi blive vaer, at der opstaaer en Landstrimmel, ikke fjern fra vore Bolde, hvor Smag og Skjønhed, understøttet af den veldædige Kongehaand, fremlokker Naturens Indigheder, hvor vi stundom, omringede af de stille landlige Glæder, kunne forgjætte Byens kjedsommelige Tummel. Søndermarken er denne Uafhængighedens Fristed. Her har Kunsten og Naturen raft hinanden Haanden og fremledet Skjønheder, hvorover Diet smilende studser. Søndermarken er ved sin rumme Udstrækning, sine Skovbuste, sine nydelige Smaahøie, ligesom danned til at vise nydige Afveklinger. Den Kant af Haven, som bøier ud til Balby, var

førdeles skicket til at modtage nogle ukunstlede Byndelser. Her kneise de toppede Høie, herfra skuer Synet ud over frugtbare Sletter og Landsbyernes stille Baaninger. Paa Høiens skjønse Sider skjærper Bonden sin Lee, Græsset svinder for hans Hug, og de vellugtende Høbunker fremstaae for vort Die osv."

Det synes at fremgaae af denne Beskrivelse, at Søndermarken i sin Nyhed var tilgængeligt for Publikum. Men var det dengang Tilfældet, saa varede det kun kort; Søndermarken blev lukket og foruden den Rgl. Familie havde kun nogle saa Privilegerede Afgang dertil. Men ogsaa med Hensyn til denne prægtige Park gjorde de friere Anskuelser sig gjældende, og for en Snees Aar siden blev Afdgangen til den fri for Alle og Enhver, og nu deler den med Frederiksberghave Kjøbenhavnernes Yndest. Men hvorom Alting er, saa lader det til, at den rene Smag, som paa en smuk og tiltalende Maade havde gjort sig gjældende ved Søndermarkens Anlæg, derfra ogsaa snart begyndte at udstrække sig til Frederiksberghave. Der er Grund til at antage, at det først blev overdraget til den Rgl. Slotsgartner ved Frederiksberg, S. L. Manja, at forandre Haven saaledes, at den engelske Smag gjorde sig gjældende ved Siden af den franske, og siden blev Omdannelsen fortsat under Overhofmarschalk Hauchs kyndige Tilsyn. De stive klippede Hækker forsvandt, Træerne fik Lov til at udbrede deres Bladegang, Græsplainerne udvidede sig, der anlagdes Terrasser, og de fire Damme bleve forvandlede til Canaler med Broer, som paa kryds og paatvers gjennemskar Haven. Som

den nu er, hører den ved sit Omfang, sine skjønne Udsigter, sin Afvegling af Bakker og Dale, sine Canaler, sine skyggefulde Alléer, sin Riigdom af høie Løvtræer til de skjønneste Lusthaver i hele Europa.

Men Kjøbenhavnerne vide ogsaa og have altid vidst at sætte Priis paa Haven og dens Skjønheder, paa dens friske Luft og dens svalende Skygger. Hvilket livligt Billede frembyder det ikke en Søndag. Gangene ere som besaaede med pynkede Folk, Bænkenene ere tæt besatte, hos Fosty og i Schweizerhuset er der ingen Plads, og i Græsfet leirer man sig om Madkurven, af hvis Indhold ogsaa Svanerne faae deres Part. Saaledes nu og saaledes i Fortiden om Sommeren, naar den kongelige Familie boede paa Slottet Digteren synger:

„Hist seer jeg Søndagsfloden
Som grønne Træer indfatte,
Som følger frem i lange, tætte Gange.
De Skjønne klædt paa Moden,
Med Schavler og med Hatte,
At gjøre Byens Sønners Hjerter trange;
Jeg seer Soldater lange,
Matroser korte, Borgere med Stolke,
Tuklivede Madamer
Og bornbehængte Ammer,
De muntre Drenges, søde Pige-Flokke,
Hist selv en Fader trækker
Sin Glut i Bogn til Dine Blomsterhækker.“

Men der gaves ogsaa mørke Puncter i denne Nystighed. Den saakaldte „De Elskendes Høi“, der ligger i Nærheden af Kilden, hvor Veien

dreier om til det paa en Bakke beliggende Schweizerhuus, minder om et saadant. Dette Navn hidrører fra et ungt Pår, som aflivede sig her, fordi Pigenes Familie modsatte sig Forbindelsen. Og ikke faa lignende Begivenheder har den smukke Have været Vidne til. Endnu for et Pår Aar siden blev en ung Pige af god Familie draget op af Canalen, hvor hun af Fortvivlelse over en utro Elsker havde gjort Ende paa sin Hjertesorg. Dog, dette er Minder, som man jo helst maa kaste et Slør over.

Frederiksberg Slot tjente, som tidligere anført, til Sommeropholdssted for de fleste danske Konger fra Frederik den Fjerde indtil Christian den Ottende. Hoflivet gav derfor Stedet og Omgivelserne et særeget, man kan maaskee kalde det høitideligt Præg, især naar der gaves storartede Banketter i Anledning af fremmede fyrstelige Besøg, eller ved andre høitidelige Leiligheder. Hoffolkene, det store Tjenerskab, Officiererne, Pagerne udgjorde en broget Coloni, hvis Nimbus imidlertid undertiden var af en temmelig tvivlsom Natur. Der spandtes Intriguer, politiske og upolitiske, og de i en vis Tid temmelig løse Sæder gave Anledning til megen Dmtale. For Elfskovseventyr og Stævnemøder frembød de mørke Buegange og de affides liggende Gjemmesteder en gunstig Veilighed, og Pagneres Spilopper, som undertiden gif betydeligt over Grændsen for det Sømmelige, gave Stof til riig Underholdning. Disse Pager, hvoraf der var et betydeligt Antal, og som hørte til Landets

første Familier, vare iførte en prægtig Uniform, bestaaende af en højrød Kjole med gule Underklæder, hvide Silkestrømper og Guldgalonier. De havde en egen Skole paa Slottet og en egen Hovmester, som, skjøndt han ofte nok anvendte sin Autoritet paa en streng Maade, dog ikke kunde tæmme de unge Menneffers Raadhed. Især under Christian den Syvende, som, medens han var sindssvag, opholdt sig her langt ud paa Efteraaret, sloge Bagerne ret Gjækken løs og begik mangfoldige Udsteielsjer. Det hørte saaledes ikke til Sjeldenhederne, at de gjorde Excursioner til Frederiksbergbn, trængte ind i Familierne, gjorde sig til Herrer over Fadebuur og Kjælder, og vare en Skræk for de unge Piger. Der førtes Klager herover, men det nyttede kun lidet. Tilslidst blev det for broget, flere af Egnens Beboere rottede sig sammen, og en skøn Aften fik Bagerne saa anseelige Brngl, at de fandt sig foranledigede til at ophøre med deres Excesser, idetmindste paa dette Punkt.

Selv Kong Christian den Syvende var i sin ulykkelige Tilstand ikke fri for at være Skive for Bagernes Overgivenhed. Han havde, som bekjendt, engang imellem sine lyse Dieblikke, og saaledes opdagede han engang, at en Page havde havt ham for Nar. Han blev yderlig opbragt, trak sin Raarde og gif lige ind paa Livet af ham med det Forjæt at gjennembore ham. Pagen trak sig forfkrækket tilbage til den modsatte Væg, og det vilde maaskee have været forbi med ham, dersom han ikke, erindrende sig, hvor let Kongen i sin nerveuse Tilstand kunde forfkrækkes, havde oppustet Rinderne og udstødt et vold-

somt „Buh!“ Forfærdet tabte Kongen Klingen og skyndte sig ind i sit Cabinet, slaaende Døren til efter sig. Næste Dag blev der slaaet en Nagle gennem hans Kaarde, for at han ikke mere skulde gjøre en saa farlig Brug af den.

Af Træk, som betegnede Christian den Syvendes Ophold paa Frederiksberg Slot, fortjener følgende ret karakteristiske at anføres: Trods sin Aandsforvirring bevarede han sin store Tilbøielighed til at besøge Theatret, hvor han dog undertiden teede sig som en virkelig gal Mand. Han gjorde Grimasser til Skuespillerne og Tilskuerne, løb op og ned i Logen og hoppede over Skillerummet ind til Cavalierererne ved Siden af. Undertiden viste han sin Misnøielse med Skuespillerne paa en for disse ubehagelig Maade. Saaledes blev han en Aften saa opbragt over, at Clausen, som han ikke kunde lide, spillede Marinellis Rolle i „Emilie Galotti“ istedetfor Rossing, at han kastede sin Kikkert ned paa Theatret efter Clausen. Den rammede ham ikke, men faldt et Skridt fra ham, og uden at lade sig consternere heraf fortsatte Clausen ganske roligt sin Rolle, idet han med Foden stødte Kikkerten ind i Coulisfen. „Hvad!“ raabte Kongen, „han understaaer sig...“ men pludselig gav han sig til at lee og sagde til sine Omgivelses: „Courage hat er dennoch!“ Saaledes fortæller Overstou i sin Theaterhistorie. Man kan tænke sig, at for Hoffet selv vare slige Optrin meget piinlige, og under hans Ophold paa Frederiksberg Slot, der, som anført, traf langt ud paa Esteraaret, udsandt man et Middel til at afholde ham fra at tage ind til Thea-

tret. Han forlangte nemlig hver Morgen Adresseavisen for at see, om der spillede, og Enkedronningen lod derfor trykke nogle Exemplarer af det nævnte Blad, i hvilke Bekjendtgjørelsen om Theaterforestillingerne vare udeladte. Dette bevirkede, at Christian den Syvende ikke skjøttede om at tage ind til Kjøbenhavn.

Den 10de September 1858 afløredes Frederik den Sjettes Statue i Frederiksberghave lige for Indgangen. Intetsteds var en mere passende Plads, thi Frederik den Sjettes elskede Frederiksberg Slot og Have, her henlevede han endeel af sin Barndom og sin Ungdom, her tyede han ud, naar Sorger trykkede ham, her nød han et reent Familielivs tiltrækkende Glæder, og her befandt den kjærlige Landsfader sig midt iblandt sit Folk, som om Sommeren fyldte Haven. I sin Alderdom kunde han her mindes den Tid, da han ifølge Struensees Befaling, for, som det hed, at gjøre ham haardsor, tyndtflædt, med bart Hoved og undertiden med blottede Been maatte gaae hele Timer udenfor Frederiksberg Slot i Regn og Slud uden anden Forsagelse end sin Barndoms Legekammerat, den lille Tom Jones. Men hvis Hensigten med denne haarde Behandling virkelig var den, at styrke hans svagelige Legeme og at vænne ham til Tarvelighed og Forsagelse, som det jo hed, men af Struensees Fjender udlagdes paa anden Maade, saa opnaaedes den fuldstændigt. Trods sin spinkle Legemsbygning og sit af Naturen svagelige Helbred lykkedes det ham, ved ogsaa i sine Mandoms-Aar at udsætte sig for ethvert

Slags Veirligt og ved stor Tarvelighed i sin Levemaade, at naae en høi Alder. Denne Tarvelighed viste sig i hans Ydre, som i hans hele Væsen. For det Meste var han iført en simpel Militairfrakke, men man saae ham ogsaa i en gammel sort Kjole og med en Bordskuffet ikke sjældent med hurtige Skridt gjøre sig en Promenade paa Terrassen udenfor Slottet, ledsaget af sine Døttre Caroline og Wilhelmine, som han holdt inderligt meget af. Offentlig eller ved Audientser viste han sig i Generals- eller Admiralsuniform, hvoraf den Første just ikke flædte ham synderlig godt. Han var temmelig uanseelig og spinkel, hans Ansigtstræk vare ikke smukke, og de blonde Haar, som i hans Alderdom bleve sølvhvide, gav hans Physiognomi noget Blødagtigt, næsten noget Undseeligt. Men hans blaa Dine lyste af Venlighed og Godhed, og undertiden kunde de ogsaa, naar Bevidstheden af hans Værdighed vaagnede hos ham i al sin Styrke — og det skete ikke saa sjældent — lyne med Kongens Majestæt. I sin daglige Omgang var han jævn, ligefrem, og skjøndt han just ikke havde Ordet i sin Magt, og i Reglen var kort og but i sin Tale, idet han stødte Ordene frem, saa vidste han dog altid at vække Tillid, hvortil især bidrog, at han, naar det blot var ham muligt, søgte at imødekomme alle billige Ønsker og sjældent lod Noget gaae utrøstet fra sig. Derfor kaldtes han ogsaa Frederik den Giedode. Det var intet Hyperbol, men det var et virkeligt Udtryk af den Erkjendtlighed, som Folket nærede for ham.

Det hører ikke herhen, at give et Billede af

Frederik den Sjettes Liv og Charakter. Hvad jeg her vil meddele, hører med til de Minder, der knyttede sig til hans Ophold paa Frederiksberg og til Datidens Folkeliv, som ved Kongens Nærhed og Deeltagelse i samme fik et eiendommeligt Tryk. De Træk, som jeg skal anføre deels efter min Hukommelse, deels efter Andres Beretninger, ville maaskee ogsaa bedre end en udførlig Charakteristik egne sig til at gjenoplive Billedet af en Konge, hvis Minde i Folkebevidstheden endnu omfattes med Kjærlighed og Pietet.

Et Par Aar efter Frederik den Sjettes Thronbestigelse, og kort efterat han havde taget Sommerophold paa Slottet, meldte den tjenstgjørende Kammerherre ham, at der var en simpeltklædt Bondkone i Forgemakket, som forlangte at tale med Kongen og ikke vilde lade sig afvise. Frederik den Sjettes, der ikke gjerne modtog Noget paa Frederiksberg Slot, svarede Kammerherren, at han burde have henviist Konen til den næste Audientsdag paa Amalienborg; men Kammerherren undskyldte sig med, at Konen havde sagt, at hun var kommen langveisfra, at det var om Liv og Død at gjøre, og at hun maatte tale med Kongen. „Lad hende saa komme,“ svarede denne, og Konen blev indført. Som Kongen ikke sjældent pleiede, foer han hende imøde, busende ud: „Hvad vil Hun? Kan jeg ikke have Fred her? Det er vel noget Tosseri?“ — Men Konen lod sig ikke forknytte, og med Sorg i Ansigtet og en af Hullen qvalt Stemme sagde hun: „Nei, det er ikke noget Tosseri. Det gjælder min Søns Liv, og jeg kommer for at bede om Naade for ham.“

— „Er det saadan fat?“ sagde Kongen, „saa lad mig høre, hvad det er — men fat sig. Hun maa fortælle det kort og roligt.“ — Saaledes opmuntret fortalte nu Bondekonen, at hendes Søn var anklaget for at have skudt paa en Rgl. Skovfoged, at han var bleven arresteret, og at hun nu troede, at han vilde komme til at bøde med Livet. Men hun vidste, at Anklagen var falsk, hun kjendte sin Søn, det var et godt og fredeligt Menneske, og det Hele var en anlagt Plan, fordi Skovfogden syntes godt om hans Kjæreste og var skinsyg paa ham. Med nogen Mistillid hørte Kongen i Begyndelsen paa Fortællingen, men Konens trohjertige og aabne Væsen lod ham snart ahne, at der mulig laa Sandhed til Grund for hendes Forsikring om Sønnens Uskyldighed. Efterat have udspurgt hende nderligere, lod han hende gaae med den Fortrøstning, at Sagen skulde blive undersøgt, og ikke saasnart havde hun fjernet sig, førend Kongen ufortøvet gjorde Skridt til at faae Sagen opklaret. Der begyndte nu en Række Forhører, som omsider godtgjorde, at det unge Menneske virkelig havde været uskyldig samt at han havde været Gjenstand for en djævelsk Plan. Skovfogden blev afftediget, og da Kongen meente, at den uskyldigt Mistænkte burde have en Opreisning, blev han ansat som Rgl. Staldbetjent og senere som Ridetknægt.

Frederik den Sjette var ligesaa god mod Dyr, som imod Mennesker, og han kunde ikke lide, at man gjorde nogen levende Skabning Fortred uden Marsag. En Sommeraften var Kongen i sit daglige Cabinet paa Frederiksberg Slot. Klof-

ken var henved 11. Beiret var smukt, og i det tilstødende Bærelse — Kongens Sovegemak — stod et Vindue aabent. Da Kongen tilligemed sin Kammertjener Westergaard vilde gaae derind, fløi en lille Svale, der havde forvildet sig gjennem det aabne Vindue, dem imøde, og blandet af Lysset, som Kammertjeneren bar, slagrede den ængstelig fra det ene Hjørne af Bærelset til det andet, ikke istand til at finde nogen Udvei. Ved at see den arme lille Fugl slagre forvildet omkring, befalede han Kammertjeneren strax at gaae tilbage med Lysset; selv aabnede han flere Vinduer og ventede taalmodigt for at see, om Fuglen ikke atter skulde kunne finde Vei til det Frie. Men det forstrækkede Dyr blev siddende i en Krog af Loftet og vovede sig ikke ud af sit Skjulested. Efter nogen Tids Forløb kaldte Kongen paa Westergaard, og idet han pegede paa sin lille Feltfeng, lod han Kammertjeneren tage ved den ene Ende af samme, selv tog han fat i den anden Ende, og Begge bare nu Sengen ind i det andet Bærelse. Derpaa gif Kongen atter tilbage til Sovegemakket, oplukkede alle Vinduer, og sagde med sin haarde, men dog saa godmodige Stemme: „Vi maae nok ikke forstyrre den stakkels lille Svale... Troer Du ikke nok, Westergaard, at den nu vil slippe ud?“

Den nævnte Kammertjener Westergaard holdt Kongen meget af, han satte stor Priis paa ham, og naar han var i godt Humeur, spøgede han gjerne med ham. Westergaard havde tidligere været Tjener hos Overkammerjunker Grev Noldi. Da han havde tiltraadt sin Tjeneste hos Frederik den Sjette og skulde barbere ham, var han me-

get ængstelig derved. Pludselig greb Kongen ham ved Haanden, raabende: „Stille, stille et Dieblif!“ Westergaard, som formodede, at Kongen troede han havde skaarret ham, standsede forstræffet og ventede skarp Tiltale, men Frederik den Sjette udbrød: „Hør, da Han var hos Sin forrige Herre, tænkte Han nok ikke paa, at Han skulde komme til at tage Kongen ved Næsen? Haa, haa, haa! Nu kan Han begynde igjen!“ — Der hengik sjeldent nogen Aften, uden at han, naar han var kommen i sin simple Seng, og Westergaard havde stoppet Tæppet ned om ham, sagde til ham, som vel at mærke ikke hed Ole, men Jens: „God Nat Ole! sluk Lyset! Pengene ligger i Vinduet! Haa, haa, haa! Naa, i Guds Navn!“

En af Kongens Indlinge var den bekjendte Kammerherre Schrødersee, der var et godt Hoved og udmærkede sig ved en ualmindelig Bittighed og Satire, hvorved han var en Frygt for Hoffets Omgivelser. Han skaanede ikke engang Kongen, som nok kunde blive vred et Dieblif, men dog altid bevarede sin Godhed for ham og gav ham talrige Beviser derpaa i den Haandsrækning, som Schrødersee, der næsten altid befandt sig i Pengeforlegenhed, ofte modtog. I 1814 var der anordnet en stor Taffefest i Anledning af Krigens Tilendebringelse. Schrødersee udeblev som sædvanligt fra Kirkeparaden, men mødte ved Tasselet. „Hvorfor var De ikke med i Kirken idag, Schrødersee?“ raabte Kongen, da han saae ham. — „Jeg var der, Deres Majestæt.“ — „Hvor var De da, jeg saae Dem ikke.“ — „Jo, Deres Majestæt, jeg opholdt mig

bagved Alteret.“ — „Hvad vilde De der?“ — „Jeg vilde høre, hvad Vorherre sagde, fordi Deres Majestæt takkede ham.“ — „Nu, hvad sagde han?“ — „Han sagde: Ingen Narfag!“

Af nogle af Schrødersees Fjender, hvoraf han havde et stort Antal ved Hoffet, var det forebragt Frederik den Sjette, at han havde misbrugt sit sjeldne Talent, paa det meest Skuffende at efterligne Enhver i Tale og Gebærder, til ogsaa at efterligne Kongen. Kongen blev opbragt over denne Krænkelſe af den ſkyldige Uerbødighed, og han fandt ſnart Leilighed til i en Hofcirkel paa Frederiksberg Slot at henvende ſig til Schrøderſee med de Ord: „Jeg har ladet mig ſige, at De ſaa fortræffeligt kan copiere mig. Skaf mig nu ogsaa den Fornøiſſe at ſee det, fremſtil mig i det latterlige Lys, ſom De ſaa godt forſtaaer at give tilbedſte.“ Forgjæves undſkyldte Schrøderſee ſig med ſin ſuldkomne Udygtighed til at kunne fremſtille Hs. Majestæts Perſon; men Kongen trængte endnu mere ind paa ham. „Hvorledes kan De føle Dem geneert ved i ſaa godt Selskab at give os nogle Prøver paa Deres Talent,“ udbrød den fornærmede Konge, „da De jo ikke har forſmaaet at producere det paa offentlige Steder?“ — „Deres Majestæt, — —“ ſtammede Schrøderſee i piinlig Forlegenhed. „Ingen Indvendinger!“ vedblev Kongen, „tal mig nu til i min Maneer. Bild Dem nu ind, at jeg er Kammerherre Schrøderſee og De Kongen.“ — Lad det bære eller briste, tænkte Schrøderſee; han traadte hen til Kongen og med hans Stemme og Maneer tiltalte han denne paa følgende

Maade: „Jeg hører, min Herre, at De understaaer Dem, undertiden at copiere Deres Monarch. Skeer dette blandt Deres fortrolige Bener, saa ville Vi, skjøndt det i ethvert Tilfælde ikke er passende, dog lade denne Spøg gaae upaataalt hen; men tillader De Dem en saadan Driftighed paa offentlige Steder, saa strider det imod den Respect, De som Undersaat er Deres Monarch skyldig, selv om denne Monarch ikke var Deres Belynder og Belgjører. Kun i Betragtning af Deres godmodige, harmløse Character, og fordi jeg veed, at De af ganske Sjæl er mig hengiven, vil jeg tilgive Dem Deres Ubetænksomhed og ikke for Fremtiden tænke mere derpaa. Men intet Tilbagefald under Straf af min høieste Unaade! Forstaaer De, min Herre!“ Med disse Ord gif Kammerherren med en skjodesløs nedladende Bøining ind i Siderørelset. — Kongen havde i Begyndelsen staaet noget forlegen, uvilkaarligt selv copierende den forbløffede Kammerherre, saaledes som denne havde viist sig et Par Minutter iforveien. Men tilsidst seirede hans godmodige Natur, han udbrød i en stormende Latter, og Schrödersee var tilgivet. — Endnu skal jeg meddele et Par Anecdoter om Schrödersee, der kunne betragtes som autentiske.

Schrödersee var af borgerlig Familie og havde en Broder, der var Brygger. Denne døde i sin bedste Alder, uden at efterlade sig nogen Formue. Samme Dag var Schrödersee til Taffel hos Frederik den Sjette paa Frederiksberg, og kom til at sidde ved Siden af en Hofdame, der var bekjendt for sin Adelsstolthed. Hun be-

mærkede, at Kammerherren saae meget alvorlig ud, og spurgte ham om Marsagen. Han fortalte da, at hans eneste Broder var død, efterladende to uforsørgede unge Piger, hvis Fremtid laa ham meget paa Sinde. „Herregud,“ sagde Hofdamen skaanselsløst, „der er vel ikke Andet for, end at de maae tage ud at tjene; det maa jo ubemidlede Borgerfolks Døtre i Reglen.“ — „De siger Noget, min Naadige!“ svarede Schrödersee, idet han slog Hofdamen paa Skulderen, „de kunne blive Hofdamer, det er en god Condition.“ — Frederik den Sjette, der hørte Svaret, loe hjertelig derover, og yttrede: „Den Finte havde hun min Tro godt af.“

Frederik den Sjettes Taffel var ikke altid rigeligt forsynet, og det hed almindeligt, at Hofbetjentenes Borde frembød langt lækkreere og bedre Sager end Kongens. Da Kongen imidlertid var meget tarvelig, lagde han ikke Mærke til denne Forsømmelse, der, efter hvad man vil vide, hidrørte fra et gjennemført Underflabs-System. En Dag blev der serveret Østers ved Frederik den Sjettes Taffel. Kongen lagde Mærke til, at Schrödersee boiede sig ned over sit Fad med Østers, ligesom hviskende Noget til dem, og spurgte, hvad det skulde betynde. „Na,“ svarede Schrödersee, „jeg gjør disse unge haabe-fulde Østers nogle Spørgsmaal. Jeg spørger dem f. Ex. hvor deres Forældre ere?“ — „Og hvad svare de saa?“ — „De sige,“ sagde Schrödersee, „at de ere derinde ved Marschals-taffelet.“

Frederik den Sjette kunde godt lide, at gaar civillædt omkring i Frederiksberg Have og see

Folk more sig der eller at holde deres Maaltider i det Grønne. Dog holdt han sig i Afstand, maaskee for ikke at genere. Han tog saaledes, som Overskou fortæller blandt sine Smaatræk til Frederik den Sjettes Charakteristik, især gjerne Veien hen til en Allé i Nærheden af Fasangaarden, fordi der stode Borde og Bænke, hvorved Familier sad og spiste. Hørte han nu en ret munter, højrøstet Passiaren, da stillede han sig uformærket noget borte, med Hænderne paa Ryggen baglænds mod et Træ paa den Side, som vendte fra Selskabet og saae op i Luften, som om han stod i sine egne Betragtninger, men gottede sig saa hjerteligt over at høre deres Spøg, Latter og Sang, at han ved Afslædningen i rigtigt godt Lune meget snaksom fortalte Kammertjeneren alt det morsomme, han saaledes havde hørt, „uden at et eneste Menneske lagde Mærke til ham“. En Aften blev han imidlertid røbet. Et lille Barn, der løb og legede, var, uden at han bemærkede det, kommet hen til ham og stirrede saa trofskyldigt paa ham, at han syntes ikke at kunne Andet end kjærtægne det, hvorved Faderen blev opmærksom, gif hen efter Barnet og forbausset gjenkjendte Kongen. „Naa, saa skal jeg love for, at Deres Majestæt blev overrasket,“ sagde Westergaard, da han leende fortalte ham det. „Ja vist gjorde jeg,“ sagde Kongen, „for det var jo underligt, at jeg stod der; men jeg fattede mig strax og sagde til Manden: „Det er rigtigt et kjønt lille Barn, De der har;“ og saa gif jeg, som Ingenting var, hen forbi Bordet, saae paa Selskabet, tog min Kasket af og sagde: „God Aften, Godtfolk!

Lad Dem ikke forstyrre! Det er et deiligt Veir; god Fornøielse!" — „De blev da meget forlegne?" sagde Westergaard. — „Na det kan jeg dog ikke sige!" svarede Frederik den Sjette, „det forstaaer sig, de sprang strax op fra Bordet Allesammen og neiede og bukkede, og saa sagde et høit ungt Menneske meget kjønt: „Det ønsker vi ogsaa af Hjertet Deres Majestæt! Kongen leve!" og saa raabte de, baade Store og Smaa, men da jeg hørte det, sagde jeg bare: „Tak, Børn! Tak!" og skyndte mig at komme bort, for det kunde jo gjøre Opsigt. Det var rigtig meget pæne Folk Allesammen, og glade var de tilgavns." Westergaard var just ikke noget Følelsesmenneske, men han forsikrede, at Taarerne kom ham i Dinene ved den Simpelhed og Hjertelighed, hvormed den gode Konge fortalte det.

At Frederik den Sjette havde sine Døttre meget kjær, er alt berørt. Kun sammen med dem følte han sig lykkelig, og de vare ogsaa tilstede ved alle Leiligheder, hvor det kun var muligt. De vare hans Vedsagerinder, naar han foretog sine jævnlige Promenader, og da han i Reglen gik meget stærkt, som han overhovedet var rask i alle sine Bevægelser, kunde de undertiden vanskeligt holde Skridt med ham. Det var derfor ikke sjældent, at man kunde see Kongen med begge Brindsesserne enten ved Haanden eller, da de vare blevne nøgne, under Armen et lille Skridt foran dem og Brindsesserne bag efter paa begge Sider. Et Billede, som vistnok endnu findes i adskillige Huse, fremstiller Kongen i Generalsuniform med stive Støvler, havende Caroline under

Armen og Vilhelmine ved Haanden. Men han var overhovedet en stor Børneven og derpaa fik jeg selv et Beviis, som jeg udenfor skal fortælle.

Om Søndagen og Onsdagen var der Taffelmusik paa Frederiksberg Slot, og om Søndagen blev der tillige af Regimentsmusikken spillet udenfor paa Terrassen. Dette var en stor Underholdning for Publicum, hvis musikalske Nydelse i Reglen var indskrænket til Bagtparaden, til Musikken om Søndagen i Rosenborg Have, eller naar det kom høit, til et eller andet Syngeespil paa det Kgl. Theater. Man lyttede med Andægtighed til Musikken og til de skjønne Melodier af Aubers Syngeespil, som for en tredive til fyrrethve Aar siden begyndte at komme i Belten, og som smukt udførtes enten af Gardens eller Kongens Regiments Musikcorps'er. Publikum delte sig efter Dagene i bestemte Classer. Om Søndagen var det Almuen, Tjenestefolk og den jævne Middelstand, som indfandt sig til denne Gratis-Dresmaus; om Onsdagen var det de dengang saakaldte bedre Classer, ja, det hørte endog til den gode Tone at spadserere ud til Frederiksberg for at høre Taffelmusiken; der var her et Slags Udstilling af de nyeste Moder. Man saae Damerne i Kjoler med korte Liv, høie Pufærmer, hvis øverste Deel vare udfyldte med Pap for at de kunde staae som smaa Balloner, umaadeligt store italienske Hatte, hvis Skygge var sammenbøiet om Bænde og Dre og stod langt ud fra Hovedet; man saae Herrerne i Kjole med korte Liv, smalle Skjoder og Guldknapper, med vide Beenklæder med Rynker foran

og med et eiendommeligt Slags Hatte enten af Filt eller Hestehaar, som gik brede opad og vare forsynede med stor, nedadgaaende Skygger. Saa stode Vinduerne aabne, man saae de rødflædte Laquaier og de siirlige Pager bevæge sig inde i Spisefalen, og naar Tasselet var hævet, viste sig Hoffets Herrer og Damer ved Vinduerne og nød den Fornøielse at beundres og maaskee misundes af de Nedenforstaaende, som dengang med endeel større Veneration end nu saae op til hine Kgl. Kgl. Udkaarne, der havde deeltaget i det Kgl. Taffel. Henad Kl. 6 om Søndag Eftermiddag ilede Alle i store Masser ned til Canalen paa det Sted, hvor de kgl. Baade laae med de hvidflædte Sluproere med røde Skjærf. Og saa varede det ikke længe, førend Frederik den Sjette med Prindsesserne og hele Hofpersonalet kom ned fra Slottet, for at foretage Enstseiladsen i Canalerne. Alle blottede deres Hoveder med den største Vrefrygt for det Kgl. Tog, hvor det kom forbi, og Kongen kastede venlige Blikke til alle Sider. Man steg nu i Baaden. I den kgl. Chaluppe, hvor Prindsesserne og Hoffets Damer befandt sig (Dronningen var sjeldent med) stod Kongen selv tilroers, og Hofpersonalet fulgte efter stundom i tre til fire Baade. Dehlenschläeger skildrer Seiladsen paa følgende Maade i sit Digt „Frederiksberg“:

„Den store Sværm jeg følger;
 I Haugen den sig spreder
 Imellem Blomsterløvene, som Bække.
 Nu paa Canalens Bølger
 Et Tog sig tilbereder:

Gondolen flyder hvid fra dunkle Hække.
 Nu Aarerne sig strække;
 Koerfarle dem i broget Pragt bevæge.
 Først Baaden frem sig lister
 Med røde Hoboister,
 Som høit paa blanke Instrumenter lege;
 Saa kommer Herreskaren
 Og kjække Damer, som ei frygte Faren.

Nu Sværmen sig paa Stranden
 Med Heflighed fremskyder;
 Forgjæves hisset Bajonetten blinker.
 Een trykker paa den Anden,
 Man gjennem Busken bryder,
 Paa Græsset gaaes, at ei man sig forsinker.
 Thi Dannebrog vinker,
 Dets røde Flige sig i Volgen væde.
 Fredrik og Caroline,
 Maria, Vilhelmine,
 Kostbare Pragt! I alle Danskes Glæde!
 Stolt spulmer Purpurfloret
 Med hviden Kors; thi Kongen staaer ved Roret.“

Og Mængden fulgte med; overalt trængte og
 skubbede man sig frem for at see et Blink af
 Toget og af den kjære Landsfader, og for at
 høre Musiken. Naar Seiladsen nu havde varet
 omtrent en Time, toge de Kongelige over til det
 chinesiske Usthuus, for at drikke Thee, og naar
 dette var skeet, vendte de Kongelige og Følget
 paa lignende Maade gjennem Canalen tilbage
 til Slottet.

Paa et Par af disse Farter paa Canalerne
 i Frederiksberghave var jeg med, og dermed for-
 holdt det sig paa følgende Maade. I samme

Huus, hvor mine Forældre boede, logerede en Hoboist ved Kongens Regiment. Jeg var sex til syv Aar gammel, Hoboisten syntes godt om mig, og jeg fulgte af og til ud med ham, naar han skulde gjøre Musik, og saaledes skete det ogsaa, at han tog mig med ud paa Frederiksberg nogle Gange om Søndagen. Jeg fik Plads i den Baad, hvor Hoboisterne vare, og saaledes deeltog jeg i de kongelige Farter paa Canalerne. Man kan tænke sig, hvor stolt og hvor glad jeg var. Jeg var da ogsaa med paa den lille Ø med det chinefiske Lysthuus, hvor der gjordes Musik medens de Kongelige drak Thee. Frederik den Sjette kunde godt lide engang imellem at passiare med Hoboisterne, som han kjendte Allesammen. En Søndag, da jeg, som sagt var med paa Den, kom han hen til min Ledfager og ved at see mig trykke mig undseelig op til denne, spurgte han: „Har Du faaet Dig en lille Søn? Jeg vidste ikke at Du var gift.“ Min Ledfager forklarede ham nu Forholdet. „Ja, ja, det er det samme. En kjøn lille Dreng!“ (Det var Kongens Ord, jeg fortæller sandtru). Giv mig Din Haand. Du skal ikke være bange for Kongen! Han gjør ikke Børn noget Ondt!“ Og saa boiede han sig ned over mig og kysfede mig paa Munden. Jeg var stolt og glad og var nærved at græde. Ved min Hjemkomst fortalte jeg Begivenheden til mine Forældre, der naturligtviis vare overordentlig glade derover. Jeg husker den endnu, som det var idag, og det er ikke usandsynligt, at det Indtryk, som den har efterladt paa mig, har vaakt og befæstet den Hengivenhed og Loyalitet, som jeg

altid har næret for de Konger, som i mit korte Spand af Liv have fiddet paa den danske Throne.

Forinden jeg slutter de Minder, der knytte sig til Frederik den Sjettes Ophold paa Frederiksberg Slot, skal jeg endnu omtale en Begivenhed, der i sin Tid gav Anledning til mange Rygter, og som endnu langt fra er opklaret. Enkedronning Juliane Marie har man som bekjendt tillagt den Hensigt, at ville til enhver Priis have sin egen Stamme paa Thronen, og at hun ikke skuede nogetsomhelst Middel, som kunde fremme dette Formaal. Det hed saaledes blandt Andet, at det Drengbarn, som daværende Kronprinds Frederiks Gemalinde nedkom med den 22de Septbr. 1791, men som døde et Par Dage efter, skal være bleven bortskaffet af Enkedronningens Creaturer, som hun havde vidst at faae anbragt i Kronprindsessens Omgivelser, og forbyttet med et dødsødt Barn. Dette Rygte fik en uventet Næring i 1820, da det pludselig hed, at der var fremstaaet en Søn af Kong Frederik den Sjette, den Samme, som af Enkedronningen var skaffet tilside, og at han havde søgt at gjøre sin Ret gjældende. Sagen gjorde saamegen Opsigt, og Rygtet antog saa bestemte Former, at Regeringen fandt sig foranlediget til i Collegialtidende at opløse dens Sammenhæng. Denne Fremstilling lyder saaledes:

„Efterat der den 19de Juni sidstleden om Aftenen var i Frederiksberg Slots Have fundet et til H. M. Kongen adresseret anonymt Brev, hvori Allerhøiøstsaamme advaredes mod en Person,

hvis Udseende og Klædedragt i Brevet var beskrevet, indfandt der sig den 25de s. M. i Hs. Majestæts Forgemaal et ungt Menneske, der for den jourhavende Adjudant udgav sig for at være Landmand og navngav sig Klein. Da han imidlertid ikke den Dag erholdt den ansøgte Audience, indfandt han sig igjen Dagen efter og udgav sig for at være Handelsgartner Kleins Søn fra Holbæk. Da han derpaa blev indladt, overleverede han Hs. Majestæt 2 Skrifter uden Navn, det ene indeholdende et Forslag til Forbedring i Landoeconomien og det andet en Begjæring om, at Hs. Majestæt, paa hvilkensomhelst Grund, vilde berøve ham Livet, da han var et høist ulykkeligt Menneske, som ellers vilde begaae Forbrudelser. Han anstillede sig derhos som høist fortvivlet; men var ei at bringe til at opgive, hvori hans Nød bestod, eller Maaden, hvorpaa den kunde afhjælpes, ligesom han og først, efter nogen Vagring, opgav sit Navn at være Poulsen. Hos Politidirecteuren, hvor han derefter paa Grund af Hs. Majestæts Henviisning indfandt sig, var han ei heller at bringe til at opgive, enten hvem han var, eller hvori hans Nød bestod, da han meente derved at blive vanceret og gjøre sin Familie Skam, og først omsider tilstod han, at hans Navn var det for Hs. Majestæt opgivne. Under det derpaa optagne Forhør yttrede han endvidere, at han ei fandt, at der kunde være noget hinderligt i, at Hs. Majestæt, efter hans derom yttrede Ønske, berøvede et Menneske Livet, hvis Stilling var af den Bestaaffenhed, at man kunde befrygte, at han for at miste Livet kunde begaae Forbrudel-

ser, og tilstod han tillige, at han var Forfatteren til den i Frederiksberghave fundne anonyme Seddel, hvilken han havde skrevet for derved at styrke Begrebet om hans Farlighed, og saameget lettere vente at opnaae sit Duffe at miste Livet. Han lagde derhos under dette Forhør Skjul paa Omstændigheder, der aldeles ingen Hemmelighed indeholdt, samt yttrede flere besynderlige excentriske Ideer. Da Politidirecteuren ansaae det fornødent at erholde Bished om dette Menneskes Sindsforfatning, blev han til dette Diemed, efter Aftale med Overlægen, Prof. Herholdt, den 6te Juli indlagt paa Frederiks Hospital, hvortil, af Mangel paa anden Plads, et for Hofofficianterne bestemt Bærelse med Overhofmarschallens Samtykke blev benyttet. Skjøndt det nu aldeles intet Usædvanligt indeholder, at dette Bærelse, naar det kan undværes fra sin Bestemmelse, med Overhofmarschallens Indvilligelse overlades en anden Patient, har dog denne Omstændighed rimeligviis givet Anledning til den Formodning, at der var noget særdeles Mærkeligt ved den saaledes indlagte Person, og herpaa synes det hele urimelige Rygte at være bygget, som har været i Omløb ham angaaende. — Imidlertid fortsattes den begyndte Undersøgelse, og derved bleve, ved hans Døbeattest og begge hans Forældres, samt andre hans Slægtninges og Bekjendtes saavel som hans egne Forklaringer følgende Omstændigheder oplyste: Hans fulde Navn er Jacob Gotfred Poulsen! han er født den 20de Juli 1797 i Kjøbenhavn, og døbt i Helliggeistes Kirke den 26de August næstefter. Hans Fader er Handelsgartner Hans Poulsen i

Holbæk og hans Moder Anne Cicilie Jacobsen, der i Aaret 1804 blev separeret fra bemeldte sin Mand og nu lever i Helsingør hos en Datter. Ved hans Forældres Separation kom han med Moderen i Huset hos en Søn, denne havde af et foregaaende Ægteskab, ved Navn Frederik Wilhelm Metscher, Bouteleer i det asiatiske Compagnies Tjeneste. Hos bemeldte sin Halbroder var han i nogle Aar og nød Underviisning i en Friskole i Lavendelstræde, Siden har han opholdt sig nogen Tid hos en Farbroder, og nogen Tid hos sin Fader, saa og et Aars Tid faret tilføes. — Efterat han var confirmeret i Holmens Kirke, kom han i Aaret 1813 i Lære hos Sadelmagermester Johan Gottlieb Mandel i Kjøbenhavn, hos hvem han i Aaret 1818 blev gjort til Svend. Siden har han stedse opholdt sig paa Landet og ernæret sig ved at arbejde i sin Profession paa Ferregaardene og hos Bønder, uden nogenfinde at have taget Tjeneste som Svend hos en Mester. Sadelmagermester Mandel giver ham det bedste Vidnesbyrd om Lærvillighed, ligesom og de øvrige om ham fremkomne Oplysninger, saavel som de Sagttagelser, Politidirecteuren har havt Leilighed til at gjøre med Hensyn til ham, fremstille ham som et særdeles godmodigt Menneffe. Det er og befundet, at han har været meget tilbøielig til Læsning, og det er befundet, at han i Forhold til den Opdragelse, han har nydt, ikke er uden Dannelse. Men det er tillige oplyst, at han har havt et sælsomt og hemmelighedsfuldt Væsen, og at dette i den senere Tid er tiltaget. I Særdeleshed har der viist sig en mærkelig

Stræben efter at komme høiere i Veiret, end hans Stilling og Dannelse gav ham Udsigt til, og det er omforklaret, at han, før at hæve sin Person, har brugt snart den ene, snart den anden Opdigtelse om sin Herkomst, Stilling og Formuesforfatning; dog har han aldrig anbragt Noget, som har Lighed med det, Rytet om ham har opspundet. Der er og fremkommet nogen Formodning om, at ulukkelig Kjærlighed har havt Indflydelse paa ham. Professorerne Schumacher, Herholdt og Withusen have i en Attest, dateret det Kongelige Frederiks Hospital den 25de Juli 1820, bevundet, at han vel, efter deres Skjønnende, ikke er assindig i Ordets egentlige Forstand, men at han dog, som Acterne udvise, har alt i flere Aar havt saa skjæve Ansuelser af det Forhold, hvori han staaer til Staten og sine Medmennesker, og er endnu saa mystisk fordybet i excentriske Forestillinger, at han endog, som det forekommer dem, baade be- drager sig selv og miskjender Livets Værd, be- daaret af mørke, phantastiske Billeder. Bemeldte Professorer yttre den Formening om hans phy- siske Tilstand, at han uvilkaarligen plages af enkelte fixe Ideer, og at disse, hvergang de ere vakte hos ham, for endeel beherske hans Fornuft eller berøve ham Frihed til at tænke og handle som et klogt Menneske. — Af det Ovenanførte sees, at Jacob Gottfred Poulsen, uden i streng Forstand at være assindig, dog, saalænge hans Forestillinger beholde den Retning, de i den senere Tid have taget, er et phantastisk og forkeert Men- neske, mod hvem Samfundet, naar han forblev overladt til sig selv, ikke kunde ansees betrygget.

Det synes og, at han, naar han paa Grund af sin Sindsforfatning ei kunde dømmes for sit Forhold, maatte, som et Menneſke, der ei var ſin Fornuft mægtig, kunne indespærres. Da han imidlertid var et Menneſke af en naturlig godmodig Character, og det derhos er antageligt, at han med den Forſængelighed, han beſad, og den hele Retning, hans Tankegang havde, vilde, ved at indespærres ſom Affindig, aldeles tabes, ligesom og hans forvirrede Tankegang synes at have ſin Oprindelse fra Miſforholdet imellem hans Stræben og den Virkekreds, hvori han var kommen, ſaa fandt Hs. Majeſtæt, at det burde forſøges at forene dette unge Menneſkes Vel med den offentlige Sikkerhed, hvilket syntes at kunne ſkee, naar han paa et langt fra- liggende Sted blev ſat i en nyttig Virkſomhed, hvortil hans naturlige gode Anlæg gjorde ham ſikket. — Paa Grund heraf, og i Overeens- ſtemmelse med Poulſens eget Ønſte, har det be- haget Hs. Majeſtæt at foranſtalte, at han blev medtaget af Gouverneuren for Hs. Majeſtæts Beſiddelser paa Kyſten Guinea, ſom i diſſe Dage er afgaaet til ſin Beſtemmelse, for at han af denne Embedsmand kan anbringes i en eller anden for ham paſſende Stilling, hvorved der kan gives ham Leilighed til muligen i Fremtiden at blive en nyttig Mand."

Denne Fremſtilling fæſtede man dengang ikke ſtor Lid til. Man betvivlede ſaaledes navnlig Opgivelsen af Poulſens Fødselsaar, thi var dette rigtigt, ſaa kunde han jo ikke være det i 1791 formeentligt forbyttede Barn. Hvad der ogſaa vedligeholdte Troen paa, at Poulſen

var Frederik den Sjettes Søn, var den rigtig-
 nok temmelig overraskende Omstændighed, at
 Poulsen blev behandlet med agtelsesfuld Hensyn,
 at han, da han blev affendt til Guinea, blev
 udmærket equiperet og modtog en anseelig Sum,
 samt at han der kom i en Stilling, som han efter
 sin Opdragelse og efter det Vidnesbyrd, han
 havde faaet i openansførte Fremstilling i Colle-
 gialtidenden, neppe ganske egnede sig for. Som
 en Følge af de Anbefalinger, der, som det hed,
 vare blevne ham medgivne fra høieste Sted, blev
 han nemlig Secretair ved Gouvernementet og
 fik Capitains Character. Men hvad der end
 yderligere bidrog til at bestyrke den Mening, at
 der laa nogen Sandhed til Grund for Rytet,
 var det Factum, at tvende Personer, der
 havde været ansatte hos Dronning Marie So-
 phie Frederikke, da hun i 1791 nedkom med det
 nævnte Barn, toge sig selv afdage næsten sam-
 tidigt med Poulsens Fremtræden. Den Eine af
 disse var en Hofdame, den Anden en forhen-
 værende Kammertjener. Om Hofdamen hed det
 rigtigt nok, at Religionsfrupler havde været
 Aarsagen til Selvmordet, men man troede
 ikke derpaa, og hvad Kammertjeneren angik,
 saa var der saameget mere Anledning til
 at troe, at Frygt for en Opdagelse af hans
 formeentlige Forbrudelse havde været Grunden
 til Selvmordet, for hvilket der ikke forelaae noget
 andet Motiv. Poulsen vendte efter 5 Mars Forløb
 tilbage til Kjøbenhavn med et ved de climatiske
 Indsyndelser meget svækket Helbred, der nød-
 sagede ham til at lægge sig ind paa Hospitalet,
 hvor han efter længere Tids Forløb afgik ved

Døden. Rytet havde atter travlt; det hed, at Frederik den Sjette oftere i al Hemmelighed havde besøgt ham, og at han var dybt bevæget da han erfarede Poulsens Hedengang. Saa meget er imidlertid sikkert, at der blandt hans Efterladenskaber, som solgtes ved offentlig Auction, fandtes adskillige Gjenstande, hvis Værdi tydede paa, at de vare kongelige Gaver.

Den 3die December 1839 Kl. 8 om Morgen, udaandede Frederik den Sjette sit sidste Suf, og dermed var ogsaa Frederiksberg Slots Skjæbne som Rgl. Sommer = Residents afgjort. Ingen af de paafølgende Konger har boet her; Christian den Ottende havde sit Sorgenfri, Frederik den Syvende sit Skodsborg og sit Jægerspries, Christian den Niende sit Bernstorff, medens tillige Frederiksberg Slot forinden dets Brand saavel som Fredensborg Slot tjente til Kongl. Opholdssteder. Den Nimbus, der hidtil havde omgivet Frederiksberg ved Kongefamiliens Ophold derude, var forsvunden. En Deel af Slottet blev under de tvende Krige benyttet til Lazareth, medens den øvrige Deel blev beboet af private Familier, paa en enkelt Deel nær, som i sin Tid var indrømmet Frimurerordenens Capitel. Sproggranskeren Levin boer her med sine Samlinger, for hvis Forøgelse og Bevarelse han har en anseelig Pension af Staten. Nu udleies det til Alle og Enhver, og blandt disse Alle og Enhver befinder sig ogsaa Hr. Orla Lehmann, der, som det hedder,

agter at flytte ind til April Flyttetid 1867. Orla Lehmann vil altsaa komme til at færdes i de Gemakker, hvor Frederik den Sjette boede. Hvis Kongens Skygge søger de Steder, som en gang vare ham saa kjære, vil maaskee en Stemme lyde gjennem Gemakkerne: „Giv mig mit Slesvig og mit Holsteen tilbage.“

Men Glorien var dog under Christian den Ottende og under Frederik den Syvendes første Dage ikke ganske forsvunden fra Slottet og fra dets nærmeste Omgivelser. Thi den danske Digterkonge Dehenschläger fik her et Hjem. I Sommeren 1842 gav Christian den Ottende Digteren Tilladelse til at boe i Slotsforvaltergaarden, indtil Fasangaarden ved Conferentsraadsinde Jesens Død var bleven ledig. Fasangaardens Bestemmelse fremgaaer af dens Navn. Da Haven blev forandret, blev Fasaneriet ophævet, og Overhofmarschal Hauch ønskede den gamle Bygning nedreven, for at udvide Haven. Dette stred imidlertid imod Frederik den Sjettes høitbetroede og dygtige Cabinetssecretair Jesens Ønske, der havde udseet den til sin Bolig. Af stille og indesluttet Charakter holdt han meget af Ensomhed, og da Frederik den Sjette gjerne vilde have ham i sin Nærhed ogsaa om Sommeren, gif han gjerne ind paa hans Forlangende om at komme til at boe paa Fasangaarden. Den blev derfor ombygget og indrettet til ham, saaledes som den nu er. Hauch maatte saaledes give efter, men for at Bygningen, der ikke er nogen egentlig Bryndelse for Haven og ikke passer til dens Plan, ikke skulde komme formeget tilsynne, blev den skjult af høie Træer og Bust-

væxter og er temmelig vanskelig at finde. Senere beboedes den af Jessens Enke, og ved hendes Død i 1843 overdroges Fasangaarden til Dehlenschläger som livsvarig Bopæl. Den var hyggelig og godt indrettet, der hørte en smuk lille Have dertil, og her tilbragte han sine sidste smukke Alderdomsaar, omgivet af sine Barnsdoms og sin første Ungdoms skønneste Minder. Det var ogsaa her, at han udarbejdede sine Erindringer, og desuden digtede han sin „Amleth“ og sin „Kiartan og Gudrun“ og „Landet fundet og forsvundet“. En smuk Hilsen bragtes Digteroldingen i Sommeren 1845 ved det nordiske Studentermøde. I lange Rækker droge de nordiske Musaføner Fredagen den 27de Juni med tvende Sangforeninger i Spidsen og efterfulgte af en stor Menneskemasse ud til Fasangaarden, for at hilse paa Dehlenschläger. Da denne, afhentet af en Deputation, var kommen ind i den opstillede Kreds, blev en til Leiligheden digtet Sang affungen, hvorpaa en Mag. Pettersen udbragte et Leve for Digterkongen. Dehlenschläger takkede rørt; han tilstod, at denne Hilsen af Brødrernes Ungdom gjorde hans Hjerte godt; han var nu gammel og havde neppe mange Aar tilbage at leve i, men den Tanke glædede ham, at naar han havde endt sine Dage, saa vilde de og deres Børn komme her og vise hinanden hans Gravsted, og saaledes ære hans Minde.

En anden smuk Hyldest bragtes der Dehlenschläger den 14de November 1849, da han fyldte sit halvfjersindstyvende Aar, ved en til hans Ære paa Skjdebanen arrangeret Fest. Det

var ved denne Leilighed, at han som Tak for den ham beviste Hæder oplæste et Digt, hvori der forekom følgende Vers:

„Af Hjertet takker jeg i Festens Hal
 Min Konge, som høimodigt mig belønner!
 Ser gamle Benner af den gamle Skjald!
 Ser, yngre, haabefulde Danmarks Søner!
 Statsmand og Borger, Kunstner! — Hør mit Kald,
 Hør, Danmarks Skjtsaand! mine varme Bønner:
 Lad Hver i Kraft og Mod og Gjerning stige
 Til Held og Hæder for vort gamle Rige!

J hædre mig! — Jeg nær ved Grændsen staaer,
 Dog end af Mathed bugner Gubben ikke.
 Jeg drikker med; et Glas jeg ogsaa faaer,
 Thi det er ei mit Gravøl, som J drikke.
 Ei Tiden har min Livskraft mig forødt;
 Tre, fire Huse herfra blev jeg født;
 Men derfra gaar — det vil Naturens Orden —
 Endnu en smuk Allee til Kirkegaarden.“

Men hvad Digteroldingen havde haabet, indtraf ikke. Den smukke Allee til Kirkegaarden var saare — saare kort. Lidt over to Maaneder hengik, og Dehlenschläger laa paa sit Dødsleie. Den 20de Januar 1850 anede han Dødens Nærhed. Kl. 9^{1/2} om Aftenen lod han sin ældste Søn komme til sig og bad ham forelæse sig det Sted af 5te Act i Tragedien „Sokrates“, hvor Sokrates omtaler Døden til Kebes. Den lyder saaledes:

„Hvordan kan Døden gjøre Dig bedrøvet?
 Den være kan jo dog blot Gæt af To:
 Hvad enten Noget, Kebes, eller Intet.

Hvis den os roved hver en Følelse,
 Og blev en Søn, hvori den Sovende
 Ei ængstedes, selv ei af mindste Drøm —
 Da var den alt en usfatteerlig Binding;
 Thi vist jeg troer, hvis Nogen sammenligned
 Slig rolig Nat med alle Nætter, Dage,
 Han tilbragt har i et uroligt Liv,
 Da foretrak han slig velsignet No.
 Men — hvis Bevidstheden ei Døden dræber,
 Er den en Sjælsomskiftning, en Forvandling,
 En Rejse til et Sted, hvor, efter Sagnet,
 Man atter træffer alle sine Kiære;
 Tænk, hvilken Glæde det da vel maa vorde!
 At leve der med Guder og at tale
 Med Hesiød, med Orpheus, med Homer
 Og alle store Mænd, som var før os.“

Han horte dette forelæse med den største Bevægelse, idet han, som hans Søn fortæller, med et saligt Smil stirrede ud for sig. Da Replikken var ude, afbrød han selv Læsningen og tog Afsted med sin Familie og sine Huusfolk, som stode omkring hans Seng, indtil han drog det sidste Suk. Efter en kort og let Dødskamp, under hvilken hans Dine hvilede paa hans Børn og paa Uhret, døde han, da Klokken slog elleve, roligt, uden Smerte og med fuld Bevidsthed lige til det Sidste. —

En anden Olding, der ligesom Dehlenschläger, ja maaskee endnu mere end denne, har bragt Danmarks Navn til de fjerneste Zoner, og som aldrig vil blive glemt, naar Taler er om Naturvidenskabens Heroer — Hans Chr. Orsted, tilbragte ligeledes paa Fasangaarden sine sidste Dage.

Paa hans halvtredsfindstyveaarige Jubilæum den 7de Novbr. 1850 blev Fasangaarden indrømmet ham til Ridsfæste og Sommerbolig; men hans Ophold her var kun stakket; thi allerede den 9de Marts 1851 tabte Videnskaben en af sine aanderigste og ivrigste Dykkere og Danmark en af de Mænd, det med Rette kunde være stolt af.

Endnu skal jeg minde om, at Den, der vist nok kan betragtes som Arvingen til Dehleschlægers Digterkrone, Johan Carsten Hauch, ogsaa har fundet sin Glæde i at opslaae sine Pauluner og tilbringe sin Alderdom i Skyggen af den kongelige Haves høie Løvtræer. Den gamle Digter, som aldrig ret har syntes om det knugende Byliv, greb med Glæde det Tilbud, der for 14 til 15 Aar siden gjordes ham om at tiltræde en af de ledige Leiligheder paa Frederiksberg Slot. Han føler sig tilfreds her, Omgivelserne tiltale hans Gemnt og hans Aandsretning, og i sin Families Kreds tilbringer han her en skjøn og hæderlig Alderdom.

Skjøndt Slottet havde ophørt at være Kongelig Sommerresidents, beholdt Haven dog sin gamle Tiltrækningskraft som Maalet for Rishavsbavnernes Vandringer om Sommeren. Men det varede ikke længe, førend Haven stod Fare for at faae et vist tvivlsomt Rygte, og dermed forholdt det sig paa følgende Maade: Ved den Tostyfte Pavillon, som har staaet paa sin nuværende Plads i mange Aar, blev der et Par

Gange om Ugen om Aftenen opført Musik i den frie Luft. Dette var jo tilvisse en ret behagelig Underholdning for de Lystvandrende; men saa faldt et høistæret Publicum paa at faae sig en Smule Dands tillige, og tilsidst blev Pladsen udenfor Josty's Pavillon en storartet Dandse-salon af samme Art som Grøndals i Charlottenlund. Selskabet var naturligtviis yderst blandet; der fandt Scener Sted, som ikke stode i nogen synderlig Harmoni til Havens idylliske Charakter, og den bedre Deel af de hidtilværende Besøgere begyndte at slyde den som et Sted, hvor det snart ikke mere var passende at komme. Der blev klaget offentligt, og tilsidst blev Musik og Dands forbudt i Frederiksberg Have. For Josty's Pavillon var dette forsaavidt heldigt, som denne derved erhvervede sig et langt bedre Navn end tidligere, og den glæder sig nu bestandigt ved et talrigt Besøg. Overhovedet blev der indført en større Orden i Haven, som en Tidlang blev haandhævet med en næsten altfor stor Strengthed. En Betjent, som med en Spanskrørstol i Haanden vandrede om til Opsyn, var de Børnes, men fornemmelig Ungdommens store Skræk. At Forbudet mod at bestadige Planter og Træer blev overholdt med Strengthed, var vistnok i sin Orden, men at den samme Strengthed vistes i Henseende til Forbudet mod at betræde Græsplainerne, var dog vist at drive Tingen for vidt. Dristede en lille Dreng sig til at sætte Foden paa Grønsværet, ja begik han endog den horrible Forseelse at koltre sig i Græsset — itrag var den barske Opsynsmand

ved Haanden med sit Spanskrør, og det kunde nok være, at han affstraffede den Opsætsige med et Par Hib. Svanerne gik nu glip af deres sædvanlige Tractement, thi Ingen dristede sig mere at gaae over Græsset ned til Canalen, og med Maaltiderne i det Grønne, hvor man leirede sig om de paa et hvidt Tørklæde opdækkede Madvarer med tilhørende „Lærke“, var det ogsaa forbi. Det bevirkede jo ogsaa en Uorden, som ikke maatte taales. Men omsider reiste man sig mod et Tyranni, der blev utaaaleligt. Der opstod Conflictier med Opsynsmanden, hvorved denne kom til at trække det korteste Straa; der blev klaget i Bladene, den offentlige Stemme gjorde sig atter gjældende i sin fulde Styrke, og Forbudet, skjøndt det vel endnu staaer ved Magt, er kun et dødt Bogstav. Men Haven har heller ikke lidt Noget derved; det bør siges, at der sjældent her forsætligt skeer Noget til Ddelæggelse af Havens Skjønhed. Det er som om man selv sætter en Værd i at værne og frede om et Sted, der frembyder en saa stor Tillokkelse, og som giver Kjøbenhavnerne en saa let og velkommen Leilighed til at afnytte Hverdagslivets Besværligheder og tilbringe et Par Timer paa en behagelig Maade i Guds frie Natur.

Herved slutter jeg nærværende Række af gamle Minder, som jeg har bestræbt mig for at samle og nedskrive. Dette Arbejde har skjænknet mig selv megen Underholdning, fordi jeg derved paa en vis Maade er kommet til at gjenopfriske Et og Andet, som har glædet min Barndom og Ungdom. Jeg fik derved Leilighed til at sætte mig tilbage i en Tid, som i Sammenligning med den nuværende har noget meget Smukt og Tiltalende ved sig. Har jeg hos Læserne kunnet vække en lignende Erkjendelse, og har jeg tillige kunnet berede dem nogen Underholdning, saa er Hensigten fuldelig opnaaet.

Folkemængden paa Frederiksberg.

Sige som tidligere er der iaar foretaget en Optælling af de i Frederiksberg Kommune efter April Flyttedag d. N. udsendte Mandtalslister, der imidlertid meget hyppig ikke indeholde Angivelser af Børn under 10 Aar, da Beboerne udsylde Listerne paa samme Maade som de i Københavnste, i hvilke der ikke forlanges optagne Børn der den nævnte Alder. Folketallet efter Listerne udgjør 24,862 eller 947 flere end ifjor. Tallet kan i tidlertid efter det Anførte sættes til mellem 26,000 og 27,000. Der er saa ofte talt og skrevet om Frederiksberg Kommunes rivende Udvikling i de sidste 30 a 40 Aar. Dette vil slaaende ses af efterstaaende statistiske Oplysninger. I 1801 var Folketallet 1172, i 1834 var det steget til 1921, 1840 til 2304, 1860 til 8164, 1870 til 16,851, Oktober 1875 til 20,903, Oktober 1876 var det vokset med 1420 til 22,303, April 1878 med 1592 til 23,915 og April d. N. med 94 til, som anført, 24,862, altsaa i de sidste 4 $\frac{1}{2}$ Aar er Tilvækst af 3959. Paa de enkelte Gader og Veie findes det største Antal Beboere paa Gl. Kongevei, og 1811, derefter følger Danmarksgade med 1271, Massensfte Boliger 1264, Ørstedesvei 1146, Alleegade Ladegaarden 863, Falkoneralleen 840, Bodrofsvei 836, Schönbergsgade 806, Frederiksberg Allée 762, Godthaabsvei 751, Smallegade 701, St. Knudsvei

